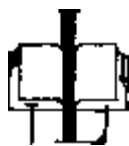

LENDVAI ISTVÁN

NOMÁD LEVELEIBŐL

LINEA KIADÁS

Felelős kiadó: Lendvai Károly.
Földes, Wagner és Társa, Budapest

Nomád bemutatkozik

Tisztelt Olvasóm,

az egyszer nem kenyéradó újságom szerkesztőségéhez intézem leveletem, amelynek hosszadalmas voltáért előre is bocsánatot kérek abban a feltevésben, hogy unalmas mégsem lesz, hanem mindazokhoz, akik ezt a Nomád-leveleim egy részéből összeállított könyvet megszerzik. Illendőnek és nem egy szempontból szükségesnek is tartom, hogy Nomád végre nyilvánosan bemutatkozzon abban az értelemben, hogy miért is választotta 1935 őszén ezt a sokaknak ma is különös, első felbukkanása óta egyfelől annyiszor lepocskondiázott, megrágalmazott, halálraítélt, másfelől annyiak által kedvelt és dicsért álnevet, amely valóban »nome de guerre«, harci név lett, s amelynek viselőjét annyian szeretik és annyian gyűlölik, — az utóbbiak mindenesetre azzal az érzelmi erővel, amely inkább érzelmeivel, mintsem fejével politizáló korszakunkat jellemzi.

Nem mintha a Nomád név viselője (és mindenkor, mindenütt vállalója) afféle nomadizáló fajta volna világnézeti értelemben, s nem volna, éppen ellenkezőleg a helytállás, a nyílt sisakkal való szellemi viadal embere. Ennek éppen elég bizonyosságát adta 1914-től kezdve 1935-ig is azokkal az írásaival, amelyek alá vagy fölé a Lendvai István nevet írta, és adja 1935 óta is azokkal az írásaival, amelyek nem mint Nomád-levelek jelennek meg, de azzal is, hogy Nomád-leveleiért mindig helyt állt a bírói igazságszolgáltatás tisztos termében, ha politikai ellenfelei odaszólították. 1935 őszén sem valami meggyanúsítható okból kezdett ez alatt az álnév alatt is írogatni, ahogyan főképp azok a nem éppen lángelméjű mai zöldingesek gondolnák, akiknek még mindig nem fér az agyszerkezetükbe, hogy egy Mikszáth Kálmán mi az ördögnek is jegyezte politikai fény- és árnyképeit Kákay Aranyos III. névvel, Rákosi Viktor miért használta a Sipulusz

nevet azoknak az ötletes írásainak jegyzésére, amelyekért a tüzzel-vassal magyarító néhai Balog Ferenc debreceni professzor »hazánk legnagyobb sziporkásza«-ként dicsőítette, vagy miért adta Herceg Ferenc a maga politikai és társadalmi véleményeit Horkayné bájos női ajkára? Nem tagadom azonban, hogy látva az első Nomád-cikkek hatását (mert hiszen a Nomád-levelek rendszeres, rovatszerű megjelenése későbből datálódik), kezdett az is érdekelni, hogy milyen is lehet az, mikor a közszerepléshez, túlon túl is hozzászólt ember »rangrejtve« szólhat hozzá a közéleti jelenségekhez (ámbar szellemi rangot rejtegetni voltaképp nem lehet, hiszen az írás nagyon is árulkodó valami), s mikor az; olvasók oldalát egyre inkább furdalja, hogy ugyan ki is lehet az, akinek írásait minden reggel lesi megszokott újságjában, s aki »olyan jókat ír«, »olyan jól odamondogat« a politikai divatnagyságoknak? Amellett az álnév használatának gáncsolói arra is gondolhatnának: csak a hiúság, sőt önimádat megszállottjai szomjazzák azt, hogy egyénileg túlbecsült nevük lehetőleg minél gyakrabban megjelenjen nyonntatásban, s hogy mindennap százszor is elolvassák otthonuk magányában, nem tudván belelni mulandó nevük bámulatával és élvezetével.

Egyébként: eredetileg csak azért vettem föl álnevet, mert amikor megboldogult *Pethő* Sándor, 1913 óta türhetetlenül hűséges barátom, visszahívott az általa alapított és némely hűtlen barátaitól akkor már megszabadult Magyarország szerkesztőségébe, ahonnan igazán nem ömiatta távoztam kevéssel a lap megindulása után, kötelezettségem néhány hétig még egy másik napilap szobájában marasztalt. Annak lejártáig tehát csak álnéven írhattam *Pethő* Sándor akkori lapjában. De hát miért éppen a Nomád nevet választottam, és éppen akkor, mikor ni áramár elföldelt közirói énem (sokak jóleső vallomása szerint) hirtelen másodvirágzásba kezdett? Két okból teltem.

Akkor, 1935 őszén, a magyarpolányi plébánián üdültem Horváth Szaléz tisztelt barátomnál, és olt olvastam az akkori »reformkorszak« egyik vezérének egyik kijelentését, amely éppen olyan furcsa volt, mint a beszédmondást túlságosan is kedvelő státusférfinak annyi más megnyilatkozása. Olyasfélét tartalmazott, hogy ő nem tűr tovább »politikai nomádok «-at. (A megboldogult sok mindent és sok mindenkit nem tűrt volna e világon, ha rajta múlt volna.) Ezt a kijelentést legkevésbé vonatkoztathattam magamra, ha úgy értelmezzük, hogy politikai meggyőződésem lényegét valaha is sutbadobtam, elárultam, el-

hagytam volna. Ellenkezőleg: minden személyi gyűlölség vagy egyéb rosszindulat nélkül elmondhattam volna, hogy a politikai nomádoskodás vádja elsősorban a szokatlan kifejezés faragóját és némely közvetlen kiszolgálóit illethetné, mint akik a maguk legegyénibb törekvései szolgálatában nagyon is váltogatlak politikai pártállásukat és jelszavaikat s akik közül a »vezér« maga még legsajátabb pártját is, amelynek megteremtője és pártvezére volt, máról holnapra faképnél hagyta, a kormányhatalom nem éppen sovány legelőjére vitte át a maga politikai sátorfáját.

Ugyanakkor nekem valóban az volt a nem éppen kellemetes, nagyon is kényszerűen vállalt sorsom, hogy egy és ugyanazon változatlan meggyőződéshez, alapvető elveimhez és erkölcsi érzékemhez való ragaszkodásom következtében húsz év alatt meglehetősen sűrűen kellett fölszednem közírói sátorfámat és odábbvinnem, de persze sohasem azokra a bizonyos zsíros legelőkre, hanem mindig a tisztos szegénység, legalább is vagyontalanság állapotában maradva, nem lévén soha lapvezér és mindig igyekezve azonosnak maradni önmagammal, tehát lehetőleg olyan helyen dolgozni, ahol meggyőződésem lehető legnagyobb százalékát kifejthetem. Nem árt erről beszélni már csak azért sem, mert a tájékozatlan nagyközönség gyakran nagyon igazágtalan, és hajlamos őszinte, belső okokkal magyarázható véleményváltozást feltételezni némely páváskodó közíróknál, akiket egyáltalán nem anyagi kényszer, nem is elvi okok, hanem mindössze a még könnyebb anyagi érvényesülés, a nagy vagyonhoz még nagyobbat szerzés vágya visz egyszer ebbe, másszor abba a politikai táborba, — viszont béren c tollúnak ítélni újságírókat, akik esetleg egyáltalán nem válogathatnak szerkesztőségek dolgában, mikor arról van szó, hogy kenyeret biztosítsanak! maguknak vagy magukon kívül családjuknak is, amikor tehát a kenyérhez való természetjog a legszigorúbb egyházi felfogás szerint is érvénybe lép.

Az elmondottak meggondolása után, kellő iróniával önmagam és az akkor hangoskodott »reformkorszak« iránt, cikket küldtem az akkor persze még egyáltalán nem zöldinges Magyarország szellemes »Új Világ« rovata számára, és azt írtam alája: *Nomád*. Rövidesen még egy-két hozzászólásom jelent meg ezzel az álnévvel, — és a lap szerkesztői úgy vették észre, hogy az álnév hamarosan népszerűvé vált. Az ellenzéki érzelmű közönség, amely jórészt alárendelt helyzete miatt voltaképpen csak újságotlolvánnyain át élhette ki ellenzékiességét szívesen olvasta

a reformkorszak »dacos téglahordozó«-ival, oszlopos tagjaival foglalkozó, nyilván nem szellemtelen ötlettel írásokat, és azok bizonyos féltveőrzött kulisszatitkokra is rávilágító szerzőjének személye iránt az olvasóközönség éppoly hevesen kezdett érdeklődni, mint maga a kellemetlenül kiszervezett reformkorszak. Mindezek láttára, és mert kedvelem a derűs játékokat, hiszen az anyagi jólét hiánya bizonyos fokig igen jó fűszere a kedélynek és nem engedi elsavanyodni: a legszigorúbb titoktartást kértem és kaptam a szerkesztőségtől, amely akkoriban velem együtt sokat szórakozott azon, hogy budapesti pártkörökben és vidéki kaszinókban valóságos társasjátékká fejlődött annak találgatása, hogy »ki is hát az a Nomád?«

1938 augusztusában, mikor Pethő Sándor a Magyar Nemzet című új napilapját a zöldingessé vált Magyarság helyében megindította, az ő főszerkesztői kívánságára tovább folytattam a Nomád-levelek írását. Akkor már néhány bírósági tárgyalásból a régi olvasók mind tudhatták: ki is az a köziró, akinek kilétei körül hónapokig akkora köd terjengett. Legfellebb az új napilap olvasói számára lehetett még mindig ismeretlen ennek a névnek viselője. Annál kevésbé azonban az úgynevezett »szélsőjobb-oldali« lapok közönségé felé. Annak a sajtónak ugyanis volt rá gondja, hogy a Nomád nevet minél gyűlöletesebbé tegye a maga tájékozatlan, fanatizmussal szinte agyonfűtött, minden mégolyan megokolt és becsületes, nemzeti érdekű más vélemény számára süketé és vakká nyomorított közönsége előtt. Nem is lehetett csoda aztán, ha az egykori forradalmi sajtó hangszerelését, értelmi és érzelmi gátolatlanságát példátlan tökéletességgel elsajátító nyomdatermékek szellemi tápláltjai csak mint valami züllött, ostoba és aljas »zsidóbérenc«-re tudtak gondolni Nomádra, akinek elnémíttatása egyik legszentebb kötelességük az Eszme iránt rajongóknak, a zöldinges »munkaállam« elnevezésű nemsokára esedékes földi paradicsom »apostoli« lelkületű előkészítőinek.

Erre a szellemi értelemben vett tüzéségi előkészítésre a dolgok belső logikája szerint el kellett következnie annak, hogy 1939 december 28.-án este a budai Déli vasút felé gyanútlanul hóna alatt egy állatlélektani művet szorongató Nomádot orvul leütötte a sötétben egy rovottmúltú nemzettestvér, Szálasi Ferenc egyik »gyűrűs« rajongója, aki szíve fölött a »Vezérlő Akarat« dedikált fényképét hordozta. Ha Nomád most erről is megemlékszik, egyáltalán nem azért cselekszi, mintha corioláni sebek mu-

togatásával akarna rokonszenveket kelteni, hanem mert ez is hozzá tartozik bemutatkozásához.

Egyébként ugyanis az egész orvtámadást, a két héten túl gyógyult súlyos testi sértést szignum laudisznak tekintette és tekinti az ellenség részéről, mint. amelynek legjobban kell tudnia: kit tekint önmagára nézve veszedelmes ellenfélnek, olyannak, akire csak ököllel tud támadni, meggyőző érvekkel nem. Viszont nem is becsüli túl ezt a véres kitüntetést, amely nagyon is jellemző bizonyosága annak: miféle szellemiséggel kellett mindenképp egyenlőtlen küzdelembe bocsátkoznia annak, aki 1938-ban és 1939-ben merészelt közremunkálni azon, hogy »Magyarország magyar ország maradjon«, és merészelt hű maradni régi, énjéhez, aki tehát 1918-ban és 1919-ben az *akkori* nemzetvesztő forradalmisággal helyezkedett szembe nyíltan, 1935 óta pedig a *mostani* destrukció kezdetben veszélyes, ma már többé-kevésbé levitézlett álnagyságainak és törekvéseinek bátorkodott, ellenükmondani.

Ha már szóvá tettem Nomád sorsának ezt a részletét is, meg kell vallanom: amekkora öröm magam mellett tudnom a valóban nemzeti közvéleményt, éppolyan csüggesztő néha számomra az a tudat, hogy legtöbbször ilyen ellenfelekkel vagyok kénytelen összemérni szellemi vívópengémet. A magamfajta ember ugyanis szereli, ha nemcsak önmagát becsülheti meg, hanem ellenfeleit is, — hiszen a kettő valamelyest össze is függ mindaddig, am ig be nem következik az a helyzet, hogy magasabb érdekek szolgálatában kénytelen vállalni olyan ellenfeleket is, akik iránt nincs módja a lovagias megbecsülésnek, hiszen nem reguláris, nem katonai erkölcsű ellenfelekkel, hanem lesipuskásokkal és csetnikekkel van dolga. Ilyenkor kénytelen a »vitézi verekedés« kedvelője beletörődni abba, hogy győzelmei szellemi tekintetben egyáltalán nem nehezek, túlságosan is könnyűek, — csak egyébként terhesek, mert nagy kockázatvállalást jelentenek. Nemcsak az ököllel való orvtámadásokét, hanem azokét a gyalázkodásokét is, amelyekkel mélyen alatta álló ellenfelek leailjasítanj, igyekeznek kritikátlan olvasóik előtt, akik Nomád leveleit nem olvassák, múltját és jellemét nem ismerik, de Nomád gyalázását annál mohóbban falják, és mert önmaguk erkölcei szerint ítélnék meg másokat is, szentül hiszik, hogy Nomád után éjjelnappal zsidó bankvezérek szaladgálnak, és lapáttal hajigálják nyakába, két kézzel gyömöszölik zsebeibe az olvasatlan ezresek, de még véletlenül sem tudják elgondolni, hogy valaki valóban

megtettesült ellentéte lehet etika dolgában akár a milotayzmusznak, akár a trettinizmusnak. A dolgok illetően állásában azonban Nomád a legártatlanabb, így hát a közönség sem órá vethet követ azért, mert akarva sem szolgálhat neki akkora szellemi élvezettel, aminő mondjak a londoni Hyde-parkban lehetett valamikor egy G. K. Chesterton és egy G. B. Shaw szóvitája, s amilyenre hogy ő is hajlamos lenne, arra bizonyoság Nomád és Méhely Lajos professzor mérközése egymás legteljesebb megbecsülésének hangoztatásával, érvek ellen érveket szegező harcmódorával. De egyre kevesebben vagyunk már olyanok, akik Szent Pállal azt tartjuk: a küzdésben annak jár a pálma, aki szabályszerűen küzd.

Nem lehetek azonban igazságtalan még a teljesen elvadult Szellemi bushmanek és egyéb törpefajuk iránt sem. így hát meg kell jegyeznem, hogy az ő úgynevezett harcmódorukon a Nomád—Kodolányi-vita után már kevésbbé tudok csodálkozni. Ha egy kommunistaviselt, egykor a csehszlovák »demokrácia« és a »szidóradyizmus« szájaíze szerint (de csak a megnevezett irányok napfényes időszakában!) tevékenykedett, ma persze ösmagyarkodó író, akiről a Nép és Nyelv című nyelvtudományi folyóiratnak az az állandó rovatcíme: »Kodolányi olyat mond, iami nincs«, tudott a mellébeszélés, a tudatos ferdítés és közvélemnénytévesztés válogatatlan fegyvereivel élni ebben a kúriai ítéletindokolással is javamra igazolt vitában, akkor ugyan mit is várhattam volna, mit várhatok ezentúl is a zöldinges dinamizmustól?!

Van aztán még két dolog, ami miatt nem éppen túlságos egyéni élvezet Nomádnak a maga nomádi harca. Az egyik az, hogy egyébként jóakarató újságolvasók is akadnak, akik az eseményekhez fűzött megjegyzések ötletességét, esetleg személyes vonatkozásait, amelyeket pedig nem lehet elkerülni, könnyen személyeskedésnek minősítik, a jogos védekezést pedig önmagasztalásnak. Ezek az olvasók megfélekednek arról, hogy az elvi kérdések nagyon is személyekhez fűződnek, azokon át jelentkeznek vagy torzulan el, tehát bajos volna elválasztani őket egymástól, — és hogy az egyéni fogatkozások megmutatása másokban, kivéve a testieket vagy a teljesen magán jellegűeket, egyenesen kötelességszerű az elvi harcok közepette, mint ahogy a mások által ellenünk emelt hamis vádak kellő önigazolással való visszaverése még egyáltalán nem azonos az öntömjénezéssel. A másik gyógyíthatatlan baj pedig az, hogy a legékesebb és leg-

meggyőzőbb érvelés is mindig csak azok felé hangzik el, akiket voltaképpen nem is kell meggyőzni, legfőképpen hitükben megerősíteni. Az ellenfél olvasóihoz, tehát egyházi nyelven szólva: in partibus infidelium nem igen jutnak el közírói prédikációink, mert azok egyfelől maguk is elzárkóznak esetleges meggyőzetésük minden lehetőségétől, másfelől a mozgalmi vezetőség külön is gondoskodik arról, hogy a mozgalmi karámon túl ne nézzenek, ne füleljenek. De hát ebbe is bele kell törődni.

Ismétem: mindezek elmondásával csak bemutatkozásomat akartam teljessé tenni. A teljességhez azonban az is hozzátartozik, hogy minden Nomád-levelemet a legőszintébb meggyőződésből, lelkiismereti kötelességérzetből írtam és írom egyrészt a Magyar Nemzet, másrészt a Mai Nap hasábjain. Ebben van legfőbb megnyugvásom, és egyben kárpótlásom is mindazért, ami kellemetlenséget, irodalmi hátrányt (főképp költői munkásságomnak politikai vagy egyéni sértődöttségéből való elhomályosítását), esetleg testi-lelki szenvedést el kell viselnem. Kiegészíti mindezt az a tudat, hogy a komoly nemzeti közvéleményt jelentő újságolvasók tízezrei velem éreznek, gondolkoznak, közéleti harcaimat helyeslik, megbecsülik, ha nem foglalják is mindig szóba vagy írásba ezt a helyeslést és megbecsülést. Nehogy félreértés essék, Szent Ágoston szavait idézem: »Nem annyira a népszerűséget kedvelem, mint inkább azt vizsgálom, kik azok, akik dicsérnek. Mert a gonoszok dicséretét nem szeretem, utálom, megvetem: nem gyönyörűség az nekem, hanem kín. De ha azt mondanám, hogy a jók dicséretét nem szeretem, hazudnék.«

Ezzel bocsátom útjára Nomád-leveleim egy töredékének gyűjteményét, amelyet nyilvánosan is Pethő Sándor emlékezetének ajánlok a magyar függetlenség gondolatával. Tudom, hogy a napi időszerűségekhez való hozzászólás nagyon is *mulandó* műfaj, általában együtt virul és fakul az eseményekkel és szereplőkkel. De úgy gondolom, hogy ma még sokan forgathatják érdeklődéssel és tanulsággal ezeket a lapokat, és a kortörténeti kutatóknak napjaink megértéséhez akkor is utbaigazitást adnak majd, amikor már — szeretnem hinni — egy nyugodtabb, tisztultabb, tehát öröndetesebb korszak eseményei foglalkoztatják a magyar elméket és szíveket.

Buda, 1912. június havában

Igaz tisztelettel

Nomád

AZ ELSŐ NOMÁD-LEVÉL

(Megjelent a *Magyarság* 1935. október 5.-iki számában »*Már csakis szabad akarat van ...*« címmel)

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Engedje meg, hogy hírül adjam önnek és nagybecsű lapján át az elsősorban érdekelt Pázmány-egyetemnek hazai szellem-történetünk példátlan szenzációját: a *szabadakarat* évszázadok óta vitatott problémája végre megoldódott és a megoldás dicsősége egy magyar koponyát illet. Eléggé sajnálatos, hogy csonka hazánk területén oly túltengő mértékben fogja el a jobb sorsra érdemes elméket is a fúrás-faragás, a petárdavetés, a rozzant csákllyákkal való reménytelen pizsmogás, hogy még ily korszakos magyar dicsőség felé sem fordul elég közfigyelem és megérdemelt tömjénfüst. Nehogy azonban ismét előadódjék az a gyászos és fölöttébb elítélendő eset, hogy a jeles honfiúi koponya felé csak akkor indul el a bőven kiérdemelt babér, amikor ama koponya már alig dicsekedhet hajszálakkal, vagy éppen el is földeltetett: felmutatom az ország színe előtt Bárczay Ferenc országgyűlési képviselő minden babérra érdemes koponyáját, mint amelyből a Nep három esztendő korszakalkotásának ünnepén eme szózat röppent a Vezér felé: »*Teljesen szabad akaratából adta meg neked a magyar nemzet az alkotmányos többséget.*«

Főszerkesztő uram, tegye szívére kezét: hova törpülnek a szabadakarat kérdésének ilyen gyökeres, tömör és végérvényes elintézése mellett évszázadok lázas vitái, fejtegetései, könyvtárnyi kötetei? Valóban: ha az ember (Ember Homo-Sapiens) soha nem tudta volna, hogy az emberi akarat igenis szabad,; hogy az emberi akarat megnyilvánulásának szinte kozmikus szabadságában pillanatig sem lehet kételkedni, akkor mindenről

fényesen meggyőződhetett a csonka hazánk területén ez év tavaszán lefolyt *országgyűlési választásokon*, sőt csakis akkor. Az elmúlt évszázadoknak éppen az a végzetük, hogy a kegyetlen sors nem adta meg számukra a döntő, az abszolút bizonyítéknak azt a világtörténelmi alkalmát, amelyet immár szemellátható módon a Népek tartott fenn, mint amelynek nemzetboldogító korszaka vajmi jelesebb minősítéssel volt feljegyezve az eleve elrendeltetés rejtelmes kartotékjaiba, mint az eddig elmúlt csip-csup történelmi korszakok.

Ha van mentség a »teljesen szabad akarat« eddig élt kétségbevonóra, csakis az az egy sajnálatos tény, hogy nem volt módjuk látni az akaratszabadságnak Hugo Victor lantjára méltó diadalmenetét 1935 tavaszán boldog hazánk választókerületeiben. De ha már így megjárták, ne vegyék rossz néven tőlünk, ha avult saiakakterjaik többé nem érdekelnek minket, és mi egyedül Bárczay Ferenc képviselő lángelméjének hódolunk, mint amely örökre eltávolította az emberi szellemtörténet testéből a mérgező anyagot: *vitázni ebben a kérdésben többé nem lehet*. Megvallom, nekem is mintha hályog esett volna le szememről, amikor Bárczay Ferenc megtámadhatatlan tételét olvastam. De hallom, hogy a lángelméjű revelációknak általában ez a hatásuk, erről lehet megismerni hitelességüket. Jómagam voltam már képviselőjelölt is, választó polgár még ma is vagyok, és bizony nemcsak azelőtt, de még 1935-ben is hajlamos voltam arra a téves felfogásra, hogy a választások nem egészen pontosan fejezték ki a választók akaratát, a választók akarata nem teljesen volt szabad. De mikor egy Bárczay Ferenc tesz kijelentést, akkor minden építő agyú magyar gondolkodóba esik... és én is ráeszméltem bűnös tévedésemre.

Mily balgán könnyelmű voltam, mikor azt hittem, hogy az ajánlási íveket hordó kisbíró, jegyző, hivatali főnök, az adóra célzó adóügyi jegyző, a cselédségre ráüzenő uradalom, a gyári vagy bányai munkásokat és tisztviselőket utasító igazgatóság, a nem éppen gyöngéd tapintatú főispánok, szolgabírák, a csendőrök hadmozdulatai, a sír mélyéről hazajáró halottak, az ajánlások és a záróra körül megnyilatkozó ötletességek a legcsekélyebb mértékben befolyásolhatnák, sőt — horribile dictu! — egyenesen *akadályozhatnák* a választópolgárok akaratának teljesen szabad megnyilvánulását. Mea culpa: korszakosán tévedtem. Mert belátom, hogy mindezek senkit sem akadályozhattak meg abban, hogy a Népre szavazzon, még a bénákat, de még a

halálukban hűséges elholtakat sem. Ha meggondolom: *egyenesen elősegítették őket* akaratak nyilvánításában. Előzékenyen, mint az alkotmányos jogokat érvényesítő polgártársaikkal szemben illik. Maga a végső eredmény pedig mindennél ékebben beszél. Ha a polgárság zöme a Nép ellen akart volna szavazni, játszva megtehetette volna, csak akaratát kellett volna kifejeznie. Abban a pillanatban a Nép hatalmi közegei udvariasan félreálltak volna és a nép az ő örvendező sorfalaik között vonulhatott volna szavazni a Nép ellen, akár kivilágos-kivirradatig is. És ha nem? Akkor a nép egyszerűen szembeszállt volna csendőrrel, rendőrrel, mindennel. Mi az annak a tisztviselőnek: szembefordulni főnökével? Mi az annak a mezőgazdasági vagy gyári munkásnak: ujjat húzni kenyéradóival? Mi az ennek a nyílt szavazásra külön megérett, emelt fővel nyíltan szavazó népnek: udvariasan eltessékelni útjából a fegyveres erőt? Különösen a mai korszakban, amely a Kék Könyvben kimutatott gazdasági áldásaival meghozta a teljes anyagi függetlenséget mindenkinek? Nem, mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr, itt nem lehet okvetetlenkedni, fúrni-faragni, csáklázni, petárdázni: ha ezt az alkotmányos többséget nem a nemzet szabad akarata hozta létre, akkor nem értem már meg a világot. Szabad volt ez az akarat, *szabad mindentől, még önmagától is*: dehát így szép az, mert enélkül nincsen tárgyilagosság. És ha a közigazgatási bíróság véleménye némileg eltérne is Bárczay Ferenc véleményétől, Istenem, mit jelent ma egy kis véleménykülönbség? Lázár Andorra mondom: semmi különöset! Elvégre a voksok meg lehetnek kötve, de az akarat szabad volt, teljesen szabad — és szerintem ez a lényeg. Az ,hogy ma még telik némely uraknak *peüciós* költségekre és ezen a címen bírósági segédlettel érvényesítik eltérő felfogásukat az akarat szabadságáról: múltó jelenség. örökké senkisem fogja győzni a petíciós költségeket, és nincs messze az az idő, mikor a bíróság is bevonul az akaratszabadság tündöklő paradicsomába. Addig is örvendezzünk annak, hogy Bárczay Ferenc örökre megoldott minden kétséget általában a szabadakarat és speciálisan a magyar nemzeti akarat »teljes választási szabadsága iránt az elmúlt választással kapcsolatban. És amíg a Nép meg lesz, nem kell féltetni, a szabadságot,; *választanod szabad, tehát egyáltalán nem muszáj!* Vagy van

Kiváló tisztelettel,

Nomád

APOSTOLOK, SZATÓCSOK ÉS A KÉTFÉLE »JOBBDAL«

(Magyarság, 1936 február 26.)

Tekintetes Szerkesztőség !

Nem tudom: olvasták-e az urak a reformkorszak egyik szubvencióval bélelt reggeli lapjának azt a meglepő riadó jót, hogy baj van, új 1918-at készítenek elő és a jobboldali világnézeti akarják levegőbe röptetni mindazok, akik a Nep-főtítká és a másik Nep-képviselő teüjzleteit hánytorgatják. Azonban a reggeli inzurgens-riadó, méltóan a harci szellemhez, egyúttal kívánatosnak tartja azt is, hogy a készülő sajtóreform fojtsa el az ilyen forradalmi velleitásokat, azaz bizonyos »jobboldali tekin-télyek « kompromittálását.

Engedje meg, tekintetes Szerkesztőség, de az ilyen magam-fajta polgári elem, aki nyíltan volt ellenforradalmár és jobboldali már a Károlyi Mihály-féle szörnyüemlékü reformkorszak alatt mája közepéig elhökken attól a képtelen inszinuációtól, amely szerint kinos és bizonyos közéleti etikával mindenképp összefér-hetetlen teüjzletek megkötése és haszonélvezete: jobboldaliság, tehát kereszténynemzeti konstruktív munka, viszont ezeknek a sajátos üzleteknek, az ilyen üzletes szellemnek megvilágítása és elítélése baloldali destrukció. Ugyan, hát mi megy itt már végbe a fogalmak teljes anarhiája tekintetében? Hiszen ha az jobb-oldaliság, ha az a keresztény etika és az a nemzeti építómunka, ami egyfelől bizonyos privilegizált tejeskannákról csillog a köz-vélemény elé, másfelől a Lédermann Mórok által megáldottan végbemegy: akkor pofonverték a mi ellenforradalmi álmainkat, és ellenforradalmi vértanúink vérehullása, bitóhalála csak arra volt jó, hogy szobruk talapzatáról jobboldali krédónak kiáltásák ki a mammonizmust, a közéleti etika, az elvekhez való hűség és

a tömegekhez való őszinteség sutbadobását. Isten mentsen az ilyen jobboldaliságtól, és Isten mentsen attól, hogy efféle szerencsétlen kijelentésekkel éppen a jobboldaliság nevében adjanak lovat *a legradikálisabb baloldal alá*, amely mostantól kezdve ki-plakátolhatja országszerte az ilyen cikkeket és alájuk írhatja: ime, a tejhordás *jobboldali* rendszer, a közélet tisztogatása *baloldalán* válasszanak a kényesízlésű polgárok!

Mindig jobboldalinak tudtam magamat, jobboldalinak a Magyarorságot. Nekem senki sem disputálhatja fejembe a magam lapszubszencióvá gyönyörített adófilléreim, hogy most éppen én és éppen nagybecsű lapjuk lettünk Károlyi Mihály, Kunfi Zsigmond, Pogány József világnézeti utódai, viszont a tejhordó Nép-nagyságok éppen az ő szellemi és erkölcsi sajátosságaikkal *a keresztény Magyarország őrzőangyalai, végső reményei, glóbusz-hordozó Atlaszai.* Nekem szent meggyőződéseim, hogy éppen a jobboldali világnézetnek egyik legfontosabb, ámbár egyben leg-elemibb kötelessége; *a kufárszellem kiűzése a közéletből* — és az elmúlt tizenöt esztendő annyi jobboldali vereségének, mulasztásának és csalódásának legfőbb okát éppen abban látom, hogy tömegesen vették szájukra a legszentebb keresztény-nemzeti jel-szavakat olyanok, akik csak ilyen vagy olyan tejhordásra törekedtek a fellengző szavak mögött.

Meghiszem, hogy a túlsó soron ilyen esetekben parancsolt kötelesség; a tejhordásban marasztalt párt-nagyságok védelme. De szeretném, ha érveiket szerencsésebben válogatnák meg. Az elvakultság, a kétségbeesés, a vak engedelmesség nem éppen jó tanácsadók, és a szubszenciós elkötelezettség — elismerem — sokszor csak anyagilag könnyebbség, szellemileg legtöbbször teher. Ám mindegy: a mi megcsontosodott jobboldaliságunkat még efféle cikkel sem vehetik el tőlünk. Ha ők soha be nem látják, soha meg nein értik is, a magunkfajta ember így gondolkodik: *vagy apostol valaki, vagy szatócs.* Tisztesen és nyíltan, apostoli glória igénye nélkül szatócsnak lenni tiszteletreméltó dolog. De mikor az apostolt megvakarják és elötünik a tejszatócs), — engedjék meg odaát: akkor baj van, és az apostolság hitelét megette a macska. Én a tejhordókkal szemben is azon az állásponton vagyok, amelyet Deák Ferenc egyszer így fejezett ki: *»Bankár« lehet képviselő, de képviselő nem lehet bankár.*» Tes-sék ezt átírni mai viszonyokra, és érvényesíteni. Ha nem, akkor nem Deák közéleti, erkölcsének hívei, hanem annak elalkuvói vagy megtagadói szolgálják öntudatlanul is a destrukciót.

Ami a sajtó megfenyegetését illeti, tekintetes Szerkesztő úr, arra nézve nem én, az egyszerű olvasó vagyok hivatva felelni a szerkesztő urak helyett. De egy gyanúmat nem tudom elhessegetni: nem azért kiáltanak-e tüzet a szubvencionált sajtóban a tej hordás miatt, mert attól borzong a hátgerincük, hogy *másféle* tej hordás körül is föl talál vetődni az összeférhetlenség kérdése? A magam átkos forradalmiságában ugyanis arra gondolok, hogy vannak *szellemi* tej üzletek is, és nem lehetetlen, hogy valaki hangosan talál gondolkozni a sajtóban vagy az országházban némely törvényhozók és némely állami lapszubbenciók *erkölcsi és törvényi* összeférhetlenségéről.

SZERÉNY HOZZÁSZÓLÁS A MISKOLCI »NAGY« BESZÉDHEZ

Tekintetes Szerkesztőség!

Nem tudom, méltóztatnak-« tudni arról, hogy közkedvelt Marton Bélánk ismét egy dacos téglával hozzájárult máris közismert szónoki dicsősége Bábel-tornyának vegjso kibástyásbi-dásához. (Aki a hasonlatot túlzásnak tartaná, azt megnyugtathatom: *a nyelvzavar dolgában egészen találó!*) Miskolc az a boldog magyar város, amelyet a Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap vasárnapi négyhasábos címe szerint vitéz Marton Béla arra méltott, hogy falai közt — mint mindig — »jqagy beszédet« mondjon. A Magyarság Nyelvőre szerint ugyan a »nagy« meg a »hosszú« jelzők nem mindig alkalmazhatók egy és ugyanazon tárgyra, de ki törődik ilyen apróságokkal, mikor Lukács Béla főispán és pártelnök üdvözlőszavai szerint Martonékról van szó, akik »emberfölötti munkát végeznek.« A főispán-pártelnök szerint ezt »mindannyian tudjuk« s mi az übermensch, arányokat sohasem tagadtuk meg Marton Bélától, még a *tejhordás* tekintében sem.

Ami most már az albertirsai Demosthenes ragyogó kijelentéseit illeti, ő mindenekelőtt fölállította a Nep miskolci szervezetében azt a jogos és merészül reformer követelményt, hogy »akik bejönnek ide, *mindig egész, világos, magyar gondolatokat hirdessenek.*« Nem tudom, szándékosan szedtek-e vesszőt az egész és a világos jelzők közé, pedig bizonyos, hogy a szónok »egész világos« gondolatok hirdetésére buzdította híveit. Már csak azért is mert ez .alapkövetelménye annak a Marton—Béldi-féle reformstílusnak, amely egyik legszebb gyöngyét teremtette meg legutóbb a fölöttébb tanulékony, hajlékony intellektusú Nánássy

Imre országszerte feltűnést keltett nyílt levele. De Marton Béla nem hiába híres arról, hogy ő nem az az ember, aki *bort prédikál és tejet szállít*. Klasszikus, eddig soha nem élvezett mint a világos gondolkozás apróbb remekeit közölte gyönyörített hallgatójival a következő aksiómákat: »A tőke és a munka harcában a munkás nem lehet ellensége a tőkének«, továbbá: »Mihelyt a tőke öncél és uralkodni akar a munkás fölött, elvesztette létjogosultságát.« Maid később: »Az a magyar ember, aki pöröllével a kezében él, többet ér annál a ficsúrnál, aki gúnyolódva, cinikusan éli életét.« Végül: »Ez a város is, mint minden város, nagy kihatással van az egész környék életére.« Hát nem világos mindez? Annyira világos, hogy némelyek szerint *csupa közhely*, amiknek ismétlésében Martonék valóban emberfölötti erőt fejtenek ki »nagy« beszédek során.

Vagyunk néhányan, akik tisztelettel úgy vélekednénk, hogy a Nep nagyjai három év alatt annyira rendszeres, tökéletes munkát végeztek a közhelyek nemes páthoszu megismétlésével, hogy: most már Marton Bélával élükön áttérhetnének *szónoklati öt-éves tervük* egyéb pontjaira, mielőtt még eljutnának »a kutya ugat, a macska nyávog, a lúd gágog« szövegű, egyszerű tömondatokban kifejezett, megtámadhatatlan érvényű megállapításokhoz. Az, aki »pöröllével a kezében él«, szívesebben hallana arról, hogy, a Nep lehetővé teszi neki a jobb megélhetést és nemcsak arra költi kegyeinek dús javát, aki *tejeskannákkal a mások kezében éli világát*. A munkásember szívesebben hallana ilyen közhelyek helyett több munkaalkalomról és *kevesebb dacos tejhordásról*. A komoly, a maga etikai kötelességeit ismerő tőke is szívesebben hallana a maga mozgási lehetőségeiről, mint némely tejeskannák szinte korlátlan kiváltságaikról. Ami pedig azt illeti, hogy »a magyar nemzet lelkisége nem tudja és nem is akarja befogadni a nyugatról átlántált demokráciát, mert a magyar lelkiségnek a fajtestvéri szeretet kell, amely a vér szaván érzi, hogy élő és munkálkodó valóság«, hát ebben csak az világos, hogy csizmadia és kéjgáz. De az bizonyos, hogy igazi, őszinte demokrácia nélkül nincs nemzeti testvéresülés, másfelől pedig tisztelettel kérдем, milyen véleményük lehet a legfajmagyarabb ceglédi és cegléd-környéki gazdáknak az olyan reformerek faj testvéri szeretetéről, akikben *a vér szavát vajmi könnyen elnyomja a tej szava, az üzlet sajátos nyelvezete?*

»Ne a hibákat keressük egymásban, hanem az értékeket« — zengette a világos gondolkozás szószólója. Mindenesetre tisz-

tázni kellene az alap fogalmakat. Mert ha Marton Béla úgy vélekedik filozófiai alapon, hogy a dacos tejhordás csak az izgága ellenzéknek hiba, neki viszont súlyos pengőkben kifejezhető érték —, akkor minden martoni mondatnál világosabb, hogy ezt a Dánosról átplántálni szándékozott »lelkiséget« nem tudjuk és nem is akarjuk befogadni.

INTELLIGENCIA, NÉP ÉS NEP

(Magyarság, 1936 február 26.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Szíves engedelmével utóiratot ragasztanék a martoni tökéletességű miskolci »nagy« beszédről írott szerény méltatáshoz. A nemzet dacos téglahordozója ugyanis a következő külön intelmet intézte Miskolcon az intelligenciához:

»Az intelligencia elsősorban tegye meg a kötelességét, mert ez az intelligencia volt a hibás, hogy *elveszítettük a nép szívét.*«

Mint olyasvalaki, aki csak azóta veszítettem el intelligenciámat, mióta ellenzéki modorban nyilatkoztam, de a nép szívét sehol sem vesztettem el, ahol a nép közé eljutottam, mindennek előtt szeretnék különbséget tenni »kabátos ember« és »intelligens ember« között. Nem egy példát tudnék arra, hogy az intelligenciához számítják magukat olyanok, akiknek *meglehetősen fogynak a közük van a latin »intelligentia« kifejezés eredeti jelentéséhez.*

Ami azt illeti, hogy a Nep elveszítette a nép szívét, sőt megnyerni sem igen tudta még, abban nem is egészen a magyar értelmiség a hibás, hanem nagy mértékben a Nep. Az intelligencia, amely egy-egy képviselőválasztáson felsőbb nyomásra kénytelen még esze és szíve ellenére is a terror eszközeivel lebonyolítani a néphez való » közeledés «-t, *nem egészen hibás.* De mindenesetre hibás az a Nep, amelynek intézkedései nyomán a politikailag zaklatott nép előtt mint ellenség, mint elnyomó, mini lélektipró jelentkezett falujának értelmisége, legalább is annak a közigazgatásban dolgozó kisebb része. Majd ha a komoly intelligencia is szíve szerint közeledhet a néphez, majd ha elveszik a lélektipráshoz való módot az olyan értelmiségiek elől, akiknek ahhoz még felsőbb parancs sem kellene, mert természetükben van a basáskodás, akkor majd egymásra talál a magyar értelmiség és a magyar nép szíve. De ennél az igen kívánatos és régóta sürgős frigynél *nem* Marton Béla lesz a násznagy.

**ADASSÉK E LEVÉL
JÁNOS BÁTÝÁMNAK TÖRÖKSZENTMIKLÓSON**

(Magyarság, 1936 február 26)

Kedves jó János bátyám,

kívánom Istentől, hogy ezen pár sor írásom találja kig3'elmedet friss jó egészségben. Én hát csak meg volnék valahogy ebben a nagy faluban itt Pestbudán, hanem hallom, hogy maguknál Törökszentmiklóson meg éppenséggel fenéig tejfől az élet, háia annak az aranyos, áldott szofortos Nep-nek, az ég áldja meg a fájtos zöldhitéltől kezdve attól a végrehajtózaklató, fináncnyomorgajtó patyolatos adópolitikájáig minden okos lépéséit. De hát egy baj mégis van maguknál, hallom, az aztán olyan nagy baj, hogy hiába minden gyönyörűségük a Nep áldásai nyomán, mégis elrontja az éjszakájukat, megsavanyítja a nappalukat. Hogy az az istentelen, nyavalyás sajtóprens itt Budapesten mi mindent vitt véghez ezzel a falubecézgető derék kormányval,, meg azokkal a csudaokos, jóságos lelkű Nep-képviselő urakkal, akikről mélg a »magas bíróság is olyan szép sorjában mondogatja ki, hogy még *ilyen* tisztán nem igen kerültek követek az ország-házába, hiszen *még a halottak is* rászavaztak a legtöbbjükre!

Hallom, hogy össze is álltak maguk ez ellen a betyár sajtó ellen a kaszinóban js, az ipartestületben is, a kereskedelmi körben is, a földművelői körökben is, nem szólva a felsőtanyai kigszadák köréről, a katolikus körről és olvasó népkörről, valamint a mezei munkások olvasóköréről. Mindezek a derék, tisztcs egyesületek aztán jól odamondták a pestbudai újságoknak, — már mint azoknak, amelyeket nem a maguk zeneszóval fizetett adópénzeiken tartanak fenn — hogy ilyen, meg olyan személyeskedők, tekintélyrombolók, így meg úgy nem kímélik a vallást, a hazafiságot, a családi intézményt. Meg is kérték szépen a

miniszterelnök úr őkegyelmességét, hogy reformálja már meg ezeket a fránya, gyehennára való újságokat, de nyakig! Hallom, odaát Jászberényben is szakasztott ezt cselekedték a katolikus körök, az iparosok, kereskedők és gazdálkodók.

Rendjén is van ez, édes egy János bátyám, maga is biztosan éppen úgy benne volt ebben, mint azok a többiek, akik éppúgy nem tudnak róla, akár csak kigyelmed. Hanem csak egy búsít engem az egészben: hát maguk! ilyen istentelen, hazafiatlan,, komisz újságokat olvasnak? Mert hát ammondó vagyok: ha nem olvassák; azokat, *honnán tudják*, hogy vannak ilyen újságok Pestbudán? Ha meg eddig olvasták őket, ahelyett hogy az első olvasásra megégették volna valamennyit a piacon, aztán ráírtak volna a szerkesztőikre, hogy *ilyen égetnivaló újságokat* még a kezükbe se vészinek, olyanért pénzt se adnak, akkor mit panaszolkodnak arra, amit megtűrték, talán még — Uram bocsá! — helyeselték is? Hiszen az; ellenzéki újságok nem tavaly termettek piros pünkösd napján, hajnalban, — de meg ha ilyen cégéresen gonoszok, akkor azóta sem lett volna szabad megtűrniök. Meglehet azonban az is, hogy az egészet *csak úgy hallották* az élharcos uraktól (már mint azok, akik ezeken a »gyűléseken« tott voltak), aztán el kellett hinniök, meg kellett szavazniuk. Ha meg így lett; volna, akkor elég kár, mert János bátyám például biztosan megkérdezte volna, hogy mi a durrogós fenébe tűri a kormány az olyan újságot, amelyik vallást, hazát tagad, tekintélyt és családot rombol? Hiszen ott a sajtótörvény, megvan az már 1914 óta, Tisza István sem azért csinálta, hogy hazátlan bitangoknak kedvezzen vele, — meg ott van sok más törvény is, miért nem irtják ki vele azt az újságot, amelyik ilyesmit csinál?

Amellett meg azt is megkérdezte volna tán, János bátyám, hogy irnak-e azok az ellenzékiek egy hamis szót is egyéb *igazi* tekintélyekről? Vagy hogy a legtöbbje nem a magyar családok-éit, a többgyerekes anyákért hadakoznak és az egyiket támadják, azt szeretnék rombolni és a kormánnyal is romboltatni? Melyik merne egyetlen Írással is véteni a vallások ellen, már csak a törvények miatt is? Igaz, hogy János bátyám talán még azt a kérdést is fölvetette volna, hogy tekintélyrombolás-e az, ha valaki csúnya gsefteket csinál *és azt kiteszik róla az újságba*? Vagy hogy kigyelmednek szóljak, de Jászberény is értsen belőle: ha valakiről szóvatennék azt, hogy valamikor Bokányi Dezső, a vörös vezér, aki a kommün alatt lövett is Berényben, volt előtte a nemzet vezére, tekintélye, most meg *ő kiabálja forradalmárok-*

nak azokat is, akik szembeálltak a vörös haramiákkal, az tekintélyrombolás volna-e? Mert elvégre az ember ne legyen egészen kele-kótya, és gondolja meg: mit mond, mit cselekszik, mit határoz, igaz-e édes egy János bátyám?

Egy miatt azért mégis igazat adok a szentmiklósi meg a herényi gyűlésezőknek: ha nekik vagy a tömérdek jázsági nincstelennek, küzködő földművesnek, kisiparosnak, kiskereskedőnek a dolgán *csak a sajtóreform* segíthet, akkor magam is ammondó vagyok: ide vele, de minél előbb. Egyet mindenesetre megtehet addig is: rendelje meg mostantól kezdve és újságot olvasó ismerőseinek is ajánlja a Magyarorságot. Mert akkor meglátják, milyen az az újság, amely istenfélelmet, vallásosságot, hazafiságot hirdet, a család intézményéért harcol és ezeket tiszteli.

A SOROXSÁRI CÉZÁROK ÉS A LÚDBŐR

(Magyarság, 1936 március 4.)

Tekintetes Szerkesztőség !

Ha netán még mindig fogadkoznának kies fővárosunkban némely reformnagyságok, hogy a diktatúráról pedig, amely nincs és nem is lesz, említés sem essék, akkor fölmutatom ezennel ország-világ előtt Soroksár irányító, példaadó szellemi termékének, a *Pestvidéki Szózat* című, negyedik évfolyamában leledző hetilapnak február 29-iki számát. Ebben a Nep-mértékkel nézve igazán elsörendű újságban »Áldiktatúrák árnyékában« címmel olyan vezércikk jelent meg, amelynek egész okfejtése és hangja nemcsak a soroksári Cézárokra és Rettenetes Ivánokra, hanem a Nep-szellemre is kompetensen jellemző. Íme néhány szemelvény:

— »Árvizet jelentő félrevert harangok *nem zúgnak sikoltóiban* (így!), mint az ellenzék vegyeskórusának sírámai a közlő diktatúra veszélyéről. Hasztalan minden *ellentétes* (így!) hivatalos nyilatkozat, ők makacsul ragaszkodnak képzeletük elvetélt szülőltéhez (így!) s tervszerű egyöntetűséggel ringatják a közvéleményt a diktatúra hátborzongató rém meséivel (melyhez hasonló ringatást kívánunk!). Kell tehát, hogy a pártpolitika fölött álló hideg objektivitással szembenézzünk a kérdéssel.

Mindenekelőtt a diktatúra önmagában sem nem jó, sem nem rossz. *Elképzelhető keresztény jelszavakkal tetszelgő becstelen klikkuralom* (sajnos, ez így van! *Szedőgyerek*) és a kommunizmuson alapuló *ideális államrend*. (Ejnye, ejnye!... *Szerk.*) Minden párt annyit ér, amennyit a tagjaiban rejlő *tehetség, jóakarát és erkölcsi erők összessége nyom*. (Kedves egészségére, Marton Béla képviselő úr! *Szedőgyerek.*)

A diktatúra tehát, aminek hallatára lúdbőrös lesz a Pannónia-utcai fiskális háta és ijedten koccan össze a sátorlajújhelyi fűszeres fogsora, még nem .nemzeti veszedelem. *Sőt lehetnek idők, amikor éppen hiánya ássa meg a nemzet sírját.* A népek helyes életösztone mindig megérezte, hogy a nyugodt időkben szükséges és termékenyítő véleménykülönbségeket, egyéni és osztályérdeket félretéve, mikor kell egyetlen kimagasló tehetség kezébe letenni az ország kormányzásának gondját és felelősségét, mert csak ezen, sokszor áldozatokat követő módon lehet átvészelní pusztító viharokat és romboló földrengéseket. Szerencsés a nemzet, mely *igazi prófétára lelt.*

Miután csekélységem minden lúdbörzés és fogsorkoccanás nélkül átvészelte a Pestvidéki Szózat »hideg objektivitással« és kétségtelenül a legbájosabb, mert önkéntelen humorérzékkel megáldott cikkét, minden elvi vitatkozás nélkül kérdem: mit jelent ez a cikk egy Nep-lapban, amelynek alfája és ómegája szerint a nemzet »igazi« prófétája, az egyetlen kimagasló tehetség« *azonos a diktaturacáfolatok időnkénti elröppentőjével?! Mit jelent különösen az öntudatosságban »kibástyásodott« pestvidéki Nep-tagok felé, tetézve azzal, hogy ennek a nyomdaterméknek a homlokán az olvasható, hogy: »Lapvezérek: Dr. Krüger Aladár és Mocsáry Dániel országgyűlési képviselők«?! Nem kívánom ezeket az urakat különösebb módon aposztrofálni. De amilyen szívesen aláírom a szózatos írásnak azt az ellenzéki májammak fölöttébb jóleső .megállapítását, hogy »kóklerek, csalók és álpróféták mindig megteremtek s még ezeknél is veszedelmesebbek a tehetségtelen akarnokok, a törpe cézárok értelmetlen, sokszor véres és szennyes bohóckodásai« — olyan készségesen fölvetem a kérdést: hátha a soroksári óriás Cézárók mégis csak *jobban* tudják, mint bizonyos cáfolatok?! Ha pedig niem így van, miért nem néznek a körmére a Nep-nél némely vicinális lapvezéreknek, akik elfelejtik, hogy a vezércikk címe és okfejtése értelmében mi is egy áldiktatúra árnyékában élünk? Amit talán mécssem illenék odaát ilyen vehemensen bevallani*

AHOL VAN EGYSÉG, ÉS AHOL NINCS

(Magyarság, 1936 június 9.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Homlokegyenest ellenkező híradások rohanják meg mostanában az embert. Akkora ellentét van közöttük, mint mondjuk: Rajniss Ferenc régebbi és újabbkeletű »*legszentebb*« meggyőződései között. Mert mit olvasok például a Társadalmi Egyesületek Szövetsége hetilapjában, a Nemzeti Figyelő-ben? Azt olvasom, hogy »valóban óriási léptekkel halad a nemzet a *szerves lelki egységbe való tömörülés felé* és a lényegét tekintve, ma már nem csupán szép cél a nemzeti egység eszméje, hanem élő valóság is.« Majd egy hosszú., de legalább egészen zavaros mondat után: »...*a nemzet zöme egymásra talált és az egység megszületett.*« Mindezt pedig azzal okolja meg a nagyon helyes érzékkel nevét ki nem író cikkező, hogy lám: az ellenzéki kritika a költségvetési vita során tárgyilagos tudott lenni, viszont voltak kormánypárti képviselők, akik »beszédükben őszintén, kertelés nélkül mondták el mindazt, ami a szívüket nyomja.«

Nos, lehet hogy kormánypárti képviselők őszinte, kertelés nélkül való beszéde csakugyan »forradalmian« új dolog a lelkes cikkezőnek, de ha abban, ami most a parlamentben végbemegy, ő a martonbélai értelemben vett egység megszületését üdvözli, akkor ki kell ábrándítanom azzal a legcsattanóbb bizonyítékkal, hogy a parlament levegője pontosan azóta nyugodtabb, higgadtabb, lelkileg ózondusabb, *mióta a martonbélai »nemzeti egység« napja alkonyodóban van.*

Ha tehát van a mostani parlamentben valamiféle »nemzeti egység«, az éppen azoknak az egysége, akik — akár miniszteri székben, akár kormánypárti padokban, akár ellenzéki helyeken

ülnek — távolállanak a vezéri zászlós, Tatlersallos, kartotékás, mesedélutános, bizalmiutasításos, lélektiprások és bélkübelős »egység« szellemétől. Ha az ellenzék tapsol, hetesei néha minisztereknek, ezt mindig olyan miniszterekkel kapcsolatban cselekszi, akikről köztudomású — és ez működésükön is meglátszik — hogy édeskevés közösséget tartanak azokkal a Nep-danakilokkal és üvöltő dervisekkel, akik eddig is legfőbb akadályai voltak az igazi nemzeti egységnek. Valami lelki felszabadulás mindenestre látszik a komoly kormánypártiakon és az ellenzéken, egyaránt, de ebben a Nemzeti Figyelő mindig harsogva vallott Nep-egységének csak *negatív* érdeme van: a sorvadás érdeme. Azt pedig mindig is vallotta az ellenzék, hogy a nemzeti egység csak a Nep bomlásával és omlásával lesz megvalósítható.

Azonban, tekintetes Szerkesztőség, amikor egyfelől azt hallok, hogy a parlamentben meg van már az egység, másfelől döbbenetes híreket hallok arról, hogy a Marton Béla által kontemplált egység egyáltalán nincs meg a Nep-ben, sőt magában Marton Bélában sem. Itt van például az az elképesztő dolog, hogy a Nep-ben, ahol eddig mindig csak az ellenzéki sajtót csepiülték, most egyenesen a Nep-sajtó ellen hangzottak el *súlyos kifogások*, mint amely sajtó nem szolgálja elég *erőteljesen* a Nep politikáját. Szóval most már nemcsak mi ádáz ellenzéki sajtó értünk meg a megreformálásra, hanem a Nep-sajtó is nyilván erélyes belső reformoknak nézhet elébe. Hitte volna ezt valaha, tekintetes Szerkesztőség?

De ha már így van, akkor a Nomád-levelek ismeretes pártatlanságával szeretnék segítségére sietni annak a váratlanul megfricskázott Nep-sajtónak. Elvégre ne feledjük, hogy nevezett sajtó maga aligha védekezhet esze és szíve szerint, pedig talán tudna ráolvasni egyetmást a Nep-re, bizonyára többet, mint mi, a Nep-paradicsomon kívül kujtorgó ellenzéki ordások, de *amit tudna odaát az ész és szeretne a szív, azt láncontartja a zseb*. Mondjuk el tehát öhelyettük mi, hogy a lojalitás túltengésében, az ellenzék tervszerű befektetésében, az enyhén szólva téves beállításokban, a nyilvánvaló kudarcok, kellemetlenségek büvészmesteri elnyelésében, végzetes baklövések elfalazásában, tucatnál-tucatabb egyéniségek titánosításában a Nep-sajtó emberfölöttit művelt. Mi mondjuk, hogy ez sziszifuszi munka volt tőle, mert hiszen *béldibélaian dimenzionált gyomor kellett hozzá*, — és most a tüzes nyelvekkel kiszolgált talpak ragadtatják magukat ilyen erős kivitelezésű mozdulatra e sajtó bizonyos kibástyásodó

részei ellen? Nem értjük. Nagyobb erővel Nep-politikát nem szolgálhatna senki. Vagy úgy értetődik a szemrehányás, hogy *a közvéleményre* nem tudott elég erővel hatni ez a Nep-sajtó? Abban sem egészen ő a hibás, hanem az a politika, amelyet e sajtó gyomra ugyan bevesz, de *a nagyközönségé nem*. Ha pedig mégsem egészen oktalanul és jogosulatlanul részesült a Nep-sajtó ebben a megrovási kalandban, akkor csak egy föltevés marad számunkra: meglehet, hogy a szubvenciójuttatás lendülete még ennél a sajtóbeli kiszolgálásnál is erősebb volt, a szolgálat még úgy sem egalizálta a bért és innen a gazda esetleg jogos pörlekedése a házanépével. Lehet. Mi nem tudhatjuk, hiszen mi nem látunk bele egészen a Nep veséjébe, bár meglehetősen igyekszünk abba a vesébe belehatolni.

Am mit csodáljuk a »nemzeti egység« belső egységének ilyen hiányait, mikor hiszen — mint mondtam — az országos Nep-főtitkár *immár önmagával sincs egységben!*? Emlékezzünk csak arra, hogy mikor egy bizonyos férfiú keresetet indított a Nep-ellen ama járandóságok kifizetése iránt, amelyek neki az úgynevezett D-osztálynál *az ellenzéki vezérférfiak szigorú kikémlelése* után járt volna, Marton Béla újságokban is kereken tagadta, hogy a Nep-nek *külön detektívhalózata* volna, hogy a Nep a pörlekedő férfiút efféle Bach-korszakbeli műveletekkel megbízta volna. És lám!, a járásbíróság a hétfői napon megítélte Fiedler-Földi Lászlónak a kémkedési járandóságot, az országos Nep-központ végrehajtásának terhe mellett, már csak azért is, mert a Nep részéről senki a tárgyaláson meg nem jelent, senki a Nep részéről a bíróság előtt *tagadásba nem vette* a felperes állításait. Még Marton Béla sem. Aki tehát a sajtóban tagadta, de a bíróság előtt (megnem jelenésével) beismerte azt, hogy Fiedler-Földi igazat mondott. Már pedig elvártuk volna, hogy a dacos téglahordás főmestere odaáll a bíróság elé, és, a zordon Igazságnak egyszerű féltéglájával homlokonzúzza a Hamisságot. Nem, Marton Béla nem ment el vallani a Nep mellett. Vájjon miért? Csak nem azért, mert a tejügyben tett legutóbbi vallomása után heves idioszünkrázia fogta el a bírósági termék iránt? Nem tudom. De valami baj lehet, ha már Marton Béla legsajátabb kebelében is megbomlott az egység...

NOMÁD VÁLASZA BAROSS GÁBORNAK

(Magyarság, 1936 június 10.)

Méltóságos Uram,

olvasom, hogy az országgyűlésben hétfőn méltóztatott fölpanaszolni, hogy »Nomád költői álnév alatt valóban csillogó fantáziával költött dolgok láttak napvilágot« nagyrabecsült lapokban, meg hogy ugyancsak az én »költői álnevem«-mel jegyezve -»gúnyolódások és csipkelődések folynak.« Nem tagadom, időnként írogatok egy-egy levelet a Magyarság-nak és a Magyarság rendszerint ki is adja azokat, ami alighanem arra vall, hogy nemcsak a szerkesztőség, de a Magyarság nagyszámú közönsége is szívesien olvassa episztoláimat. úgy látom, Méltóságoddal is meg-megesik, hogy nemcsak saját parlamenti beszédjét olvassa (némileg házszabályellenesen), hanem csekélységem írásait is, másképp aligha ismerné őket. Ennek mindenestre örülök, éppúgy, mint annak, hogy Méltóságod parlamenti felolvasása éppúgy sok derűtséget keltett, éppúgy humorosan hatott, mint az én leveleim szoktak s ez annál szebb eredmény, mert én leveleimet *legtöbbször* humorosoknak is szándékolom. Méltóságod pedig komolynak szánt felolvasásával is tudott *őszinte derűtséget* kelteni. Csak azt nem értem, hogy ha én nem veszem zokon Méltóságodtól a humort, sőt elismerem, hogy az önkéntelen humor az igazi, akkor miért veszi zokon tőlem a humorizálást?

Megvallom, alapjában én sem születtem humoristának. De hát humoros témákat nehéz zordonszemöldökű komolysággal feldolgozni, már pedig — tegye szívére a kezét, méltóságos uram — vannak-e a magyar közéletnek *humorosabb* motívumai, mint amilyenekkel kedvelt Nep-alakjaira szinte nap-nap után szolgálnak? Nem mondom, hogy nem húzódnak meg »gúnyolódó és

csipkelődő« leveleim mögött gyakran véresen komoly gondolatok és tanulságok, amelyeket olvasóim nyilván észre is vesznek. De ha valóban csak gúnyolódnék és csipkelődnék, mi volna ezen sírnivaló a mindenható és állítólag a népszerűség netovábbját birtokló Nep részéről? Valamikor nem kisebb nagyságok, mint Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Rákosi Viktor gúnyolódtak és csipkelődtek a politikai sajtóban s nemcsak ők tartották ezt méltatlannak írói géniuszukhoz, hanem *a közönséggel együtt a megcsipkedett politikusok is gyönyörködtek saját kiszerveztélésükben* ímert vall érzékük a szellemesség iránt és Jókaiival együtt azt tartották, hogy az igazi politikus ott kezdődik, hogy torzképeket is rajzolnak róla, a politikai humor is foglalkozik vele. Joggal mondhatja Méltóságod, hogy hol vagyok én ezektől a nagyságoktól? — de még több joggal kérdezem én vissza azt, hogy *hol vannak a régi, igazi politikusoktól ezek a minden ellenzéki aposztrofálásra felszisszenő, hóhér és sajtóreform után kiáltó mai nagyságok*, akikről persze nem is kell torzképet rajzolni: mennél hűségesebb a portréjuk, annál később karrikatúra.

Lehet, hogy átkos szenvedély tölem ez a gúnyolódás és csipkelődés, de hát nem lehetünk egyformák mi szegény halandók. Vannak akiknek más passzióik vannak. Talán Méltóságod is tud olyanokról, akiknek például tejszállítás, kukoricakivitel vagy taksziengedély, tőzsdejáték a szenvedélyük, pociig azzal esetleg több kárt okoznak, mint mondjuk az, én levelezgetéseim a Magyarország-gal. De emlegeti Méltóságod az én »valóban csillogó« fantáziámat is. Sajnos, ezt a bizonyára dicséretnek és elismerésnek szánt kitélt minden szerénykedés nélkül el kell háritanom, mert ugyan hol van Nomád fantáziája attól a Nep-étől, amely *állandóan magáénak látja és hirdeti az ország közvéleményét, tisztáknak látja a Scheftsik-mandátumokat és korszakos reformoknak negyedfél esztendőnek siralmas pepecseléseit?!* Nem mondom, van némi csillogás egy-egy levelemben, de töredelmesen megvallom: az sem mindig eredeti, hanem legtöbbször csak visszaverődése a martonbélai, vagy pálfydauni tejeskannákon, esetleg a béldibélai zsenidudorokon megcsillogó napfénynek.

Ha azonban Méltóságod »költött dolgokat« vél felfedezni írásaimban, arra kérem: ültessen értük a vádlottak padjára, onnan a Markó-utcai speciális üdülőbe. Ha pedig igazat írok, akkor ne panaszkodjék, mert nem kisebb jogásza Csonkamagyarországnak, mint a Kúria jelenlegi másodelnöke mondta ki egy engem fölmentő ítélet indokolásában: aki a közéletben sze-

repel, az köteles elviselni a nyilvános kritikát, *még ha az éggénileg nem kellemes is neki*. Lehet, hogy leveleim kellemetlenek a Nep-nek, de higgye el méltóságod: a Nep jóval kellemetlenebb az ország független, gerinces társadalmának.

Valami ellen azonban a legkomolyabban tiltakoznom kell. A nemzet 1918-as sírásóival kapcsolatban ne emlegesse Nomádot sem Méltóságod, sem senki más, mert Nomád egyike volt azon *keveseknek*, akik e sírásók uralma alatt is szembeszálltak velük a sajtóban. Akkor is azok jóvoltából kerekedett fölül a forradalmi destrukció, akik nem vettek tudomást az ország igazi közhangulatáról és nem valósították meg a valóban szükséges reformokat. Jómagámmal együtt a Magyarság is a maga kipróbált ellenforradalmiságához hű akkor, mikor most bizonyos Nep-nagyságok katasztrófapolitikájától félti és óvja a nemzetet. Gondolom, Méltóságod is tartja olyan kereszténynek — ha már minket nem tart olyan keresztény nemzetinek, amilyenek a Nep-hű Lédermann Mórt ismeri — a nemrég szentté avatott Morus Tamást, hogy őt idézhessem okulásul és szerény írásaim magyarázatául: *»Egy ország üdve nagy bukása azoknak az erkölcsöknek múlik, akik azt az országot kormányozzák«*. Ez pedig nem humor, uram, hanem a lehető legkomolyabb igazság.

VÁLTOZÁS A SZERÁLYBAN, AVAGY: A B. H. AJÁNLIJA UTÓDJÁT

(Magyarság, 1936 július 23.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Ne méltóztassék levelem láttán arra gondolni, hogy már megint a kormány egyik szubvencionált lapjának csekélységgel való perlekedését akarom szóvátenni nagybecsű lapjuk hasábjain. Én a magamét *egyelőre* megmondtam azoknak, akik a belémkapcáskodással vélik megdönteni a magyarországi Hochkapitalizmust és közelebb hozni a szép, boldog, dicső új ezerévet. A tekintetes Szerkesztőség engedelmével — gondolom — majd lesz kellő időben, kellő módomban arra, hogy megtámadhatatlan dokumentumokkal világítsam meg a magam és mások jellemét múltját és jelenét.

Ellenben szeretném egy nagyon is általános, közérdekű eseményre felhívni a Magyarság figyelmét. A napokban ugyanis a kormány régebbig mert *a mindenkori kormányokat hosszú évek óta kiszolgáló* reggeli lapjának előfizetői a következő igazán szenzációs körlevél meglepetésében részesültek:

Igen becses levelére mély tisztelettel értesítjük, hogy *a Budapesti Hírlap a kormány kimondott félhivatalos lapja lett, korlátozott terjedelemben, mellékletek nélkül jelenik meg.* Éppen ezért voltunk bátrak igen becses címére *az új Magyarság című lapot küldeni, mely ugyanazon politikai irányt követi, mint a Budapesti Hírlap.* A nagy nemzeti eszme harcossajtóorgánuma még fokozottabban iparkodik kielégíteni a *magyar úriosztály* újságolvasás! igényeit. Az új Magyarság szerkesztőségében Magyarország legjobbnevű újságírói és írói dolgoznak. Az új Magyarság minden nap képesmellékletet, pénteken az Antenna című teljes rádióújságot, vasárnap pedig képes szépirodalmi lapot ad ingyen igen tisztelt előfizetőinek.

Bennünket tehát *igen tisztelt Előfizetőink iránti törhetetlen*

ragaszkodás, szeretet és kiváló szolgálatkészség vezérel, amidőn a csökkent oldalszámú *félhivatalos* Budapesti Hírlap helyett *a mi gazdasági közösségünkben lévő új Magyarország* című kitűnő lapot indítottuk meg becses címűkre, amit főképpen azért az árért a megszokottnál kevesebbet nyújtunk, míg az új Magyarország a Budapesti Hírlap régi előfizetési ára melleit többet tud igen tisztelt előfizetőinek [nyújtani.

Kérjük tehát, méltóztassék szeretettel és bizalommal fogadni az új Magyarország című lapunkat.

Ha azonban *ennek dacára a Budapesti Hírlaphoz ragaszkodik*, szíveskedjék kiadóhivatalunkat értesíteni, igen becses címére akkor tovább küldjük a Budapesti Hírlapot.

Kiváló tisztelettel a *Budapesti Hírlap Kiadóhivatala*.

Uraim, én csak elég erősen dohányzok, de ilyet még életemben nem pipáltam! A Nep-korszak alatt eléggé hozzászóktam a legbarokkabb meglepetésekhez, de a reform agytröszt termékeny ötlési képességének ilyenén megnyilatkozása egyszerűen elkábít. Hogy egy régi, valamikor nagymúltú, valamikor vezető budapesti napilap éppen akkor, mikor *nyíltan is* a kormány félhivatalosául jelenti be magát, *maga* kérkedjen el a közönsége előtt, hogy ő bizony gyengice, terjedelemben korlátolt, eddigi potyaajándékainak díszétől megfosztott lapocska lett, amelyre nézve csak egyet ajánlhat a lehető legmelegebben: azt, hogy *még azok is sürgősen hagyják őt faképnél, akik eddig vagy politikai meggyőződésből, vagy az adópénzekben fizetett ingyen-ajándékai kedvéért járatták*, hát ez béldi-bélátlan kolosszális dolog! Hogy egy félhivatalos kormánylap maga állítsa ki magáról azt a bizonyítványt, hogy őt igazán »a közönség iránti törhetetlen ragaszkodás, szeretet és kiváló szolgálatkészség« vezérli, mikor legjobb hite és meggyőződése szerint *arra szólítja fel ezt a közönségei, hogy fusson tőle, de azonnal* és forduljon előfizetéseivel *az új kegyenc felé, aki ennyivel meg annyival szebb is, jobb is nálánál*, — hát engedje meg a tekintetes Szerkesztőség, ez tudtommal remekmű az egész világ újságvállalatainak történéli ében.

Már most mit szóljon ehhez a legtárgyilagossabb szemlélő is? Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy ha ez nem a B. H. haldoklásának éppenséggel nem dicsőséges, de kétségtelen bizonyítéka, akkor semmi e kerek világon, Vájjon hát ezért kellett gonosz ellenzéki fantazmagóriáknak minősítem azokat a híreket is, melyek már régen be jelentették, a B. H. haldoklását, csak persze nem tudtak arról, hogy az *az irányított harakirinek* — bocsásson

meg a nemes japán nemzet! — ilyen szégyenletes külsőségeiig fog jutni? Minket igazán nem kényeztetett el harcaink során a közpénzeken parancsra dolgozó B. H., de mégis eltűnődünk azon: hát ha. a ulúvénhedt odaliszktól végképp elfordult a fényes-ábrázatú padisah kegye és, az új, a fiatal, a csábosabb mosolyú, ringóbb csípejű szubvencionált szűz felé fordul, muszáj volt odáig alázni a kegyvesztett egykori bajádjért, hogy *ő maga mutassa be diadalmas vetélytársnőjét, ő maga sorolja fel a maga rútságait és ő maga kellesse az új odaliszk ifjú kellemed és aztán átadja őt a szerály folyószámlával illatosított gyönyöreinek?* Hiszen erkölcsileg véve tán irgalmasabb módszer volt ama régi, mikor a megunt odaliszktól díszkréten megfojtották, zsákba dugták és a nyilvánosság kirekesztésével költőien szép holdvilágnál a Boszporusz hullámsírijába vetették. Vagy, elmélkedjünk tán azon, hogy ilyen dolgokban valami speciális erkölcs érvényesül, amely szerint akit megfizetnek, azzal parancsolnak, akár tetszik neki, akár nem?

De »el ti sötétség rajzati, félre« — és forduljunk mi is a győzelmes új kegyencnő felé, bárha észvesztő mosolyának még csak árnyékát sem igen fogja pazarolni ránk, ellenzéki gyaurokra. Árnyékokat ugyan ne igen emlegessünk ez ünnepélyes pillanatokban, mikor sokfelé lehet sötéten, feketén árnyékos az élet, de a szubvenciók paradicsomában csak ragyogás van. Lehetek valamikor férfiak, akik hosszú és küzdelmes éveket éltek le »*Ű függetlenség árnyékában*«, de aztán úgy gondolták: *mégis csak jobb lesz a hatalom verőfényes tájain.* Addig hirdették a nemzeti társadalom függetlenségét az államhatalom tulteiiégésétől, mígnem arra a belátásra ocsúdtak, hogy a nemzet csak tengődjék azon a mindig zordonul árnyékos oldalon, ők maguknak immár *a hatalom napkúróját* választják, mert ez így nekik nagyon egészséges lesz és ma egyenesen szálfáoklelésű bajnokai az állami mindenhatóságnak, az egypárturalomnak, úgy látszik, a politikai színészetben fordítva van, mint valamikor a színpalak világában volt, ahol férfiak játszották a női szerepeket is — *itt hálásabb dolog némely férfiaknak is félretenniök a nadrágszerepeket,* és a drámai hős helyett az olvadékony odaliszktól játszani. Ámbár ennek is meg lehet az a veszedelme, amely most lám, a B. H.-ot érte: *a padisah kasszája egy, de a jegyei változandók.*

ESETEM AZ AUTÓBUSZBAN, - ÉS MÉG VALAMI

(Magyarság, 1936 július 29.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Ha talán nem méltóztatnának róla tudni — ami igazán érthető volna a Nep-lapok mostani nagy tolongásában és dulakodásaiban — a Nep-nek sajtó bébije született a budapesti aszfalton. Anya és gyermeke, aki egyébként az *Esti Újság* névre hallgat, a »körülményekhez képest« jól érzik magukat, ámbár csillagjósok szerint az újszülött pufók, szubvencionáltiunal táplált lénye fölött máris a fátum árnyéka borong: olyan konstellációban jött e világra, hogy aligha éli lui szülőanyját, akinek szintén nem jósolnak matuzsálemi kort. Szerencsére az újszülött a csecsemők gyanútlanásával szívja az önkéntelen adakozásainktól eléggé duzzadt anyakebelt, és sejtelve sincs a neki »láthatatlan csillagokéről, amelyeket a Nep publicisztikai plejádjának egyik legfénylőbb sztárja oly meghatóan tudott megénekelni az immár halálraítélt Budapesti Hírlap egykori palotájában.

Amilyen könnyelmű természet vagyok, első meglepetésemben hat kemény fillért kidobtam az Esti Újság első számáért, pedig igazán jogom lenne a déli szubvencionáltat (a reggelikkel együtt) ingyen megkövetelnem a rikkancstól, mert hiszen *az adóhivatalnál* állandóan előfizetek valamennyi Nep-lapra. Igaz, hogy nekem általában ingyen sem kellene, viszont szenvedélyesen gyűjtöm az ilyen »első szám «-okát és mondhatom: ez az »első szám« is több mint hat fillér ára gyönyörűséget szerzett nekem. Az autóbuszban ugyanis mellettem egy csontkeretes pápaszemmel felszerelt liberális férfiú olvasta az E. U. vezércikkét, és szemmel láthatóan meghökkenve vette tudomásul belőle azt a szokatlan

pertuban neki adresszált kijelentést, hogy »te vagy az évezredes magyarság, te vagy a magyar kereszténység«. Homloka ráncából azt következtettem, hogy némi kételyei vannak önmagának illetén jelentősége iránt, azért szolgálatkészen megnyugtattam, hogy ez *nem órá, hanem Lédermann Mórra, Hevesi Ferenc rabbira, Szurday Róbertre és a Nep hasonló »hitlerista«, rajongóira* vonatkozik, továbbá azokra a liberális nevekre, amelyek e derék »hitlerista« dél ilapban a zszurnalisztikai szövegen kívül szerepelnek. A csontkeretes teljesen megnyugodva szállt le az autóbusról.

Ami csekélységemet illeti, engem különösen két kitétel ragadott meg az E. U. első számában. Az említett vezércikk ugyanis azt a ragyogó megállapítást is tartalmazza, hogy: »A *magyarság maga akar dönteni saját sorsa fölött.*« Ez már igen, ez már teszi, ez a mi lelkünkben leledzett! Mert nem mi voltunk-e azok, akik hosszú éveken át váltig hangoztattuk, hogy a magyarság nagy problémáiban — aminő például a rendkívül fontos királykérdés! — *csakis a magyarság dönthessen.* Lám, elveink hódítása már a déli Nep-lapra is kiterjedt! De ugyancsak a magyarság maga szeretne dönteni apróbb kérdésekben is, aminő például *egy-eoy országgyűlési képviselőválasztás.* Nem mintha nem tartoznának a magyarsághoz azok, akik a közigazgatási bíróság sorozatos leletei szerint eléggé rendszeresen elkövetnek mindent, hogy egy-egy választókerület képviselője dolgában ne a választókerület magyar népe döntsön a maga legszabadabb akaratóból. De kérdem tisztelettel: komolyan érthetik-e a magyarság önre-nd el kezési jogát országos dolgokban azok, akik *még egy-egy választókerület, egy-egy mandátum erejéig sem respektálják?*

De ha már a választásokra siklottam át, nem mulaszthatom el harsogó örömmel regisztrálni az E. U.-nak a pacsai »győzelem «-ről szóló tudósításából azt a záróakkordot, hogy a Pacsán lezajlott választás »*példátlan tiszta*« volt. Ez már igen, ez már megint döfi! A Nep sajtóbébije tehát a gyermekek szokott igazmondásával maga ismeri be, hogy a pacsai választás példátlanul itiszta volt, tehát a megelőző Nep-választások során egyetlen példa sem akadt ilyen tiszta választásra. Gratulálunk az újszülött kis szókimondónak, épp úgy mint mindazoknak a Nep-képviselőknak, akiket nem most és nem Pacsán választottak meg! Igaz, hogy a mi információnk szerint némi itatások és pénzélek mégis csak történtek a pacsai kerületben, de hát a nép

bizonyára örült, hogy a Nep *végre tiszta bort öntött a poharába, niégedig olyan sorozatosan, hogy némelyek átaludtak az egész választást* — amit különben a legokosabban tettek — és annak is csak örülhetett a nép, hogy ha a Nep választat, hát legalább pengőpénzben adja meg az árát a dolognak. Utóvégre azok utáns, amiket Keszthelytől Pásztóig láttunk, nem csoda, ha a Nep még ezt is »példátlan tiszta« választásnak ujjongják, ámbár mi *jobb szeretnénk már »példásan tiszta« választásokat látni.*

MI LESZ A KÖZÉLETI PILLÉRFARAGCSÁLÓKKAL?!...

(Magyarság, 1936 július 31.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Olvasom, olvasom a Rákóczi-út 73. számú négyemeletes ház összeomlásáról és annak várható következményeiről nap-nap után megjelenő újságcikkeket, és gondolataim túlkalandoznak a most már végképpen lebontásra ítélt, egy hónapja még büszkén és ártatlanul állott bérpalotán. Némely összehasonlítások kínálkoznak ugyanis a gyászos sorsra jutott negyvenesztendős budapesti ház és *egy jóval régibb épület* között, amely utóbbinak sorsa még inkább kell érdekeljen minden magyar embert a trianoni kényszerhatárokon innen és túl, mint ezé a Rákóczi-uti palotáé.

Ha nincs is még végső eredményük a szakemberek vizsgálódásainak, annyi most már bizonyos, hogy a Rákóczi-úti bérház katasztrofális összeomlásában részük volt azoknak, akik a *különben annakidején jól megépített háznak egyik alappilléren könnyelműségből vagy ugyanolyan bűnös tájékozatlanságból jókora darabot lefaragtak*, s ezzel mindenképpen lehetővé tették, hogy az alappilléreben megtámadott épület előbb vagy utóbb össze-roskadjon. Mert egy épület sok mindent kibírhat, de abba, hogy az alappilléreiben támadják meg, feltétlenül bele kell pusztulnia —, hogy mikor: *az csak idő kérdése*. Nos, tekintetes szerkesztőség, nekünk magyaroknak van egy ezeresztendős épületünk s annak a neve: *magyar állam*. Ezt az épületet cudar viharok paskolták, vérzivatarok látogatták, ez az épület hol megbővült egy-két szárnyal, hol megcsonkult, de ezer évet kiállt összeomlás nélkül, mert *rendületlenül megmaradt a legfőbb*

pillérje: a magyar alkotmány. Megmaradt abban a szellemben, amelyben őseink néhány évvel az angolok büszkén vallott Magna Chartája után felállították. De vájjon nem fenyegeti-e a Rákóczi-utinál is robajosabb, végzetesebb összeomlás ezt az ezeréves büszke palotát, *ha könnyelmű, vagy tudatlan, pontosabban: könnyelmű, mert tudatlan kezek* itt egy arasznyit, ott egy arasznyit lefaragcsálnak az alappilléréből?

Mert efféle igyekezetet igenis látunk és pedig egyre sűrűbben látunk megnyilvánulni bizonyos *közéleti pillérfaragcsálók* részéről. Ha annakidején szakértő emberek látták volna, mi megy Végbe a Rákóczi-út 73. számú ház alappillérével, azok a szakértők nyilván rohantak volna megakadályozni ezt a végzetes (műveletet vagy ott a helyszínén, vagy a hatóság közbenjöttével). De ennél a közjogi és általában közéleti pillérfaragcsálásnál, sajnos, nem egészen bizonyos, hogy a szakértők jókor való kiáltásának okvetlenül foganatja is lesz, mert itt az a nem csekély komplikáció adódik, hogy a faragcsálók — addig, míg hatalmon vannak — azonosak némely döntő közfunkcionáriusokkal. A Rákóczi-úti ház egyik traktusának összeomlásánál még menthette a menthetőt az, hogy egy eriós idegzetű rendőr jókor elkiáltotta a halálveszedelem árnyékából a rádióüzletben tartózkodókat és az utcán járókelőket. Egy állam, egy nemzet épületének összeomlása rendszerint nem részleges, hanem — mily gyászosan időszerű ez a szó! — totális, az egész épületet és minden lakóját katasztrórával sújtó. De ha részleges is az omlás, utána pontosan annak kell következnie, ami a Rákóczi-úti háznál történt: tetszik vagy nem tetszik, de a részleges omlás után le kell bontani az egész épületet — és azután? A hasonlatot nyugodtan tovább vihetjük. A Rákóczi-úti ház telkét, mint ma olvasom, valószínűleg parcellázni fogják. Ha egy állam, egy nemzet összeomlik, annak a (telkét okvetlenül felparcellázzák maguk között a kárörvendő szomszédok, akik addig is boldogan szemlélték a pillérfaragcsálást, sőt a maguk részéről minden lehető eszközzel igyekeztek azt előmozdítani, meggyorsítani. Az ilyen Rákóczi-úti házomlásnak nem igen örül senki, de egy állam épületének katasztrófája mindig kész öröm, mert kész haszon az ellenségeskedő, az áskálódó szomszédoknak.

Meg kell jegyeznem még azt, hogy annak a mi ezeréves épületünknek az alappillérjét nemcsak konkrét közjogi intézkedésekkel lehet elfaragni, hanem *mindennel, ami az alkotmányosság szellemének gyöngítésével, kijátszásával, lassú, de biz-*

los elsorvasztásával jár. Efféle jelenségekre pedig, azt hiszem, fájdalmas bőséggel mutatott rá nemcsak a közigazgatási bíróság, hanem többek közt ez a mi »új Világ «-rovatunk is. Joggal teszem tehát föl a kérdést: Halom István és Enyedy Béla az ügyészségen vannak, de *mi lesz a közéleti pillérfaragcsálókkal* mielőtt a nagy összeomlás elkerülhetetlenné válna?

U. i. Béldi Béla válaszolni próbált egyik írásomra. Tőle valóban nagy szellemi megerőltetéssel kieszelt válasza abban a pokolian mulatságos kijelentésében kulminál, hogy Lendvai István az oka, *ha ma nincs totálisan keresztény Magyarország* s így Béldi Béla nyakába szakadt annak megteremtése. Nos, az a Lendvai István, akit én ismerek, *soha nem volt pártvezér*. De ha lett volna, nem »revideált« volna a pillanatnyi hatalom kedvéért. Neki *nem volt soha vagyona, pártszervezete, saját napilapja*. De ha lett volna, nem arra használta volna egyiket sem, amire a magyar közélet bizonyos »jobboldali« vámszedői. Ha mindenki legalább is akkora elvhűséggel, az önös érdekek olyan kikapcsolásával szolgálta volna a keresztény magyarságot, mint ő: ma sok minden másként volna. Ezt még Béldinek is tudnia kellene. Ha nem tudja: akkor minek locsog? Ha meg tudja: akkor *minek hazudja az ellenkezőjét?*

AKIK GÖMBÖS GYULÁBÓL ÉLTEK

(Magyarság, 1936 október 13.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Ne méltóztassék félreérteni, ha mostani levelem hangja kezdettől fogva elütne attól a tréfásabb tónustól, amelyet a tekintetes szerkesztőséggel való levelezésemben általában megengedek magamnak. Néha ugyan keserű az a tréfa. De most olyasmire akarok rámutatni, amivel kapcsolatban rendes ember nem igen ismer tréfát, és ami éppen döbbenetes voltában olyan árulkodóan jellemző némely közéleti hangoskodókra.

Azokról szeretnék szólni, *akik Gömbös Gyulából éltek*. Nemcsak anyagi vonatkozásokban kell ezt értelmezni, hanem erkölcsiekben is. Ha Gömbös Gyula hirtelen elmenetele e siralomvölgyéből sok tanulsággal jár az elmélkedő lélek számára, ezek között a tanulságok közt nem a legutolsó — ámbar a legelemibb ízlés számára is gyomorémelyítően undorító — azoknak a viselkedése, akiket Gömbös Gyula volt eléggé meggondolatlan a maga hatalmának és barátságának fénykörébe emelni *nem egyszer a teljes jelentéktelenségből*, akik Gömbös Gyula felé a *halálos hűség pózával* mutatkoztak, akik Gömbös Gyula nélkül *soha nem páváskodhattak volna a magyar fórumon*, s akik nem átallnák még ma is Gömbös Gyula szellemének letéteményeseit, örökség végrehajtóit játszani, ha komoly emberek felülnének ebbeli igyekezetüknek.

Kezdjük csak, tekintetes szerkesztőség azon az időn, amikor Gömbös Gyula először volt kénytelen engedni orvosai szinte parancsoló tanácsának és elment balatonfüredi betegszabadságára. Mi nem ismerhettük betegségének akkori stádiumát, de nem kisebb tekintély, mint Franz Vollhard, a frankfurti, egyetem kitűnő belgyógyász tanára, a vesebajok egyik legnagyobb specialistája mondta el egy magyar lapban, hogy Gömbös Gyula betegségét korai stádiumában nagyon szigorú diétás kezeléssel

gyakran sikerült feltartóztatni, sőt meggyógyítani, ehhez azonban *olyan szigorú nyugatomra, kezelésre és diétára van szükség, amelynek egy aktív miniszterelnököt* alávetni egyáltalában nem lehet. «

Nos, a volt miniszterelnök magyar orvosai is kezdettől fogva, a nyilvánosság előtt is, félre nem érhető módon hangsúlyozták ennek a lehető legnagyobb nyugalomnak szükségességét. Mi, akik Gömbös Gyulával politikailag szembenállottunk — sok egyéb ok mellett *éppen azok miatt is*, akik mint Gömbös Gyula kisebb-nagyobb alteregóit szerepeltették magukat a köztudatban s mint olyanok játszották túrhetetlen játékaikat —, mi az egész parlamenti és sajtóbeli ellenzékkel együtt az emberséges lélek legelemibb parancsának tartottuk, hogy a magunk részéről egyetlen irott jottával, egyetlen kiejtett szóval sem zavarjuk az ő szükséges idegnyugalmát. És mit tettek azok, *akik Gömbös Gyulából éltek?*

Nem kímélték Gömbös Gyula életét, Balatonfüreden sem, Tétényben sem, de *még élete utolsó stációján: a Neuwittelsbach-klinikán sem hagytak békét neki*. Nemhogy a maguk meghatott, aggodalmas, segítő nyugtonmaradásával is elősegítették volna az izgalmakra, a temperamentumos kitörésekre amúgy is hajlamos miniszterelnök idegzetének lehető legnagyobb nyugalalmát, kettős játékot játszottak a betegsége miatt annál könnyebb prédájukká vált miniszterelnökkel. *Idehaza* szinte szentségtörésnek minősítették még a feltevését is annak, hogy Gömbös Gyula komolyan, nagyon komolyan beteg, szinte miniszterelnöki presztízskérdést csináltak egy súlyos vesebaj körül, mintha szégyen lenne egy vezérnek (megbetegednie s nem az emberi sors mindekivel megtörténhető szomorú változata.

A legrosszabbfajájú Höfer-jelentéseket sugalmazták még az utolsó huszonnégy órában is, nem törődve még azzal az egyszerű meggondolással sem, hogy mit fog szólni jólértesültségükhöz, szavahihetőségükhöz *saját közönségük*, lia a sok megnyugtató sőt szépítgetés után egyszerre a partecédulát, a feketekeretes gyászvezércikket fogja olvasni. Szinte mintha alibinek kellett volna ez az *önmagában is férfiatlan, oktalan viselkedés* ahhoz, amit ők a nagybeteggel véghezvittek. Mert nemcsak hogy nem hagyták békén még Münchenben sem, hanem utolsó napjaiban is a maguk taktikai játékaik szolgálatában molesztálták s nem áttalották volna *még félholtan a halálnak eljegyezten is hazahozatni repülőgépet csak annyi időre, hogy politikai ambícióikat*

még kielégítse — a többi aztán már nem érdekelte volna őket. Csoda-e, ha az egész független közvélemény tapsolt annak a napilapnak, amely negyvennyolc órával Gömbös Gyula halála előtt vezércikkben bélyegezte meg azt a »frivol játék«-ot, amelyvel egyesek »az önként vállalt csendet, a beteg iránt érzett gyengédséget és a magyar lélek természetes lojalitását« *rút politikai manőverre és ködcsinálásra használták fel?*

De nem kevésbé volt kegyetlen ez a maga mohó törletésében *a Mfelé siratott Vezér ravatalán és frissen hantolt sírján egyaránt átázolva robogó politikai csapat* a halott Gömbös Gyula iránt. A rajongásnak ezek a képmutatói és hideg vámszedői, akiknek még a kifelé viselt gyászruháját is jogunk volna *legbelső* motívumok dolgában meggyanúsítani, a nyilvánosság felé forduló arcukkal nem átalották felháborodni és kegyeletsértést emlegetni, ha a lojális ellenzéknek egyetlen kritikai szava is akadt a halott politikai működésével kapcsolatban. A maguk igazi arcukat pedig azzal mutatják meg, hogy egyfelől *izléstelenül és valóban kegyeletsértően*, pártpolitikai korlehangot ütöttek meg a koporsó mellett búcsúztatójukban, másfelől pedig egészen nyugodt lelkiismerettel ültek össze abban a parlamentben, amelynek kupolacsarnokában még ott feküdt az ő állítólag szivszakadva és holtig gyászolt vezérük a virágos ravatalon és tanácskoztak — igazán *praesente cadavere*, a holttest közelében — a politikai konkokért indítandó hadjáratuk stratagémájáról. Nincs az a zsugori, pénzéhes rokonság amely ennél visszataszítóbb módon tudna viselkedni az örökség-hagyó rokon ravatalánál a halotti gyertyák sápadt fényében. Az a *kozákroham*, amelyet aztán úgyszólván csak órákkal a halott vezér sírbobcsáttatása után próbáltak ismét csak *minden remélhető, kicsikarható pozícióért*: méltó kiegészítése ennek a döbbenetes, mindennél jellemzőbb képnek.

Ha jól tudom, tekintetes szerkesztőség, éppen az önök lapja volt az, amely ismételen elmondotta az élő Gömbös Gyuláról azt a pythiai jóslatot, hogy az ellenségeivel majd csak rendbe tudna jönni, ha nem hiúsítják meg győzelmét — a »bánatai.« Isten nyugosztalja szegény Gömbös Gyulát, a sors sok mindentől megkímélte életében, de még a halálában is valami rettenetes dologtól kímélte meg: attól, hogy testi szemeivel kelljen látnia, mit műveltek betegágya, koporsója és friss sírhalma körül azok, akik — legalább is *politikailag*, de nem egy esetben *másképp* is! — belőle éltek.

A JOBBOLDAL ÉS A LIBERÁLIS« NAGYTŐKE

(Magyarság, 1931 október 31.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Jelentem, hogy én is elolvastam a dömpingsajtó kétrendbeli támadását nagyrabecsült lapjuk ellen: a dömping dolgában immár Tirpitz-szakállasan nagyapó *Függetlenség* öreges dohogását éppúgy, mint az öregapó sajátosalakú ingyen ibrikjein lármázó hátulgombolós kisunoka *Esti Újság* gyermekded toporzékolását. Szíves engedelmükkel néhány szót hozzáfűznék a két dömping-újság újfent elkövetett mesterkedéséhez.

Azt mondja ugyanis a *Függetlenség*, mint mérges öregszüle, hogy a Magyarság »aljas rágalomhadjáratot folytat *jobboldali nacionalista sajtóorgánumok ellen.*« Hát én nagyrabecsült lapjuknak semmiféle aljas rágalomról nem tudok, — különben is: ha ilyesfélék előfordulnának, ott a független magyar bíróság, tessék a dömpingsajtónak a maga saját külön jogászi agy-fenomenja útján a bíróság elé vinni minden egyes rágalmat és a paragrafusok segedelmével elveretni a port a rágalmazón. De ettől az egyszerű dologtól eltekintve, nekem fölöttébb tetszik ebben a kitételben az a nemes, szinte antalistváni méretekig menő szerénység, amellyel ezek az urak odaát *csakis és egyedül* az állami szubvenciókkal megdugott dömpingújságokkal, tehát nagyrabecsült önmagukat hajlandók *jobboldali, nacionalista* sajtóorgánumoknak tekinteni és jóhiszemű olvasóikkal olyanokul elfogadtatni. Nos, az én felfogásom szerint, tekintetes szerkesztőség, a politikai jobboldalitás, a nacionalista gondolkozás és érzület nem az állami kitarottsággal kezdődik és végződik, nincs a rendelkezési alapnak adott bizonyos nyugtákhöz, mint egyedül hiteles igazolványokhoz kötve. Nem tagadom ugyan,

hogy akadhatnak urak a dömpingsajtó körül, akik a pénztár-cájukat állandóan *a jobboldali belső zsebükben* hordják és bizonyos az is, hogy a dömpingsajtó nagyságai az adózó polgárság zsebéből igen jelentős összegeket — ha közvetve is — sikeresen elnacionalizáltak maguknak. Hála Istennek, azonban van e szegény csonkaországban *ennél magasabb rendű jobboldaliság és nacionalizmus is*, amelyet talán mégsem lehet egyszerűen kitagadni a magyar életből s amelyet nem lehet csakúgy gavallérosan átutalni a baloldalhoz, vagy éppen az internacionáléhoz.

Nekem kissé nehéz elgondolnom, tekintetes szerkesztőség, hogy mi jónéhányan eléghetünk ennek a mi elesettségében annál forróbban szeretett hazánknak áldozatos szolgálatában, de azért mégsem vagyunk jobboldaliak, nem vagyunk nacionalisták egyszerűen csak azért, mert — nem utolsó soron annak a politikának a jóvoltából is, amely súlyos összegeket költött szociális problémák megoldása helyett az ingyenfazekas dömpinghazafiak kitartására — egyszerűbb sorsban élünk s az íróasztalunkon legfőljebb ha egy fröccs árválgodik néha, vagy csak liptai túróra telik számunkra úgy vacsoraidő táján.

Mi valamikor hallottuk ennek a dömpingsajtónak egyik mesterdalmnokát — akinek eddig sem a torkában volt aranybánya', mint inkább a miniszterelnökségi összeköttetéseiben —, amint büszke hévvel dalolta országgá Petőfi dalát az átlótt oldalú, fázó, éhező de szabad farkasokról, szemben a farkcsóváló, uraik kényére hagyott, de meleg kályha mellett jóllakott gyomorral heverő kutyákéval. Nem mondom, hogy ő — akkor is jeles összegek birtokában lévén — teljes joggal játszotta volna az átlótt oldalú, éhenfagyoskodó, hajléktalan, kivert ordast hatszobás, jólfűtött lakása mélyén, a dúsgazdag bankárok negyedében, perzsabundáján legeltetve maharadzsái tekintetét. Lehet, hogy bizonyos urak, akik még a nyomort is csak efféle súlyosan enyhítő körülmények közt tudták a maguk számára elképzelni és elfogadni most már csak azokat volnának hajlandók bevenni a szabadalmazott jobboldaliság, nacionalistaság verőfényes palmaligeteibe, akik velük lakmároznak *a trianoni magyarság véres-verejtékes adópénzein*. De mi tisztelettel igényt tartunk a jobboldali, a nacionalista elnevezésre, annak dacára is, hogy nem hordunk haza dalos reformerlélekkel ezer pengősöket az adózó polgárság pénzéből és nem tartjuk illendőnek ezt a plutokrata gőgöt *a hazafiság osztályozásában* azoktól, akiknek illenék némi tiszteletet és hálát érezniök *legfőbb kitartójuk, a Névtelen Adó-*

fizető iránt. Engedtessek meg, hogy mi fordítva okoskodjunk és az igazi jobboldaliság, az igazi nacionalizmus legfőbb kellékének ne az államhatalmi kitartottságot tekintjük, hanem éppen a keserves sorson levő magyar tömegek akár közvetett megsarcolásától is való minél teljesebb tartózkodást.

Nagyon szomorú lenne, tekintetes szerkesztőség, ha a keresztény magyar jobboldaliság csak a dömpinggondolkozás megtestesítőire, az efféle műveletek haszonélvezőire volna korlátozva. Egyszer már összeroppant az ország ;abba, hogy *a jó hazafiság túlságosan azonosított azokkal, akik a mindenkori hatalom jól dotált, de engedelmes magasztalói voltak.* Mert mihelyt a kormányrendszer megdőlt, vele kellett dőlnie az országnak is, amelynek társadalmában nem voltak gyökerei, erőtartalékai, viszont a belőle élő kiváltságos kevesek nem tudták, nem is tudhatták — éppen lelki és számbeli adottságuk következtében — a katasztrófát feltartóztatni. A nemzetnek mai balsorsában is még ezer szerencséje ,hogy vannak, tömegesen vannak, akik még kényelmi érdekektől függetlenül is bátorkodnak jobboldaliak, nacionalisták lenni.

Ami a bájos gyermekkorát máris fenyegető szubvenciócsökkenések árnyékában élő sajtóbébit illeti, az meg »a liberális nagytőke egyre fokozódó befolyását« emlegeti a Magyarországgal kapcsolatban. Nos, ő maga tudhatná legjobban, hogy erre a hazég vádaskodásra, amely nem egyszer körülsziszteg bennünket tájékozatlan, vagy gonosz, esetleg együgyű emberek szájáról, pontosan ráillik Toldi Miklós haragvó kijelentése:

»Átok és hazugság minden ige szádban,
Egy betű való sincs, Toldi György, e vádban!«

De hát ha már! a kis hátulgombolós ilyen tudatosan ferdít és ezzel elárulja lelki nemességét: legalább a maga olvasóit ne becsülne le ilyen mértéktelenül gondolkozási képességük dolgában. Mert a liberális nagytőke egyre fokozódó befolyását pontosan abban a cikkében akarja a Magyarországra ráolvasni, amelyben rettentő gaudiummal magyarázza, hogy a Magyarország-nak *még csak valamire való íróasztala sincs a szerkesztőségi szobáiban.* Vagy az Esti Újság maga is úgy vélekszik kevésszámú olvasóiról, hogy nincs elég eszük annak a kérdésnek a feltevésére: ha egyszer a Magyarország csakugyan ilyen koldusszegény, *akkor hol a fészkes fülemülében nyilvánul meg a liberális nagytőke óriási bevonulása ehhez a laphoz?!*

Ugyanakkor fenemódon tetszik nekem a szubvenció klói és egyéb juttatásoktól érhetően elkényesedett elméknek az a felfogása, hogy az Íróasztalok minősége döntően fontos egy újság értelmi és erkölcsi színvonalának dolgában. Meghiszem, hogy az ő Barna Házukban csupa antik íróasztalon íródnak a szubvenciók fejében megrendelt cikkek. De azon, hogy éppen a kis dömpingbébi rikoctozza az ingyen-ibrik tetejéről, hogy a dömpingsajtó »szerény eszközökkel, tisztességes üzletvitellel és szívós kitartással« dolgozik, azon csak harsogva lehet kacagni, kivéve a harmadik kitételt. Mert a *szívós kitartás* erénye valóban dühöng náluk, különösen a rendelkezési alap körül amelyet kitartóan szívóznak, s ahol ilyen szívósan ki is tartanának ők mindhalálig, legalábbis a rendelkezési alap haláláig.

ELLENBEN DÉLUTÁN...

(Magyarság, 1937 január 29.)

Tekintetes Szerkesztőség!

Mély megilletődéssel és igaz részvétellel adom tudomására a tekintetes szerkesztőségnek, hogy az új ezerév, pontosabban, sőt kilencvenöt pontosabban szólva: a Nagy Reformkorszak legigazibb, legáthatóbb és valóban legjellemzőbb történelmi alkotása, a *képviselőház délutáni ülésézése* immár a múlté. Talán nem vesz azokon az általam igen jól ismert és nagyrabecsült Budafok, amely méltán büszkélkedhet Nagytétényhez való közelségével, ha én hiányolom [azt] a tényt, hogy a Nagy Reform elföldelése nem annak a budafoki dalárdával kapcsolatos gyászindulónak a hangjai mellett történt meg, amelynek legmegkapóbb sorai így szólnak:

*»Ellenben délután,
mosogatás után*

beáll a parlament és a Nep szavazik.«

Annál kevésbé nehezményezhetné Budafok közönsége ezt az aposztrofálást, mert az oknyomozó politikai történelem kétségtelenül meg fogja állapítani, hogy a kegyetlen kézzel eltörölt reformnak *ihletforrását* ez az általam hivatkozott kitűnő daltöredék képezte. A vezéri zászlók lobogása, a Generalmarsch vérpezsdítő hangjai közepette bevezetett reform ugyanis Antal István nagyarányú elgondolása szerint arra való volt, hogy a reformkorszak miniszterei, államtitkárai, honatyái, al-fel-vezérei, élharcosai és egyéb lázas alkotásra hivatott kiválóságai *minél zavartalanabbul alkothassanak reggel pont nyolc órától kezdve a déli órákig*. Ellenben délután, mosogatás — azazhogy alkotás — után, akkor aztán szentelhessék energiájuk fölös részét az

alsóbbrendű, mert hiszen a totalitás, a vezéri-elv és a cicomázott diktatúra jegyében tulajdonképp fölösleges munkának, az idejétmúlt parlamenttel való bíbelődésnek. Ki tagadhatná, tekintetes szerkesztőség, ennek a felfogásnak és intézkedésnek nagyszerűségét és logikus voltát? Valóban fölemelő látvány is volt, mikor a lázas alkotók — befejezván a napi téglahordást, illetve felgyűrt ingújjakkal eszközölt mosogatást, lehetőleg lesúrolván minden alkotmányos mázat a húsosfazekakról, és rendberakván a dömpingsajtó ibrikéit és a párt közkatonáinak zsiros csajkáit, felvonultak, hogy a t. Ház ragyogó villanyfényénél *a lehető legkedvezőbb világításba* helyezték önmagukat és alkotásaikat.

Apropó villanyfény, — mondják a gonoszindulatú ellenzékiek, hogy villanyszámla, szénszámla és egyéb »cubehör« dolgában ez a reform sokba került a régi állapotokhoz képest. De mondja meg igaz hitére a tekintetes Szerkesztőség: a sajnosán letűnt történelmi korszaknak melyik mozdulata nem került *sokba, nagyon sokba* az adófizető polgárságnak? Igazán csak hálátlanságra és megnemértésre vall, hogy az ellenzék mégis állandóim afféle olcsó reformoknak nevezte ezeket az alkotásokat. Híresztelték sötétben bujkáló elemek azt is, hogy a szociális szempont nem valami túlságosan érvényesült a délutáni ülések rendszerében, fölöttébb megterhelvén a Ház tisztviselőit és altisztjeit. Merő rágalom, amelynek megsemmisítésére elég felemlítenem, hogy Sztranyavszky Sándor egyetlen keresztényszociális mozdulattal harcsabajuszhoz juttatta a derék altiszteket, akik ezzel a reformkorszak »Nerum Rovarumának« szellemében hozzájutottak ahhoz, hogy reggelinél és uzsonánál mindig volt mit a tejbe-mártaniuk, ha nem is aprítaniok.

Neim, nem ezerszer nem, tisztelt szerkesztőség, ennek a sajnosán elhantolt reformnak sokoldalú jelentőségét nem lehet elvitatni. Ha most ezt megbuktatta a Darányi-korszak fekete reakciója, akkor ez csak annak a szervilizimusnak a műve lehetett, amelytől az igazi Nep-reformerek mindig megvetéssel fordultak el. De rossz próféta legyek: vissza is fogja még sírni ez az ország a délutáni üléseket, nem vetek neki nagy időt. Mert hogyan lesz alkalmuk ezentúl a minisztereknek, államtitkároknak, törvényhozóknak, minden rendű és rangú hivatalos embereknek annyit alkotniok, mint amennyit a Nep-kormány alkotott naponta reggel nyolctól egészen — mosogatásig? Hogyan fognak így potom négy év alatt egy ezerévre valót megalkotni? Már pedig a nemzet nem fogja túrni, hogy a új kabinet legalább

annyit ne alkosson, mint az előző, ebben a nemzet nem alkuszik, a teringettét ennek a Darányi-féle reakciónak!

De halkan szólok, tekintetes szerkesztőség, mert újabb gyász-érzelem fátyolozza el amúgy is könnyes hangomat. Mert úgy látom, a híres tevékenységi naptárnak még egy *valóban fenomenális* történelmi tervezetét kell elsiratnunk, mielőtt még a való-ságban megszületett volna. Mi lesz az évenként augusztus 20-ára, Szent István napjára tervezett *székesfehérvári »törvény-nappal?* Igazán nem az őskoronázó város iránt való gyermekkori szerelmem tesz elfogulttá, de én mindig szerettem a festői felvonulásokat s most méltóztassék elképzelni, mi mindentől estünk el!

Szinte hallottam, amint egy Nep-felségáruláson kapott sötét ellenzéki újságíró nyaka nyomban leüttetvén, magyarul hangzott volna el a régi angol kijelentés:

— *Így vesszenek a dömpingsajtó ellenségei!*

Ah, álom, álom, édes álom... ez is elfoszlott, semmivé lett, tekintetes Szerkesztőség, mint mindaz a temérdek alkotás, amely miatt ezer év múlva bizonyára sajnálni fogják az elmúlt Nesp-korszakot. Mi törpe kortársak — sajnos — nem tehetjük ezt...

JELÖLTEM A NOBEL-DÍJRA: PÁLFFY-DAUN JÓZSEF

(Magyarság, 1937 február 13)

Tekintetes Szerkesztőség!

Jómagam is rég tisztelője és személyes barátja lévén Griger Miklósnak, érthető módon érdekelt az a meleg, lelkes ünneplés, amelyben csütörtök este Bicske társadalma a maga kitűnő apátplébánosát részesítette. Sajnos, személyesen nem jelenhettem meg, de mohón vártam egyik jelenvolt ifjú kollégám beszámolóját a bicskei eseményekről. A beszámoló váratlan szenzációhozott nemcsak számomra, hanem *az egész tudományos világ számára.*

Az ünnepségen ugyanis megjelent többek közt a felekezeti béke kósertejes munkálója, *Pálffy-Daun* József gróf is, a vihar-sarki reformer. Kell-e mondanom, hogy ahol ő megjelenik, a szenzáció el nem maradhat? Most sem maradt el. Pálffy-Daun József ugyanis dacára totalitáros, zöldinges lelkendezéseinek, szónoklattal tisztelte meg az alkotmányos jogfolytonosság fanatikusát Griger Miklóst. Szónoklatában többek közt kijelentette a magyar közéletre nézve, hogy ott *légüres térben piciny gyertyák égnék*«, de ezzel szemben Griger Miklós egyenesen *Jáklyd*, és mint ilyen, rávilágít a követendő útra. Miután a fizika eddigi nyilván öregcsáklyás törvényei szerint légüres térben sem piciny gyertyák, sem hatalmas fáklyák nem juthatnak oxidációhoz, kénytelen vagyok máris gratulálni Pálffy-Daunnak, aki — dafkel mint a bicskei samesz zamatos turánisággal mondaná — *feltalálta a légüres térben égő gyertyákat és fáklyákat.* Azt hiszem, Európa tapsai közt jelenthetem be, hogy Pálffy-Daunt ezért a korszakos találmányáért máris jelölöm *a fizikai Nobel-díjra*, és ilyen értelemben teszek ezúton máris felterjesztést Stockholmba.

Rosszakarató ellenzéki rágalmazók szerint ugyanilyen sajátos tulajdonságú gyertyák és fáklyák csakis Pálffy-Daun József koponyájában égnék, mint amelyben a légüres tér problémái Valósággal otthon vannak, de én a rosszakaratként ilyen *nyilvánvaló* kitöréseim túlteszem magamat.

OTTOKÁR PÜSPÖK ÁLMA

(Magyarság, 1937 szeptember 1.)

Tekintetes Szerkesztőség,

Ottokár püspök álma a szeretet szivárvány hid járói, amelyen *a megértés angyalai* járnak — mint azt Székesfehérvár lánglelkű püspöke meghirdette a Városi Színház rivaldáján kevéssel azután, hogy a két budapesti forradalom »gyeptüzeit« a keresztény nemzeti talpraállás eltiporta — 1937 augusztus 29-én valósággá vált. Nemcsak Debrecen, a magyar kálvinizmus Rómája ment el ezen a hídon Pannonhalmára, miután megtöltekezett Szent István király és Prohászka Ottokár városában, Székesfehérvárott, az ottani *genius loci* ihletével hanem Sárospatak is elment Zircre: *egyszerre két híd is verődött a magyar katolicizmus és a magyar protestantizmus között* a nagy, közös keresztény és magyar egymásrautaltságnak, a szentistváni gondolatiban és iaz ezeréves nemzetben való testvériességnek sugallatára.

Nagy esemény volt ez az igazi, a komoly, az államalkotó és nemzetfenntartó magyar kereszténységnek annyi dicsőséggel és annyi szenvedéssel átszőtt történetében, és a valóban keresztény nemzeti újságírás nem mehet el mellette külön, bensőségesen örvendező méltatás nélkül. A téma oly megkapó, annyira a történelem lehelletét árasztja, tekintetes szerkesztőség, hogy a nem egyszer véresen ironikus, fájdalmasan torz napi események, politikai fonáságok ostorozó ja ezekre a percekre sutbavágja a harci bárdot is, a csörgősapkát is. Mert a protestáns lelkészek és presbiterek látogatása Pannonhalmán és Zircen, a bencés főmonostorban és a cisztercita apátságban, mint téma is ahhoz az áhítathoz hasonlót igényel az újságírótól, amellyel Kálvin János vallásának oszlopos magyar tagjai az ősi főmonostor évszázados falai és a barokk zirci apátsági épületben jártak. Amit

Balogh Jenő, a dunántúli református egyházkerület főgondnoka és *Kelemen Krizosztom* bencés főapát Pannonhalmán, *Ravasz László* református püspök és *Werner Adolf* zirci apát Zircen ezekből az áhítatos érzésekből kifejeztek az nemcsak mint egy-egy szónoklat kapja meg a két látogatás képének szemlélőit, hanem meg annál is inkább mint a Kelemen Krizosztom — említette *concordia Christiana* régóta várt és végre most megtért tanúságtétele, éppen trianoni elesettségünkben a szebb magyar jövőendő egyik legígéretesebb zálogaképen.

A valóban »históriás« Pannonhalmán még a kövek jogfolytonossága is hirdeti az egykor nomád, szertelenül portyázóde éppen harcias vére túlságos buzgóságában a pusztulás szakadékaéhoz jutott magyarságnak a krisztusi evangéliumba és ezzel a nyugati művelődés közösségébe való bekapcsolódásának emlékezetét s annak a nagy igazságnak erejét, amelyet a millénium esztendejében Pannonhalma hercegprimási székbe emelkedett fia, *Vaszary Kolos* hirdetett meg: »Magyarországot a *kard* szerzte, de a *kereszt* tartotta meg«. A zirci apátságon, amelyben — sajna — nem maradt meg az ősi időknek annyi némán is beszédes bizonyosága, a barokk templom és apátsági épület, körül mégis ott lebeg azoknak a napoknak emléke, amikor *clairveauxi Bernát* fiai megkezdték a Bakony rengetegeiben azt az erdő-döntést, amellyel együtt járt a pogány, de minden jóra-szépére hajlamos magyar lelkek irdatlanának megművelése is Krisztus evangéliumának befogadására és magyar kultúréletté való átváltására. A magyar reformátusság hivatott vezetőinek lehetetlen volt itt éppúgy, mint az őskoronázó Székesfehérvárott is meg nem érezniök, hogy ez a múlt, olyan közös keresztény és magyar kincs, amellyel megtagadnia, amellyel hidegen szembefordulnia mindenkiben a maga kereszténységének és magyarságának megcsonkítása elszegényítése volna. Pannonhalmán is, Zircen is a szentistváni gondolat testvéri megünneplésére tárultak a kolostori ajtók és szívek, arra vonultak be ajtókon és szíveken át a magyar reformátusság illusztris vezetői. Mind a két helyen mint-ha egy új pusztaszeri kötés történt volna, de a kereszténység szelleméhez illően már átkeresztényesítve a kicsorgatott férfivérnek mint szimbólumnak közben jötte nélkül, a lelkekben végbemenően és a lelkek testvéri konszenzusával megpecsételten.

Nem búsongunk, ha mégolyan érthető, de immár felesleges módon annak a hánytorgatásán, hogy miért kellett csaknem két

évtizednek elletnie Ottokár püspök emlékezetes kijelentésétől számítva addig a vasárnapig, amelyen Székesfehérvár, Pannonhalma és Zirc falai között ez megtörténhetett. Véletlenül sem szeretnők halvány árnyékát is felidézni olyan időknek, amikor a magyarság balsorsát még a felekezeti féltékenység is súlyosbította, ellenben éppen azokra a napokra emlékeztetünk, mikor az országvesztő Károlyi-forradalom alatt, szemünkben a bolsevizmus ólálkodó és elhatalmasodó kísérletének rémületével», mintha a mostani testvéresülés felé mozdult volna katolikus és protestáns magyar egyaránt. Túladunán legalább az volt a helyzet, hogy amíg lehetett országos képviseléválasztásra számítani, *a túlnyomóan katolikus polgársága kerületek tüntetően protestáns, a túlnyomóan protestáns lakosságunk tüntetően katolikus férfiakat vállaltak képviselőjelöltjüknek.* Ma már a bolsevizmus nálunk dísztelenül kimúlt hullá, de száz ok sűrgeti napjainkban is a magyar kereszténységnek — a hittételek különbségének respektálása mellett — testvéri összeforradását a nagy, közös keresztény és magyar érdekek szolgálatában, azoknak hatalmas alátámasztásául.

A pannonhalmi főapát a magyar jelen lelkemélyéből szólt, amikor egy *szerencsésebb, egészséges nemzeti közszellem kialakulásának reményét* fűzte ehhez a két látogatáshoz, amellyel *egyik oldalon sem alázta meg magát senki, de lélekben gazdagodott mindenki* és ráhelyezkedett a szentistváni magyar történelmi hivatás közös gránitszklájára. Ne legyen ünneprontás, ha befejezésül a pannonhalmi és zirci vendégjárás sötét, szégyenletes ellenképéül ide idézem annak a vészterhes éjszakának emlékezetét, amelyen a budapesti gyűjtőfogházban a nem keresztény szociáldemokrácia és a vele egy töről fakadt kommunizmus nyíltan szövetségre lépett és aláírta *az egység okmányát.* Sem Pannonhalmán, sem Zircen nem foglaltak írásba semmit, de mindenki úgy érzi, hogy azon a két helyen ugyanaz az ünneppélyes, történelmi szövetség jött létre, *a Krisztusban és a Aeterna Hungáriában való egység.* Amennyire elüt a pannonhalmi főmonostor és a zirci apátság egész szellemei levegője a budapesti gyűjtőfogházétól s az emberi lélek alvilági mélységeinek vörösfényű világa a krisztusi tanok égi ragyogásától, a szentistváni ieszmék fenségétől: annyira katolikus és protestáns magyar érdekek, hogy *a szívekbe íródva* meg legyen az egység okmánya a közös ellenségek ellen való önvédelemre és a közös érdekek

előbbrevitelére. A magyar jelen történetében csakugyan aranybcsztűssté válik 1937 augusztus 29-ikének napja, ha maradéktalanul annak bizonyul, aminek mindnyájan óhajtjuk: egy mély, nemes, termékeny nemzeti megigazulásnak, a közélet egész területén is megnyilatkozó *magyar regeneráció* megindulásának.

ELSŐ LEVÉL RÁTZ JENŐRŐL*)

(Magyar Nemzet, 1936 március 7)

Tekintetes Szerkesztőség,

azt hiszem: nem kell hosszasabban bemutatnom a Magyar Nemzet közönségének, általában a mai magyar közvéleménynek, Rátz Jenő önmagyméltóságát, aki — mint éppen ma olvasom egy szélsőjobboldali hetilapban — »az ősi magyarföldön új magyar életet« első szellemétől ihletetlen az »apostolok útján« járja Csonkamagyarországot, és legutóbb is ékesszólóan meghirdette Rozsnyón, hogy »ebben az országban nem lehet az úr más, csak a magyar, itt politikát csinálni, gazdasági és szellemi életet vezetni *csak velünk és csak rajtunk keresztül* lehet«. Ez az utóbbi kijelentés a maga kétségtelen igazságával a törzsökös magyarság vezető szerepére nézve szinte magától értetődővé tenné, hogy Rátz Jenő feltétlen, ősi és tizenhárompróbás magyar származásához, magyar vérségének százszázalékos tisztaságához a kételkedésnek még csak árnyéka, a gyanúnak még csak lehelete sem férközhet. *Nem mintha bármi szegyeim való volna is abban,, hogy valaki idegen származása mellett is bele tudott hasonulni a történelmi magyar lélekbe, mint jómagam is annyi másokkal együtt.* De úgy gondolom: ha valaki Rátz Jenő módjára a szent-istváni gondolat helyébe a *vérmítoszt* akarja tenni, a ma divatos *faj- és családkutatás* útvesztőjébe akarja terelni hazafias magyarok százezreit, valami szigorú vérségi matematika szabályaihoz és képleteihez igazodva akar *kitagadni* egyéneket és családokat a magyar élet irányító pozícióiból, akkor annak a» valakinek a lehető legfajmagyarabbnak kell lennie, különösen, ha a magyar életben eddig is már igen magas pozíciót vállalt,

*) Az eredeti levélből kihagytam néhány olyan sort, amely félreértésekre adhatna alkalmat.

ezentúl is ítélkezni akar arról, hogy kik *méltók az ősi magyar földön új magyar, életre.*

Őszinte sajnálattal kell bejelentenem, tekintetes Szerkesztőség, hogy Rátz Jenőnek, a csodaszarvas fenkölt rajongójának és országszerte meghirdetőjének fajmagyar származása raég a csodaszarvasnál is erősebben *a mitológia birodalmába* tartóik. A mások családfájának könyörtelenül szigorú leutaló ja ugyanis a kegyes tanító-rend vezetése alatt állott nagybecskereki községi főgimnáziumban *1892-től 1899-ig bezárólag mint Raátz Jenő oltogatta tudományszomját az iskola padjai közt,* és csak az 1899/900-as tanévben kezdte viselni a Rátz nevet. Hat évvel fiatalabb testvéröccse az 1898/99-es tanévben még szintén a Ratiu Oszkár nevet viselte, és csak a következő tanévben, tehát Jenő bátyjával egyidőben, kezdett mint Rátz Oszkár szerepelni.

A fajkutatás mostani nagy szorgalmazója egykorúak emlékezete szerint akkoriban azt emlegette, hogy a Ratiu név francia, azért magyarosította meg családjá. A Ratiu-név a lehető legkomolyabban és *csakis* román név. Már most, tekintetes Szerkesztőség arra térek vissza, amiből kiindultam. Az a Ratiu, aki Jenő nevű fiát 1892-ben a nagybecskereki piarista gimnáziumba beíratta, kétségkívül igen derék, igen jellemes ember és a magyar hazának hűséges fia volt, amit a maga és gyermekei nevének magyarosítása tanúsított. Rátz Jenőnek éppúgy nincs toit szégyenkeznie származásán, mint akárki másnak. De mikor lazt kell látnunk, hogy a vérségi matematika járványa már olyanokat is megfertőz, akik kora ifjúságukban asszimilálódtak a magyarsághoz és beolvadtak a magyar sorsközösségbe., mikor *Imrédy Béla* után íme Rátz Jenő is a saját új keletű vérségi bumerángjával sújtja *magát homlokon,* akkor két dolgot kell üdvös tanulságul hangsúlyoznunk.

Az egyik az, hogy a vérmítosz ködös elméletei egyáltalán *nem illenek rá Szent István nemzetének viszonyaira és érdekeire.* A másik az, hogy aki fel akar csapni a fajelemzés apostolának és a csodaszarvas XX. századbeli hívének, az mindenképp gondosan vizsgálja át *legalább diákkori családi emlékeit,* és ne vélelmezze magát az ősmagyar hagyományok legilletékesebb letéteményesének, a fajvédelmi tizparancsolat nemzete Mózesének csupán azon az alapon, hogy nyolcadikos gimnazista korában éppen Szekrényi Lajos: »A bibliai régiségtudomány kézikönyve« című művét kapta szorgalma jutalmául a nagybecskereki piarista atyáktól, mint a Ratiuból lett Ráz Jenő 1900-

ban. Ha pedig ugyanez a Rátz Jenő mint az ő új fajvédelmi tízparancsolatának nyolcadik törvényét hirdette meg azt, hogy »magyarnak a magyar földet!« — akkor illetet volna tisztelnie azt a tiszteletre méltó törekvést is, hogy »magyarnak a magyar miniszteri széket«. Ha viszont Rátz Jenő a szentistváni gondolatot tette magáévá a honvédelmi miniszteri szék elfoglalásakor és tenné magáévá akkor is, ha a Magyar Élet Pártja elnökségét esetleg elfogadná, akkor mondjon le ünnepélyesen és nyilvánosan a nürnbergi faj védelem kövei éléséről.

Ebben az esetben, de *csakis* ebben az esetben látnók őt jogosultnak legsajátabb tízparancsolata harmadik törvényének meghirdetésére: »Védeld és tartsd tisztán véredben, gondolkodásodban is *ősi magyar fajtádat*«. Mi ugyan úgy emlékszünk, hogy a magyarságba áthonosult Ankerschmidt lovagnak nem az volt az első dolga, hogy csodaszarvas-mozgalmat indítson, fajvédelmi tízparancsolatot szerkesszen, törzsökös magyaroknak vértisztasági tanácsokat osztogasson és a faj-elemzést sürgesse. Amolyan régimódi ember volt: talán szégyellte is volna magát az ilyen »apostolok útján«.

ISMÉT RÁTZ JENŐRŐL

(Magyar Nemzet, 1939 március 8)

Tekintetes Szerkesztőség,

tegnapi levelemre ma a déli kormánylap kéthasábos, vastagbetűs cikkecskével felel, nyilván Rátz Jenő önmagyméltósága sugallatára. Az adópénzeinkből dotált névtelen védő mindenekelőtt siet »liberális reggeli lap«-nak titulálni a Magyar Nemzet-et, sanda igyekezetében így óhajtván lezsidózni minket, akik akkor vívtuk a keresztény gondolat legnehezebb harcait, mikor a déli kormánylap egyik vezérnagysága még *nyakig volt a »liberális« újságírásban a mi frontunkkal szembeni* másik vezérnagysága pedig legszebb álmaiban sem álmodhatta, hogy valaha — *az idők szomorú szignatúráját hordozva homlokán* — közéleti szerepet játszhat.

A »hosszú értekezés«-emmel hivatalból elégetlenkedő sajtóvezér valósággal méltatlankodva lobbantja szemére csekélységemnek, hogy »ismét család kutatási témával foglalkozik« — mintha én, éppen én és egyesegyedül én hoztam volna divatba a lázas, szigorú család kutatást, miattam szaladgálnának emberek ezrei elsárgult vagy régen elkallódott családi okmányok után. Az egyszer *ismét, a gyűjtogató kiált tüzet* abban a jogost félelmében, hogy a tűz legközelebbi hozzátartozóit fogja megpörkölni, — én tehát hűvös nyugalommal csak azt felelem a »család kutatás« miatt méltatlankodónak: »Te akartad, Dandin György!« — nem az én bűnöm, ha a folytonos és végzetetlen család kutatás nem egyszer éppen azokra nézve válik végzetessé, akik mint rendszert kezdeményezték.

Ami már most a »Rátz Jenő magyar nemessége« című cikkecskét illeti, tegnapi Nomád-levelemben nem Rátz Jenő magyar nemességét firtattam, s egyelőre nem is firtatom. Az én levelem Rátz Jenő *vérségi, faji leszármazását* kutatta a másokkal szem-

ben általa is elfogadott, alkalmazott és hirdetett nürnbergi »mentális« alapján, hogy én is használjam a cikkíró által vadonatújan felfedezett, rég nem hallott kifejezést. Már most: a déli kormánylap azt feleli az én adataim lényegére, hogy »évszázadokon át használta a család a Rátz nevet, amelyet mindenkor magyarosan tz-vel írtak és ez a név mindig így szerepelt a legrégebbi erdélyi történelmi okmányokban is. 1845-ben törölték meg, amikor vitéz Nagylaki Rátz Jenő *édesatyja* született, hogy egy görög-katolikus pap keresztelte meg és mivel a lelkész román származású volt, *román ortográfiával Ratiu-nak írta a magyar Rátz nevet*, amely ezzel az írásmóddal románosan is Rátznak hangzik (!) Vitéz Nagylaki Rátz Jenőnek, amidőn az 1899—900-as években középiskoláit elvégezte és a katonai pályára lépett, igazolnia kellett nemességét. *Akkor keresték elő a régi családi okiratokat* és a nemesség igazolása során kétségen felül kiderült, hogy a román lelkész *helytelenül írta be az anyakönyvbe Rátz Jenő édesapjának nevét*«, stb.

Engedelmet kérek, tekintetes Szerkesztőség mindezt nem vonom kétségbe, de ugyanakkor tudom, állítom és szükség esetén bizonyítom, hogy Rátz Jenő önmagyméltóságát a nagybecskereki piarista főgimnáziumban 1892-től 1899-ig bezárólag, tehát *hét tanéven át Ratiu Jenőnek ismerték és szólították tanárai és iskolatársai*, erre a román névre állították ki bizonyítványait, ezen a néven szerepei a hat tanév megfelelő értesítőiben..

Miután pedig Rátz Jenő atyjának születésétől, 1845-ől 1900-ig *ötvenöt esztendő* telt el: hogyan értsük, mivel magyarazzuk azt, hogy ama bizonyos román pap »elírásáa«-t *ötvenöt esztendő*n keresztül nem *tartották szükségesnek kiigazítani ő nagyméltósága szülei*, hanem ötvenöt éven át maguk is viselték, gyermekeikkel is viseltették s ezzel a folytonos beleegyezéssel *a maguk részéről is szankcionálták ezt a román »írásmódot*«, a maguk részéről tulajdonképp eltörölték az anyakönyvi bejegyzés »elírás«-jellegét. Utóvégre egy anyakönyvi »elírás« nem lehet örökre, vagy akár csak fél évszázadig sem kötelező olyan családra, amely 1625-ig, tehát az »elírás« előtti időkben kétszáz-húsz esztendőn át nem román, hanem magyar nevet viselt a cikkíró szerint. Annál is zavarosabb, érthetlenebb ez a feltűnő dolog, mert a Ratiu név egyáltalán nem lehetett kellemetes és dicsőséges egy hazafias, régi nemes magyar családnak, hiszen *a hírhedt memorandum-pörben* igen dísztelenül szerepelt egy Ratiu nevű lugosi ügyvéd is.

Engedelmet kérek, hol volt hát ötvenöt éven át »*a vér szava*« ezzel az oláh névvel, egy oláh pap »elírásá;-val szemben általában a családban és sajátosan az ősmagyar csodaszarvas-mítosz iránt ma oly meghatóan lelkesedő és az ősi magyar fajának, vérnek tisztánlátására oktató Rátz Jenőben magában? Ismerve a magyar piaristák mindenkori hazafias lelkületét, nem hinnők, hogy Rátz Jenő nagybecskereki tanárai nem látták volna szívesebben nagyreményű diákjuk román neve helyett annak magyar s még hozzá a mai cikk szerint igazi, eredeti!) nevét, annál is kevésbé, mert a kegyesrendi atyák egyenesen jónéven vették, ha diákjaik legalább a középiskola utolsó tanévében *meg magyarosították* idegen nevüket. Nem tudom, nem volt-e ebben az esetben is befolyásuk a derék piaristáknak arra, hogy Ralin Jenő legalább a nyolcadik osztályban tegye jóvá az egykori román pap »elírását«, — de kérdem: *valótlant állítottam-e amikor azt írtam, hogy Rátz Jenő egészen az 1899-900. tanévig Ratiu Jenő volt?* Nem volt-e okom feltételezni, hogy Rátz Jenő tüzes. öntudatos fajmagyarságával *valahol baj van, legalább 1892-től 1899-ig terjedőleg?* Ezzel szemben a déli kormánylap cikkírója és sugalmazója tudatosan *meghamisítják* cikkemet akkor, mikor annak a nagybecskereki főgimnáziumra vonatkozó adatait el-sikkasztják olvasóik elől.

A nemesség dolgába, ismétlem, nem akarok beleszólni, lía elfogadom is a védő-támadó cikk adatait, akkor is rámutathatok, hogy egyfelől *maga a Rátz név mégolyan tézével írva sem jelent okvetlenül ősmagyar származást*, hiszen a magyar évszázadokon át rácnak nevezte a szerbet —, másfelől éppen a szentistváni gondolat következménye volt az, hogy a rendi Magyarország sem szigorú nürnbergi vér- és fajelemzések alapján osztogatta a nemességet, hanem *egészen más értékek alapján* s így maradt népeknek és fajoknak az az olvasztótégelye, amelyet nürnbergi mértékkel persze nem lehet megérteni.

Egyéb mondanivalóm ebben az ügyben egyelőre nincs.

A NOMAD - MÉHELY - VITÁBÓL

1. A »FAJI LÉLEK«-RÓL

(*Magyar Nemzet*, 1939 július 27)

Tekintetes Szerkesztőség,

a napokban *Méhely* Lajos, a Pázmány Péter Tudományegyelem nyugalmazott rendes tanára, a méltán európai híré életteni tudós, egyfelől igen jóleső hangon megírt baráti levéllel, másfelől két legújabb röpiratának egy-egy példányával tisztelt meg. Mind a két küldeményt ezennel megköszönöm atyái barátomnak, akinek nemes egyéniségét, tiszta jellemét mégis mernem nagy vigasztalás volt számomra e sokszor szinte vigasztalan korszakban, és a Magyar Nemzet engedelmével ezúttal néhány megjegyzést is fűznék a tudós tanár úr egyik röpiratához, amely »*A faj lelke a* címmel jelent meg.

Nem kell talán külön hangsúlyoznom, hogy *Méhely* Lajosnak ez a röpirata is, mint fáradhatatlan tevékenysége nyomán valamennyi politikai megnyilatkozása a Magyar Nemzet ama jelmondata jegyében íródott: »Magyarország maradjon magyar ország. »Abból a tényből, hogy röpirata több helyen a Magyar Nemzet közléseire, egyik legfőbb érvelésében *Pethő* Sándor főszerkesztő május 21-én megjelent vezércikkére hivatkozik, még erősebben kiviláglik, hogy *alapvető nemzeti kérdésekben úgy gondolkozik, mint lapunk s annak körében tehát jómagam is*. Ennek előrebocsátását azért tartottam szükségesnek? hogy senki félre ne érthesse, meg ne gyanúsíthassa azokat a kritikai megjegyzéseimet, amelyeket megtennem az igazságnak, a szókimonddásnak, a kritika szabadságának a szerző, a Magyar Nemzet és jómagam által egyaránt tisztelt szelleme kényszerít.

A röpirat 4. oldalán ezeket olvasom: balga emberek a németországi nemzeti szocializmust akarják ráerőltetni a magyarságra, nem gondolván meg, hogy ami megfelel az *egyforma tö-*

megéleletet kedvelő német népnek, azt nem fogadja be a sokkal egyénibb és önállóbb élethez szokott magyar lélek«. Nos, a neve nép egészéről talán mégsem lehet azt állítani, hogy okvetlenül és csakis az »egyforma tömegéleletet« kedveli, de ellenmondásom *közvetett* bizonyítékául rámutathatok arra, hogy a fajilag kétségtelenül német származású *Klein* Antalok, *Gratz* Gusztávok (éppúgy, mint e sorok ugyancsak tiszta német származású írója) egyáltalán nem kedvelik az egyforma tömegéleletet, ami nem utolsó oka annak, hogy nevezettek és velük sokan a német származású magyarok közül *nincsenek a »nyilasok« frontján*. Ugyanakkor nem egy törzsökös magyarra tudunk rámutatni, akik írásban és szóban a nemzeti szocialista német elvekért és intézményekért hevülnek, sajnálatos cáfolatául Méhely Lajos ama kijelentésének, hogy »a nemzeti szocializmus eszméje a politikai cégérre való tekintet nélkül *csak* a magyarországi németiség körében tudott gyökeret verni, amely népre leg azután egyes *félrevezetett* magyarok belevonásával lelkesen teljesíti a külföldről kapott parancsokat«.

Engedje meg a tudós és nemesszándékú professzor úr: nyilasaink törzsökösen magyar paraszti szavazóit tekinthetjük »félrevezetett magyarok«-nak, sőt csakis azoknak, ellenben *azokat a törzsökösen magyar közírókat és egyéb értelmiségieket) akik a nemzetiszocialista fronton buzgólkodnak*, csakis és egyedül ama tétel igazolásának lekinthetjük, hogy bizonyos egyedeket a magyar verség sem tud megóvni nemmagyar érdekek szolgálatától ugyanakkor, mikor viszont más értelmi és erkölcsi alkatú egyéneket a legbizonyítottabb német verség egyáltalán nem akadályoz abban, hogy *a magyar állameszméhez a magyar nemzethez törhetetlenül hűek maradjanak, a magyarság érdekei ellen sehol és soha ne vétsenek*, sőt azok hűségese szolgálatában a »népáralás« (Volksverrat) vádját a hazai német »népcsoport« (Volksgruppe) részéről éppúgy vállalják, mint a »zsidóbérenc«-ség vádját *hazug nyilasvezérek és együgyű emberbirkáik részéről*.

Maga Méhely Lajos is megállapítja röpiratának következő oldalán, hogy »Észak-Amerikának *angolszász eredetű, tehát északi fajú lakossága* rendkívül lecsökkenti az állam gyámkodását, ellenben nagyranöveli polgárainak önállóságát, kezdeményező és vállalkozó szellemét«. Ez így van, de ez ismét csak azt bizonyítja hogy az északi (»nordisch«) fajisággal, amelybe én is beleszülettem, egyáltalán nem jár vele okvetlen és kötelezőleg az

egyforma tömegélet kedvelése, aminek még az is csattanós bizonyossága, hogy a hazai »nemzetiszocializmus« vezérei is csak másoktól követelik a birkaengedelmességet, a maguk nagyon is egyéni szeszélyeinek, uralomvágyának, feltétlen szolgálatában.

Nem szeretném ezekkel és egyéb észrevételemmel azt a látszatot kelteni, mintha a röpiratban csak kifogásolható állítások és adatok foglaltatnának. De ha Méhely Lajos atyai jóbarátomnak nemcsak a »disszimilált« németek nem kellene, *hanem az »asszimiláltak« sem*, még pedig azon az alapon, hogy (szerinte) »a hozzánk hasonult németek lelki hozománya nem ömleszthető át a magyar lélekbe, jít minden jóakarát csütörtököt! mond, mert a hozzánk hasonulni óhajtó németek bármennyire is iparkodnak a magyar géniust magukba olvasztani, *lelkük valamelyik rejtett zugában mindig ott zireg-zörög valami, ami nem magyar*, ami a természet megmásíthatatlan törvényei szerint nem is lehet magyar«, akkor mégis csak (és nem kirekesztően egyéni okból) meg kell itt egyetmást jegyeznem.

Mindenekelőtt: vagy van hasonulás (asszimiláció), vagy nincs. Ha nincs, akkor *minek hadakozni ellene?* Ha van, akkor csak azt jelentheti, hogy az idegenfajú egyén lelkébe ömlesztődött át a magyar lélek hozománya, legalábbis az a lélek *megszűnt veszedelmes, ellensége lenni a magyarság számára*. Másként hogyan említhetné és méltathatná éppen a Bleyer Jakobokkal szemben Méhely Lajos azt a *Bánffay (Baumholzer) Simont*, akit »a Bach-korszakban *magyarságáért* egy év alatt 151-szer idéztek a rendőrségre és 4-szer állítottak haditörvényszék elé« s aki *»aranybetűkkel írta be nevét a magyar történelem évkönyveibe?* Kérdem tisztelettel: az ilyen Bánffayak (amilyenek ma is akadnak, még ha nem ipszilonosan magyaros is a nevük), meggyanúsíthatók-e azzal, hogy valahol a lelkük valamelyik állítólagos zugában még a haditörvényszék előtt is zirgett-zörgött valami, ami nem volt magyar, és nem megbocsáthatóbb, nemzetileg ártalmatlanabb volna-e ez a »zirgés-zörgés«, mint amikor törzsökös magyaroknak *nem a lelkükben hanem az erszényükben zörögnek idegen pénzek?*

Mióta már azt is olvastam egy fajelméletes búsmagyar könyvében, hogy csak nem fogunk *az idegen fajiságú Petőfi Sándortól* magyarságot tanulni (vájjon mit szólna ehhez Arany János, vagy a János vitéz, nem is szólva *Gvadányi-Guadagni József* feleskei nótáriusáról, továbbá *Tömörkény-Steingassner István* Halbör Fergeteg Jánosáról), nagyon kérnünk kell a Méhely pro-

fesszorokat, hogy ne segítsék egy hamis fajelmélet hasábfáival *éppen azoknak a tüzét szítani, akik ellen hadakozni vélnek* és a mai fajmagyar, de pángermánvédő nyírségi Nyilas Istvánok fejére legalább is akkora erővel sújtsanak buzogányukkal, mint a lolnai vagy budapesti Bánffayékéra. Szeretném, ha Méhely Lajos e megjegyzéseimet kétségtelenül érdekes nyílt válaszával tisztelné meg már csak azon a címen is, hogy a komoly, a valóban magyar fajvédelem harcaiban húsz évvel ezelőtt is ott küzdött, ma is ott küzd a fajmagyar Méhely Lajos mellett *a német* fajiságú Nomád, s Méhely Lajos megtisztelő levele szerint mindkettő közül valóak, akik hazafiúi kötelességeik teljesítése fefében sohasem tartották a markukat oda, *ahol aranyeső zuhogott*.

2. VÁLASZ MÉHELY PROFESSZORNAK

(*Magyar Nemzet, 1939 Julius 30*)

Tekintetes Szerkesztőség!

Méhely Lajos öméltósága válaszát egyik röpiratával kapcsolatban tett megjegyzéseimre a nagy tudós és nagy hazafi minden írásának kijáró tisztelettel és figyelemmel olvastam, és viszonyválaszomat egyáltalán nem az a »rechthaberisch« törekvés irányítja, hogy mindenáron enyém legyen az utolsó szó, mindenáron én kerekedjek felül. Közérdekű és *csakis* közérdekű okok-hói kérem az alább következő pontozatok közreadását:

1. Abban nincs, nem is volt, nem is lehet nézeteltérés közöttünk, hogy *Magyarországon a törzsökös magyarságot és azon él a magyar szellemiséget illeti meg a vezetés*. Ha nem így gondolkoznának a valóban asszimiláltak, akkor nem lennének azok. De Méhely tanár úr erre a pontra nézve is adós annak a feltűnő lénynek magyarázatával, hogy miközben a a magamfajta »honosultak« körömszakadtig harcolnak a fajmagyar Méhely Lajossal együtt olyan eszmék és intézmények ellen, amelyeket a magyar szellemiségtől idegeneknek, arra nézve veszélyesnek ismernek s ebben az sem zavarja vagy akadályozza őket, hogy ez eszmék és intézmények a mai német szellemiség márkáját viselik, ugyanakkor *bizonyítottan fajmagyar egyedek* lelkesen védik és propagálják ugyanezeket az eszméket és intézményeket. Kérem; hol a verség szava« a *diklatúraellenes* német származásúakban és még inkább a *diktatúrákínálgató* fajmagyarokban? Továbbá kérem: már most a fajmagyarságnak melyik részéhez tartsa magát a legjobb igyekezetű asszimilans is, *ha egyszer a faj magyar származás mindenben tévedhetetlenné és meg nem gyanúsíthatóvá tesz*, és ha azt kell látnia, hogy visszahasonulni a disszimilálódnak indult magyarországi pángermánok és büszke fajmagyarok *nagyon szépen árulnak« egy gyékényen* a Méhely Lajosok által idegeneknek, sőt ellenségeseknek felismert eszmék és érdekek védelmében?

2. Nem magamból indultam ki alapelvemben elsősorban, hanem a Méhely tanár úr által is méltatott Bánffay-Baumholze-

rékből, s ma sem tudom belátni, hogy miféle kiölhetetlen idegenség »zirgett-zörgött« volna a szerb származású Damjanics vagy a németfajú Lahner lelke zugában az aradi bitófa alatt? A magyar falvak törzsökös magyarságának helyenként megdöbentő nyomorúsága nekem is mindig fáj, ma is fáj *nemzeti* okokból éppúgy, mint általános *emberi* szempontból, küzdöttem ellene mindig (hiszen a tanár úr által hivatkozott szerző nem ok nélkül dedikálta nekem erről szóló könyvének tiszteletpéklányát »a tanítvány tiszteletével és szeretetével«. De vajjon nincsenek-e törzsökös magyarok közt is olyanok, akiknek a szociális visszáságok *sem nemzeti, sem emberi szempontokból nem fájnak*, amíg azoknak ők az egyéni haszonélvezői, és vajjon a Széchenyi Istvánok nagy reform küzdelmei kizárólag német és egyéb idegen vérségből származott nemesek ellen viaskodtak-e *a jobbágyság eltörléséért, az egyenlő teherviselésért, a nép jogaiért?*

3. Ami a tanár úr ástál ismét erősen hangoztatott »természeti törvény«-t illeti, engedelmet kérek: tömérdek természettudományos és bölcséleti olvasmány, és még több gyakorlati tapasztalat mondatja velem, hogy *csínján azokkal a természettörvényekkel*, amelyeket legtöbbször csak vágyak és általánosítások látnak és láttatnak rá a sokkal bonyolultabb és titokzatosabb világra. Éppen a tanár úr most megjelent másik röpirata (»A természetes fejlődés törvénye«) frissítette fel bennem a maga belső, alapvető ellentmondásával — amely persze nem ide tartozik — annak tudatát, hogy *ki mindenki mi mindent tart természetesnek vagy természetellenesnek* s hányan felelnek arról, hogy a valóban erkölcsi személyiséggé fejlődött ember *jobb mint merő természeti (anyagi-életteni)* produktum, s ebből adódik, hogy a verség amely annyiszor és annyira rászorul az emberi szellem *kórházi* és egyéb segítségére; maga nem dönthet el benne mindent tehát a szláv-fajú Felöli megteremtheti a 19. század magyar népi költészetét és a szláv-fajú Bem hadseregében hősi halált halhat a magyar szabadságért akkor, amikor egy törzsökös magyar gróft Görgey Artúr kénytelen felkötetni. Azt hiszem: *az embert mélyebben jellemzi és minősíti lelki alkata, mint az állattani* Mindezekre nézve Méhely tanár úr válasza egyáltalán nem igazított el, nem nyugtatott meg, — ami természetesen nem változtat iránta mindig érzett őszinte tiszteletemen és a nagy nemzeti kérdésekben és célkitűzésekben való együttműködésünkön.

3. A SZELLEM VÉDELMÉBEN

— Nyílt levél Méhely Lajos professzorhoz —
(*Magyar Nemzet*, 1939 augusztus 6)

Igen tisztelt Barátom.

a *Magyar Nemzet* augusztus 3-ikai számában megjelent terjedelmes válaszod sajnálatos módon ismét nem felel azokra az alapvető kérdésekre, amelyeket »*A faj lelket* című, önmagának sok tekintetben ellentmondó, külső és belső ellenségeink által manapság különösképpen kihasználható röpirattal kapcsolatban felvettem. úgy látszik, nem vagy hajlandó felfedni azt a rejtélyt, hogy hol és hogyan működik az a bizonyos »csodabe-vő«, a nemzet jó vagy rossz sorsát egyesegyedül eldöntő »faji lélek: olyankor, amikor megállapíthatóan törzsökös magyar származású egyének a magyar szellemiségtől idegen eszméket szolgálnak, az ezeréves magyarság sajátos intézményei ellen törnek, nem egy esetben egyszerűen minden belső meggyőződés nélkül, merőben anyagi és egyéb érvényesülésük érdekében nemzetrontó, esetleg hazaáruló tevékenységet fejtenek ki, — vagy amikor fajmagyar emberek ismét csak a maguk egyéni vagy osztályérdekeik kedvéért mindent elkövetnek a *nemzetfentartó* magyar nép tömegeinek szociális felemelése ellen? Ugyancsak hasztalanul ostromollak feleletért arra a kérdésre, hogy viszont hol van a magyar nemzetre és fajra nézve egyaránt végzetes veszedelem azokban a nemmagyar fajiságú honfitársainkban, akik viszont a *magyarság legjobbjaival (tehát Veled is)* vállvetve együtt harcoltak a magyar nemzet függetlenségeért, a magyar nép és értelmiség jogos érdekeinek érvényesüléséért, a nemzetrontó eszmeáramlatok ellen, sokszor kézenfekvő személyes érdekeik elhanyagolásával kétoldalítól való támadásokat — és ha kell, a halált is — vállalva azért a magyarságért, amellyel testileg-lelkileg egybeforrtak?

Ám ha mindezekre megfelelően, és pedig az említett röpiratvallott eszméid értelmében bármi okból nem kívánsz, akkor

én legkevésbé kényszeríthetek. Viszont a válasz elmaradásának megállapítását éppen úgy nem tekintheted részemről barátság-talan cselekedetnek, mint fentemlített cikkedre üt közreadott válaszomat, amellyel nem éppen a magam, hanem igen fontos igazságok szolgálatában tartozom a *Magyar Nemzet* nyilvánosságának s azon át a nemzetnek.

(ÖNIGAZOLÁS A JÁVAI MAJOMEMBERREL)

Mindenekelőtt baráti szeretettel és közírói pontossággal nyugtázom azt a szeretetreméltó megbarackolást, amellyel egy német professzor szavain át arra utaltál, hogy én elvégre is csak »litterátus«, gyenge magyarságú szóval élve: *irodalmár* vagyok, akinek tehát tudományos kérdésekben voltaképpen nincs is illetékességeim, s így az én vélekedéseimmel neked, a tudósak nem is kell igen törődnöd, Nem tagadom, nem is szégyelhetném: én bizony csak litterátus ember vagyok és nem céhbeli tudós. De hát egyfelől a magyar tudományosság is csak hasznukat tudta venni a csakis litterátus Cholnoky Viktoroknak és Hoüsy Páloknak, másfelől ha némely tudósaink valóban semmit sem adnának a magamfajta tollforgatók vélekedésére, bizonyára nem tisztelnék meg őket szellemi termékeik »szívélyes parolával« dedikált példányaival, mint Te is kegyes voltál megtenni csekélységem igaz öröme. Ezenfelül pedig röpirataid túlterjednek a szakmabeli tudományosságon, s így egyenesen kihívják a nyilvános kritikát.

Ami már most az úgynevezett »tudományos« kérdésekben való kompetenciát illeti, bizonyos, hogy azokban a tudósé nagyobb, mint az irodalmaré, de ez egyáltalán nem rekeszti ki annak a lehetőségét hogy *akárhányszor a tudós is hatalmasat tévedhessen*, viszont az irodalmár szerencsés intuícióval és erős rostáló érzékkel mindig azt válogathassa ki a céhbeli tudósok adataiból és eredményeiből, ami a komoly tudományosság szempontjából is *értékálló*. Engedd meg, hogy minden árnok szándék nélkül éppen Méhely Lajossal érveljek Méhely Lajos és egyben »a jeles Plate professzor« ellen. Méltóztattál J905 november 5-én ismeretterjesztő előadást tartani egy akkoriban időszerű kérdéstről, *Dubois* holland katonarvos jávai csontmaradvány-leletéről, amelyet sok más tudóssal együtt Te is a *pithecanthropus erectus*, a különben máig is megtalálatlan »majomember« maradványát vélted felismerhetni. Abból az egy állítólag pliocénkori

bölcsességfogból, koponyatetőből, combcsontból és felső zápfogból gyönyörűen kiolvastad, hogy itt *csakis* arról a már nem egészen állat és még nem egészen ember ősalakról van szó, amely ugyan értelmi tehetségei tekintetében még nem érte el az ember fokot, mindazonáltal nagy valószínűséggel állítható, hogy *beszélni már tudott*. Említett előadásodban egy litterátust megszégyenítő színességgel leírtad, hogyan is történhetett a majomszerű ősalaknak emberréválása« a létért való küzdelem enyhülésének kapcsán. Mindezek ellenére akadt egy Wilhelm *Volz* nevű szintén jeles német tudós, aki tudományos prózaisággal kiderítette, hogy alapjában kár volt fáradoznod az előadással, mert ama bizonyos jávai majomember nem a »hiányzó láncszem« majom és ember között, nem majomember, hanem *csak majom*, egy kihalt óriástermetű gibbonfajta, mely nem a pliocénben, hanem a középdilúviumban élt, és így az embernek nem őse, hanem kortársa volt, s mint ilyen kitörülendő az ember közvetlen őseinek sorából. (*Magdics Gáspár: A természettudomány útjai Istenhez*) 300. oldal).

Ez a kis történet semmit sem változtat egy Méhely Lajos tudományos működésének komoly eredményein, nem változtat Irántad mindig érzett nagybecsülésemen, de arra kétségtelenül nyomatékosan rámutat, hogy a tudósok sem mindig csalahatatlanok, s bizonyára nem veszed zokon, ha én is ezzel vigasztalódom litterátusi tökéletlenségemen. Arról aztán nem is akarok részletesen kitérni, hogy negyedszázaddal ezelőtt tarított előadásod óta igen komoly tudósok *nem-az ember majomi származására, hanem éppen a majom emberi származására* nézve találnak megfontolandó érveket. *Dennert* például megállapította, hogy ha Haeckel úgynevezett »biogenetikus alaptörvénye« csakis érvényes, akkor tehát a majomnak is át kell mennie fejlődése folyamán őseinek formáin és mert a majomnak ifjúkorában emberszabású koponyája van, ebből az következnek, hogy a majom az embernek leszármazottja.« (*Die Weltanschauung des modernen Naturforschers*, 1907, Stuttgart, 19. oldal.) Idézhetem Max *Westenhofer*-nek az emberréválásról szóló ugyancsak alapos könyvét »is (*Das Problem der Menschwerdung*, II. kkdás. 1935. Berlin), amelynek 46. oldalán ez olvasható: »Mind den arra vall, hogy a majom csökevény tag az ember őseinek sorában, *nem pedig előfutárja az embernek*, pl. oldalon pedig ez: »A legnagyobb valószínűséggel feltehetjük, hogy az emberévái ásnak akkor kellett bekövetkeznie, mikor még a spe-

cializálódás, min például az emlősállatok többségénél, beleértve a majmokat is, nem következett be, amiből viszont logikusan következik, hogy *az emberéválás egészen az emlősállatok gyökérénél következett be.* Az embert azonban a többiek törzsapjának tekinteni, *legföllebb azt mondhatnánk, hogy a majom... az embertől származott le.*»

Kérdem tisztelettel: ha komoly tudósok is tévedhetnek, ha rendkívül fontos, tehát kényes kérdésekben olyan messze elütő feltevések lehetségesek: okvetlenül *meg kell-e hajolni minden előtt, amit egy tudós kijelent* és csoda volna-e, ha olykor a litterátus sem tudna kiigazodni *ott ahol maguk a tudósok sem tudnak?*

(LELKI ALKAT ÉS TESTI KONSTITÚCIÓ)

Egy napilap terjedelme nem engedvén meg a hosszas fejtegetéseket, kénytelen vagyok röviden megvédeni azt a tétéletem, hogy »az embert mélyebben jellemzi és minősíti lelki alkata, mint az állattani« és egyben visszautasítani azt a döbbenetes kitélt, hogy »*ami az ember lelkiségében igazán nemes és valóban erkölcsi, az mind állati eredetű.*« *Igaz, hogy azzal, aki az állat és a teljes erkölcsi személyiséggé érett ember között (s ez utóbbit erősen hangsúlyozom, mert elvégre a gyermek is ember. a futóbolond, a megrögzött bűnöző és a lelki vagy erkölcsi színvak is ember, de ezeket természetesen kikapcsolom) nem tud különbséget, sőt az utóbbit a annak fejlődési eredményeül deklarálja, talán eredménytelen is vitázni. Inkább csak a magam véleményét vetem tehát papírra.*

Ha az ember mégolyan nemes erkölcsisége is csak a testi-alkat törvényszerű nyilvánulása«, akkor érthetetlen, hogy ismerünk fogyatékos testialkatú jellemóriásokat és testileg pompásalkatú gazembereket, embertiprókat és szeretnők egyszer már pontosan ismerni azt a testialkatot amellyel okvetlen velejár a nemes erkölcsiség, s amely nélkül tehát az lehetetlen. Ha minden a testialkattól függ, akkor kérdem: honnan van például az a lényeges különbség ember és a malom közt, hogy az egyik beszél, a másik nem, pedig J. Ranke szerint (*Der Mensch.* Leipzig, 1894. I.kötet, 608 oldal) »azokkal a szervekkel, amelyek az embernél az ének és beszédhang képzésére szolgálnak, az ember-szabású majom éppúgy mint minden felsőbbrendű állat is ren-

delkezik, még pedig a kiképzeltség olyan tökéletes fokán, hogy az ember azokkal felszerelten igen tökéletes módon tudná felhasználni beszédhez és énekléshez. Különbségek ugyan vannak, de azok részben a majom javára ütnek ki. Az ember beszéde a szervektől független, *csakis szellemünknek tulajdonsága*. A majmoknak tehát testileg volna mivel beszélniük és énekelniük, de mert *szellemileg nincs mivel*, mindörökké beszéd telének marriidnak mintahogy a hegedű is néma marad mindaddig, amíg nem akad ember, aki megszólaltatja zenei értelemben.

Ez a hevenyészett hasonlat sok mindent megvilágít. Ha Te azt mondd: »a lélek is öröklődik«, akkor én ezt csak úgy értelmezhetem, hogy minden ember lelkes lénynek születik a világra (ha nem »halvaszületett«, tehát lélektelen állapotban) és a maga lelki fejlődése sok tekintetben függ testi alkatától is, *sok tekintetben viszont at! ól éppoly független, mint a hegedűművész zsenialitása a maga fizikai eszközétől, a hegedűtől*. Csapnivaló rossz hegedűn vagy göröcsrángatta kézzel Paganini sem remekelhet. De a legjobb hegedűn való remeklése sem elsősorban és egyesegyedül annak a konkrét hegedűnek műve és érdeme, hanem Paganinié. Viszont aki nem hegedűművész, annak adhatják kezébe a legtökéletesebb Stradiváriust vagy Amatit: *nyekergetni fogja*. Az ember testialkatának és lelkeségének is ez a viszonya: a test csak hegedű, amelynek többékevésbé tökéletes művésze, mestere az ember szellemisége. Vagy nem tud-e az orvostudomány arról, hogy *lelki tényezők hogyan befolyásolják a leslet, amelynek még működési betegségeit is meggyógyítják?*

Nem mai felfedezés, hogy az -ember sok mindent átörököl elődjétől, de egyfelől *nem lehet mindent az átöröklésre hárítani*, mert ha az alma rendszerint nem esik is messze a fájától, nem egyszer bizony nagyon is elgurul alóla, — és mennél tovább él az emberiség, annál természetesebb, hogy valószínűleg minden egyed testi-elki alkatának hasonlóját, sőt azonosát is meg lehetne találni valamelyik ősében, ha azt az őst személyesen fel lehetne támasztani halottaiból. Amaz amerikai tanár megállapítása két ikeretstvér más-más társadalmi helyzetben azonos fejlődéséről viszont nem győzhet meg arról, hogy a környezetinek és nevelésnek soha semmi hatása nincs és nem is lehet az emberre. Egyfelől ugyainis *egy ikerpár még nem csinál örökléstani nyarat*, az ikrek ezer és ezer esetben nem alteregói egymásnak, *Popenoe* tanár pedig bizonyára maga sem tudná megcáfolni azt a jelenséget, amelynek egyik pél-

dájaként E. Fischer és D. Wölfel azt írják a Kanári-szigetek őslakóival kapcsolatban (*Zeitschr. für Ethnologie* 1930), hogy azok esetében »tanúi vagyunk annak a meglepő látvány ma, mikor egy valódi kőkorszaki nép egyetlen évszázad alatt teljesen belépett egy modern, magaskultúrájú európai nép közösségébe, így mehetek végbe a régi Európában is a kultúrák átalakulásai. Teljes fajváltozás ugyan nagyon ritka lehetett, de az *akkulturáció szabály*.« A testi alkat döntő fontosságát egyáltalán nem bizonyítja a néprajzi és embertani utazóknak az a tapasztalta, hogy a feltűnő csekély koponyanagyságú és agytartalmú fajták, még pigmeusok is, éppúgy képesek értelmi és erkölcsi fejlődésre, mint a legcivilizáltabb fajok gyermekei, — a geopolitikai és geopszichikai tudósok pedig igen súlyos dolgokat tudnak elmondani a földrajzi és éghajlati viszonyoknak nemcsak az emberi lélekre, hanem még a testi alkatra nézve is fontos átalakító vagy rostáló hatásáról. Attól a tudóstól pedig, aki az alkalmazkodás és a »survival of the-fittest« darwini törvényét is hirdeti, egészen érthetetlen állítás az, hogy környezetnek és nevelésnek *semmi* szerepe az egyes ember vagy fajok alakulásában, bár bizonyos tekintetben az a szerep semmiesetre sem döntő: *jó lelkek a Szaharán is lehetségesek, a Sarkvidéken és és viszont*.

Állatokkal kapcsolatban erkölcsiségről nem lehet beszélni, meert nem lehet erkölcsi felelősségről sem. Az állat erkölcsön kívül álló lény: *sem nem erkölcsös, sem nem erkölcstelen*. Ha azonban mindenáron állatotól akar valaki erkölcsöket lannlui, akkor az úgynevezett »Nagy Brehm« magyar kiadása, amelynek tartalmában Neked is részed van igen szomorú dolgokat árul el még az általában legszelídebbnek tartott galambról is, s nem hinném, hogy a trianoni békeszerződés olyan ádázul sújtott volna minket, ha létrejöttében a krisztusi szellemnek lett volna nagyobb része, mint annak a francia államférfiúnak, akit nemzete maga is úgy emlegetett: Le Tigre, a tigris. De nem is akarom valóban etikailag értelmezni azt a kitételeket hogy ami az emberben nemes lelki vonás, az állati eredetű. Ennek éppen a Te egyéniséged mond leghevesebben ellene, nem törődve esetleges legsajátabb származástani tételekkel sem.

Hátra volna annak a kijelentésnek megmagyarázása, amelyet láthatólag jobban fájlalsz abban az én Nomád-levelemben és amely »A természetes fejlődés törvénye« című röpirattal kapcsolatban íródott. Engedd meg, hogy arról a röpi-

iratról külön cikkben számoljak majd be és itt csak annak kijelentésére szorítkozzak, hogy abban a cikkben sem lesz szándékom »megcsúfolni« egész életed művét. Egész életed műve szerencsére sokkal gazdagabb, mint ez a Te kis sárga füzeted, amely tiszteletreméltóan, de reménytelenül kardoskodik az egykor (Istenem, hol vannak ifjúságunk lázas napjai?!) verhetetlennek látszott és ma már alaptételeiben éppen tudományos fórumok előtt oly visszavonhatatlanul megbukott darvinizmus. Addig is, amíg helyhez jutok következő cikkem számára, hangsúlyozom, — és éppen a Te nem állattanian, hanem valóban lelkileg nemes egyéniségeddel is igazoltnak látom — azt a felfogásomat, hogy a fajiség, a testi konstitúció nagy dolog az egyes ember és emberiség életében, de nem minden, s ezért nem véletlen, hogy az Egyháznak épúgy meg vannak a maga szentjei *csaknem minden emberfajtában és névben*, mintahogy az emberi gonoszsgot is. — sajna — *nemzetközi jelenségnek kell ismernünk*. Ami pedig a szívedhez legközelebb álló emberközösség a magyar nemzet problémáit illeti, hidd el: eszményi lenne, ha magyar földön csak törzsökösmagyart és pedig csak hűséges, áldozatos törzsökösmagyart láthatna a Nap. De ha már ez nem így van és talán még sokáig nem így lesz, akkor talán mégsem istenverése az ezeréves magyarságon az, hogy akadnak nemzetrontó vagy éppen hazaáruló törzsökösök pótlására *történelmi segédszolgálatosok*: nemmagyar származású, de hűséges, áldozatos hazafiak és életed művének legkevésbé volna méltó befejezése akaratlanul is fegyvert adni a magyarság külső és belső ellenségeinek kezébe egy-egy eltévesztett mindenáron erőszakolt fajelméleti dogma kedvéért. Ez a lényeg. Arról aztán gyermekes dolog volna vitáznom, hogy melyikünk tart gondolkozásilag az *alföldi szélmalomok vajú pedig a gőzturbinák korszakában*. A nagy igazságok mindig *időbete*. mint ahogyan a kétszerkettő sem attól négy, hogy az emberi elme ötezer esztendővel ezelőtt bukkant-e rá, vagy még csak ezután fedezheti fel, — viszont az embertani irodalomnak ma igen tekintélyes része már csak *szellemtörténelmi* értéket tulajdonít a tételeiben megdőlt vagy legalábbis kétes darvini lezármazástannak.. — egy nemzet létérdekei pedig olyan értékek átmentését is követelhetik, melyek első megnyilatkozásai *időbelileg* a történelem kódébe vesznek.

AZ UTÓSZÜLÖTT JOBBOLDALRÓL.

(Magyar Nemzet 1939. október 22)

Tekintetes Szerkesztőség.

mindenképpen helyeslem a *Weimari Magyarország* címmel ma megjelent »vonalas« cikk fejtegetéseit, és szíves engedelmmükkel néhány megjegyzést fűzök a szignum nélkül íródott cikkhez. Gondolom, itt az ideje, hogy röviden rávilágítsunk mindannak *közérdek szempontjából* teljesen fölösleges, sok tekintetben pedig nemzeti szemponttól káros voltára, ami hazánkban néhány év óta »szélsőjobboldal« címen végbemegy.

Valamennyi ilyen »mozgalom« vezérei és c vezérek tájékozatlan hívei két vesszőparipát nyargalnak kezdettől fogva, nem éppen bravúrosan persze: a *zsidókérdést* és a *baloldali veszedelmet*, vagy mint ez utóbbit most már nevezik: a »weimari Magyarország«-ot. Mind a két tekintetben ulószülőnek szókbán őket nevezni azért, mert engem, a keresztény magyarság önvédelmi harcának jó negyedszázaddal ezelőtt hadbaszállt katonáját arra az unokára emlékeztetnek, aki nagyapja negyvennyolcas emlékezéseinek felbuzdulva, maga is osztrákverő dicsőséget álmodik magának, és *jó ötven esztendővel a szabadságharc után megteszi a maga ólomkatonáit veszedelmes osztrákoknak és halálmegvető bátorsággal pocskéká veri eket a gyermekszoba padlóján.*

Mint minden hasonlat, ez is sántít. De a lényegre mégis rávilágít: arra tudniillik, hogy ezek a politikai gyermekek (akik persze nem mind gyermetegek, legalább is a ravasz, mert céltudatosan »sanda mészáros vezérek nagyon is jól tudják, hogy *mi mindennek falaznak* űk a »tömeg« felé játszott játékaikkal!) olyan frontok felé hadakoznak, amelyek bizony voltak és na-

gyón is voltak évtizedeken át, *de ma már nincsenek, vagy alig vannak*. Veszedelmes ülőképesség dolgában egyszerűen nincsenek. Abban az értelemben, amelyben a magamkorú ember gyermekora, ifjúsága, sőt még honatyái szereplése idején is volt, ma már nincs »zsidókérdés«, nincs »weimari Magyarország. Amaz elintéződött a II. zsidó törvény nyel és annak komoly végrehajtásával, emez pedig a Magyar Nemzet cikkírőjének helyes megállapítása szerint elintéződött *Horthy* Miklós országlásával, még pedig annyira — teszem hozzá jóleső érzéssel a magam és egykorú küzdőtársaim régi harcaira emlékezve — hogy ma már a hivatalos szociáldemokrácia viselkedése is egészen ártalmatlan, sőt a »szélsőjobboldali« elemek bizonyos vonatkozásokban *sokkal veszedelmesebbek* egyetemes nemzeti érdekek szempontjából, mint amilyenek a magyarországi szociáldemokraták lehetnének. Az, aki a zsidókérdés komoly elintézéséért a »liberális« korszak teljességében már ifjonti fővel harcolt és a forradalmi szociáldemokrácia maradványai ellen szóval és tollal könyörtelenül harcolt az 1920-as években, tartozik a maga mindenkori tárgyilagosságának ezzel a megállapítással.

Így állván a dolgok: mi lehet az oka annak, hogy ezek a hozzánk képest *utószülött* »szélsőjobboldaliak« makacsul a zsidó veszedelmet és a »weimari« Magyarországot emlegetik azzal látszattal, mintha még mind a két tekintetben harminc évvel ezelőtt volt állapotban leledzene az ország? A felelet egészen egyszerű. Bizonyos emberek mindenáron szerepelni akarnak egyrészt *hiúsági*, másrészt nekik igen fontos *anyagi* okokból. Miután szereplésüknek sem egyik, sem másik rugóját nem mutathatják meg a »tömeg« előtt, és miután a valóban időszerű problémákra nézve *sem belső, sem külső* tekintetben nem kívánhat senki olyan állásfoglalást, amely az ő legsajátabb egyéni érdekeiket ütné agyon s végül: mert akárhányuknak a sors elfelejtette megadni az *egyéni önzetlenséget* éppúgy, mint a *konepciózus gondolkozást* kénytelenek rettenetes (hogy ne mondjam: jerichói) lármát csapni azon a harctéren, amelyen már komoly ellenség a nemzet számára véletlenül sem mutatkozik. Ez az oka annak, hogy ők *még mindig* »weimari« Magyarországot emlegetnek, miközben belülről nyilván legboldogtalanabbak amiatt, hogy az a »weimari« Magyarország egyszerűen nincs, mert ha megvolna: szellemi-erkölcsi alkatáról ítélve, *legtöbbjük benne volna*.

AZ ANTANTSZÍJJAS CSUKÁRÓL

(*Magyar Nemzet, 1939. október 26*)

Tekintetes Szerkesztőség,

kétrendbeli dologról szeretnék beszámolni kedvelt parlamenti nyilasaink legújabb szellemi hadmozdulatai tekintetében. Az egyik az, hogy a haragos kivonulók kedden váratlanul megjelentek a t. Házban, de az ülésterembe nem hatoltak be, ellenben behatoltak az elnöki irodába, ahol is temérdek interpellációt jegyeztek be a Ház szerdai ülésére, amely tudvalevőleg elmaradt a légoltalmi gyakorlatok miatt.

Ebbeli hősiességük tehát feltűnően hasonlít ama gyengébb minőségű poétához, aki akkor adta ki *Bécs kapuit döntetem* szövegezésű harcias címmel az »átkos« Ausztria ellen mennydörgő verselményeit, mikor Ausztria már régesrégén megszűnt hatalmas vagy éppen félelmetes tényező lenni. Nyilas honatyáink is akkor gyürköztek neki ádáz viadalnak, amikor a harcteret egyszerűen elvonták előlük. De hát mit tehetnek ők erről a malórról?

Ellenben a nyilas reggeli lap szerdai száma igenis tehet arról, hogy kiadta egyik antahtszíjas honatya *Csuka a halastóban* című vezércikkét, amelyből kiderül, hogy nyilasék *a parlamentet halastónak, önmagukat pedig egyetlen kollektív csukának tekintik.* »Megjöttek a nyilasok s ez egyszerre színt, életet, friss vért ömlesztett a magyar parlament már alig lüktető, petyhüdt ereibe; *csuka került a halastóba* s a nyugalomhoz szokott, elhájasodott, mozdulatban potykák *riadtan siklanak* „szét« — remekli vezércikkében a politikai Treuga Dei szellemétől némileg elütő hangon a lánglelkű közíró. Elbűvölő hasonlatával tehát ő maga kényszeríttette e sorok íróját — aki még csak politikailag sem *sporthorgász* — arra, hogy a »Nagy Brehm« tizennegyedik kötetében utánnanézzon annak: mely hallani is-

meretek alapján is íródott ez a vezércikk? Az említett könyvből megállapítottam, hogy a közönséges csuka (*Esox lucius*) »színe és mustrázata rendkívül változatos«, hogy »a fiatal példányokon« különösen bizonyos időben »a fekete szín helyét a zöld foglalja el«, továbbá hogy »határtalanul falánk«, amire nézve éppen *egy német szakértő mond el konkrét, valóban megtörtént esetet*, majd azt, hogy »elvakultságában nagyobb emlősökkel is kikezdi«, ámbár »egyébként eléggé óvatos, hogy »modern berendezésű pontygazdaságokban *nincsen rá szükség*«, hogy »kedvenc tartózkodási helye a csendes víz, ahol *vizinövények közöit. bujkál és leskelődik*« és »ott, vagy a *hínár szélén* meg is lehel fogni«, viszont »a folyóvíz kevésbé kedvelt nála, ott is a csendes, *védett* helyeket keresi.« Általában pedig a Nagy Brehm nem sajnálja tőle a »*rablóhal*« kifejezést. (Arról, hogy a *közönséges* csuka antantszijas és zöld inget viselne vagy karlendítésekkel eszközölne, a zoológia nem tud.)

Ha már most a nyilas honatya és közíró mindezek alapján nem átalotta éppen csukának nevezni önmagát és társait, lelkük rajta: *nem én* követtem el azt a vezércikket!

AZ ANDRÁSSY-ÚT 60.-RÓL

(Magyar Nemzet 1940. január 21.)

Tekintetes Szerkesztőszére

talán nem kell külön hangsúlyoznom, hogy semmiképpen sem a magam személyes szempontjaihoz igazodok, amikor néhány megjegyzést fűzök a borzalmaknak ahhoz a képéhez, amely a nyilaskeresztes párt Andrásy-út 60. számú székházának »*valatoszobá*«-járól, a nyilas »*eszmevédelmi*« Lenin-fiúk működéséről és messzemenő hóhér terveiről, némely nyilas képviselők *szadista* szerepléséről a bizonyára ámuldozó magyar közvélemény elé tárul a nyilvánosságra jutott hivatalos rendőrségi megállapításokból. De hát utóvégre az elfogulatlanság hajszolásában sem mehetünk odáig, hogy mondjuk a túróscsuszáról csak éppen annak nem illik nyilatkoznia, aki maga is evett már túróscsuszát, tehát közvetlen tapasztalatból ismeri, — s legfeljebb az »*eszmevédelmi*« útonállók és a velük többé-kevésbé nyíltan rokonszenvező szerkesztőségi és egyéb alakok szeretnék tettenérés esetén azt az elvet érvényesíteni, hogy az áldozat pedig hallgasson, mert hiszen ő »*személyileg érdekelt*« a saját leüttetésében.

Amellett pedig némi líraisághoz is van jogom azért, mert abban a Pesti Újság című nyilas estilapban, amely derekasan megtett mindent a maga részéről aziránt, hogy én mint megvetendő, a nyilas »*eszme*« pedagógiai technikájával megfegyvermezendő züllött sötét alak álljak a kisebb-nagyobb Tóth Pálok előtt, akik egyetlen sort sem olvasnak Nomád-leveleimből, ellenben a Pesti Újság hasábjairól habzsolják szellemi és erkölcsi táplálékukat, angyali kedvességgel érdeklődik útonálló m egyik nemzettestvére, hogy Nomádnak talán még »a legutóbbi nyilasmerénylettől szikrázik a szeme?« Így ír az édes gyermek aki nyilván azért teszi macskakörömök közé a nyilasmerénylet szót mert hát az ő képzelete a ragyogó rabulisztikálól kezdve

az empirikus nyugalomig: mindent el Lud képzelni, csak azt nem, hogy Nomád ellen valamiféle nyilas szervezet és nem valamelyik férfi-kongregáció parancsára követett el merénylelet az a »nemzettestvér«, aki a szíve fölött véletlenül sem mondjuk a vajmi más értelemben volt »hungarista« Prohászka Ottokár fényképét melengette, hanem a rendőrség megállapítása szerint *egyesegegyedül Szálasi Ferencét.*

Nos, az én szemem már attól sem szikrázik, hogy a múlt héten a nyilas reggeli lapban akadt egy-egy újság író-kar társ; aki — nyilván ma sokat emlegetett »új sajtóetika« szellemében — véletlenül sem a leütött keresztény közíró, hanem *a gyáva orvtámadó iránt mutat megértési és kodósítási igyekezetet.* De hát én már egyfelől álltam szemben tollammal és testemmel a mai forradalmiság előfutárjaival is 1918-ban. Igaz, hogy azok legfőleg a nyomdarombolásig jutottak, de az újságírókat testileg nem bántalmazták, ha ellenforradalmi cikkeket is írt — úgy látszik azonban: azóta *a forradalmi technika is fejlődött* már. Másfelül én az efféle újságírás megítélését arra a Magyar Országos Sajtókamarára bízom, amely olyan gyors megértéssel tette magáévá egy vidéki szakosztály érzékeny tiltakozását az *ellen, hogy Zilahy Lajos filmdarab jában olyan újságíró szerepel, aki — horribile dictu! — kölcsön kér tíz pengőt.* Rendületlen meggyőződés, hogy ez a kartársi testület meg fogja találni a *nemes felháborodás és lángoló tiltakozás* hangját az *ellen, hogy politikai mozgalmak véres merényletekkel próbáljanak sajtókamarai tagokat megfélemlíteni és meggátolni keresztény-nemzeti hivatásuk szolgálatában, és hogy akadjanak kamarai tagok, akik ezen való kárörömük lólábát sietnek kilógnatni silány szellemi termékük alól.*

Ami most már az Andrássy-út 60. számú ház hivatalosan leleplezett borzalmait illeti, amelyek egyfelől az 1919-es hónapok szovjetházát és az Országház pincéjében történt szörnyűségek emlékeit idézik bennünk, akkori ellenforradalmárokból, másfelől Kutyepov emigráns orosz tábornok elhrucoltatását áprizsi lakásáréi, talán mint áldozat is, mint közíró is megkérdezhetem a történetek után: *meddig tevékenykedhet még egy ilyen gengsztertanya »paripolitikai szervezkedés« címén Budapest [egyik legelőkelőbb sugár útján?* És meddig tevékenykedhet még az a politikai párt, amely sem hungarista, sem nyilaskeresztes elnevezése alatt nem tudta magától távortartani *a politikai és nem politikai alvilág szörnyeit és szörnyűségeit?*

NOMÁD LEVELE KÁDÁR LEHELHEZ

(*Magyar Nemzet*, 1940. április 7)

Korántávozott Barátunk és Bajtársunk,

ötödször mutatja a naptár *április nyolcadikát* azóta, hogy nagy fájdalmunkra itthagytál bennünket társaidat a toll mesterségében, akik veled egy glédában vívtuk harcainkat a keresztény Magyarországért már akkor is, *mikor az még súlyos anyagi és, erkölcsi kockázatokat jelentett, nem pedig könnyű, de zsíros pecsenyesütögetést* az »órségváltás« megtévesztő görögtűzében. Nem fogod zokon venni, ha ezen az, évfordulón felédsóhajtja sokak mondanivalóját í testi-lelki kenyeresed, akinek neve egykor nem ok nélkül volt küzdelmesszép esztendőkön át Castor, ha a tied Pollux, es Pollux, ha a tied Castor.

Fáj nekünk, öt év múlva is változatlanul fáj korán történt elmeneteled, bajvívó tollpengéd szikrázásának örökre kialvása. De minden fájdalmunk alól egyre gyakrabban tör fel az az érzés, hogy ha már nem lehetett elhárítani felőled az éeít törvényét, a halált: akkor együttvívott harcaink, azok *igazi* szelleme és célkitűzései szempontjából az egyszer talán mégis neked jutott a jobbik, a könnyebbik rész, pedig életedben velünk együtt sohasem azt választottad. Egyszerű, de jó szándékkal állított síremlékedre költő barátod azt íratta, megemlékezvén arról, hogy életed gyertyája is április nyolcadikán lobbant el, mint egykoron Mikes Kelemenek rodostói sírása-rívása közepelte Rákóczi Ferenc vitézlő kuruc fejedelem önagyságáé: »*Hazát szolgáltál, nem privátumot.*« A négy sornyi sírvers lehet gyenge alkotás, de jellemedre talál, — és ma nem szeretném., ha mint klasszikusabb termék, Eötvös Józsefnek az a testámentomos verse ékeskedne sírköveden: »*Eszméim győzedelme legyen emlékjelem.*« Mert akkor azt kellene mondanunk, .hogy még mindig nincs emlékjeled, sőt ma lehet legkevésbbé, amikor eszméid, amelyek a mieink is voltak és maradiak, *állítólag* »győz-

tek«, de a valóságban úgy, hogy csúfság lenne emlékezeteden az a gondolat, mintha te így álmodtad volna győzelmüké, mintha te azoknak illetően torz, hamis, beteg »győzelméért« küzdöttél volna velünk együtt. Nem, Lehel, — neked jobb nem látnod eszméinknek ezt a győzelmét, s nekünk keserves lesz a második hadjárat azoknak a igazi diadaláért, ámbár felvállaljuk lelkünk parancsára mindaddig, amíg erőnkől elleni fog. Nem mintha csupa siralmas jelenenivalónk volna számodra. A területi integritásért már a forradalmak alatt megindított harcaink Észak felé tisztos, bár nem végső sikerrel jártak s egyre jobb reménnyel várjuk a további felszabadulást. Ha előbb nem: Európa elháríthatatlan újjárendezésénél be kell következnie. Az új nagy háborúból eddig ki tudtunk maradni a fogyatékos magyar vér megérdemelt kímélésével. De a belső fronton, hát itt bizony *sok minden nem megy rendben. Lehel*, és itt újfent erősen szükség volna a te villámlógúnyoros toladra. Itt ugyanis olyatán módon győzött a mi becsületes, áldozatos, nemprivátumos jobboldaliságunk, hogy *eben gubát, azaz hogy liberálison nyilast cseréltünk*. Zsidó mammonizmuson »ős-keresztény« (!!!) mammonizmust. A te sokat emlegetett »körúti «tintabillencs»-eiden szélsőjobboldali »fejlett technika«-t. Liberális revolverzsurnalisztákon nyilas zsarolókat »új sajtóetika«-val körítve. Bőrkaábtos terrfiúkon, ántántsíjjas, zödinges »eszmevédelmi« orvtámadókat. Akik a »jobboldali« ugartörés, szántás-vetés nehéz, verejtékes munkáján nem voltak ott, még ha lehettek volna is, azok most sarkantyús könyökkel aratnak minden különösebb tehetség, értelmi és erkölcsi alibi nélkül: a »zsidó bűnök« üldözéséből maholnap az lesz, hogy a zsidók eltűnedeznek innen is, onnan is, de a bűnöket igazoltan is nemzsidók folytatják »teljes dicsőséggel«, mint Petőfi énekelte Aranynak, persze egészen más értelemben, S most már csak azzal sem könnyíthetünk magunkon, hogy a népbolondítóknak, a harácsolóknak, a szellemhíjas törtetőknak, a komoly fajvédelem ki-játszóinak a Saujud« jelzöt adományozzuk, mert ezek már nemzsidók, — sőt nem átalják *Prohászka* Ottokár hófehér egyéni és közéleti tógáját igényelni sötét lelki habitusuk fölé, magukat nevezik ki keresztényeknek, és minket üttetnek le, minket lesznek meg zsidóbérenceknek, akik ezer konjunktúra kínálkozásai közepette sem vetköztünk ki a tisztos szegénység polgári szerzetesruhájából. Nincs mit visszaénekelnünk, az 1920-as években viselt dolgainkon. Nincs miért kapitultálnunk azok előtt,

akik akkor ugyanúgy belénktörölték sáros tollukat, mint most zöldinges és antiszemita fémjelzésű, *szellemi és módszertani* örököseik. De nincs is miért a mi valódi jobboldaliságunk bekoronázását köszöntenünk abban, amit ma a talmi jobboldaliság véghezvisz. Húsz év elteltével ezért, ezek miatt kell nekiávnunk a második a nyilván nehezebb hadjáratnak: keresztény szellemet, keresztény erkölcsöt, valóban magyar testvériséget követelni a nemzsidóktól a *csakugyan* keresztény Magyarország megteremtésére.

Vállaljuk, mint ahogy vállalnád te is, ha itt ülhetnél íróasztalunknál, ha közöttünk lehetnél testileg is. De mert ez lesz a harcnak a neheze, ez lesz »a munkának dandárja«, kérj nekünk elégséges erőt a Legmagasabb Fórumnál, nem múlandó magunkért, hanem a magyar nemzet dicsőbb jövődjéért.

BANGHA PÁTERRŐL

(*Magyar Nemzet. 1940. május 4*)

Tekintetes Szerkesztőség,

almikor a rohanó napok krónikása leírja a komor, megfellebbezhetetlen híradást, hogy *Bangha* Béla jézustársasági atya hatvanéves korában bevégezte földi pályafutását, akkor természetesen adódnék számára bevezetésül az egyébként szokványos kitétel, hogy »a magyar katolikus egyházi és tudományos életnek gyásza van.« Nem vitás egy pillanatig sem: a magyarországi jezsuita rendtartomány tűzesszavú, mert tüzeslelkű hitszónokának és írójának végső földi elmúlása, váratlan elszármnyalása abba a túlvilágba, amelyről olyan megrázóan (michelangelói és viglaszosan édes dantei színeket tudott hallgatói elé idézni, *el. sősoron Magyarország és azon át a világ katolicizmusának gyászsa, fájdalmas ügye*. Mint ilyen is, joggal igényelné a megemlékezés könnyes szavait a magyar közélet megfigyelőjétől és némileg részesétől éppúgy, mint (az egykor volt szellemi dolgozótárstól és bajtárstól, akit az elhunyt életében szeretetével^ bizalmával tisztelt meg. De (és itt a »de« valamelyest jogosulatlan is, mert a magyar katolicizmus már Szent István király napjaiban, a magyarországi, jezsuita rend munkássága a rend itteni meglepedése óta éppen eléggé egybefüggött a magyarság állami és nemzeti létével ahhoz, hogy csak a legvakabb rosszakarat merjen ellentétet konstruálni a kettő között) *Bangha Béla az egyetlen magyarság halott[fa is*. Ennek a meg alapításnak legkevésbé az elfogulatlan protestáns magyarság mondana ellene, hiszen *Bangha* nemcsak Genfben ült össze tanácskozni protestáns lelkészekkel, hanem itthon is együtt hadakozott Ravasz Lászlóval és Raffay Sándorral a *szellemi bolsevizmus ellen, amely egyáltalán (nincs kommunista pártiga, zolványhoz kötve*.

A hivatalos katolicizmus illetékesei szóban és írásban kelőképpen, tehát bőségesen méltatni fogják e napokban éppúgy, mint ezentúl is a lángeszű jezsuita atya fáradhatatlan, nagyjeiejntőségű munkásságának szigorúan katolikus vonatkozású részét. Az a közíró, akinek alkalmá volt már a világháborús ejstztendők sajátosan *budapesti* értelmezésű liberalizmusa, szabadkőműves páholyok vakolókanalas és a marxista szakszervezetek vöröskalapácsos forradalmisága ellen *Prohászka* Ottokár szellemében vívott küzdelmek közepette bámulója és egyben osztályosa lenni Bangha Béla bátor harcainak: a friss ravatal előtt inkább a nagy halott erdőméinek *az egyetemes magyarságra* tartozó részét kívánja hangsúlyozni. Bangha páter, Nyitra szülötte, valóban izzón magyar is volt,, ezer után ezeregyedik bizonyosságául annak, hogy »atok és hazugság« minden olyan célzatos vádaskodás, amely valamikor fekete internacionalizmust, hazátlan ultramontanizmust sugallt tájékozatlan fülekbe és elmékbe. Tetőtől talpig hú fia volt magyar hazájának s ez volt egyik hevítője harcainak is, lévén kortörténeti tény, hogy (akár csak a törökvészes időkben, s a Budavár felszabadításáért vívott katonai harcok éveiben) a történelmi magyarság nemzeti érdekeinek tudatos ellenségei és öntudatlan veszedelmez tetői az ő .korában is ismételten azonosak voltak *a katolicizmus s általában minden tételes vallás és minden valláserkölciség támadóival*. (Igen szomorú időszerűséggel hozzátehetjük, hogy napjainkban is ugyanez a helyzet, csak a szereplők külső pártszínezete és a szédíthetők szédítésére alkalmazott jelszavak változtak meg az egykori »baloldal« színezetéhez és jelszavaihoz képest: *a szellem, a módszer és a veszedelem* ma is ugyanaz.)

Bangha pátert tehát mint hűséges és harcos katolikus papot és ugyanakkor mint hűséges magyar hazafit gyászoljuk ezen az esős ápriliségen. Gyászoljuk abban a tudatban, hogy nemcsak egyéni vonatkozásban szólította el korán a kitudhatatlan isteni végzés, hanem kortörténetileg is: *az ő szavára és tollára még szüksége lett volna katolicizmusnak és magyarságnak egyaránt*. (Napjainkban talán annál is inkább, mert mindkettőnek együttes veszedelme ma már nem testalkati szerkezetében, leszármazásában is idegenül jelentkezik: a inai ordások a »keresztény származás« báránybőrében ágálnak.) Egyébként természetesen Bangha páter sem kerülne» Le el a közéleti harcosok sorsát: sebek őt is érték, mégpedig olyanok, amelyek jobban fájnak az igazi harcosoknak,, mint az ellenség részéről

ütöttek, éppen mert »hazulról« ejtik őket a harcos lelkén: csalódások éppen olyan helyeken, ahol sokan neki köszönhetek csaknem mindent és ahonnan a maga törhetetlen harciaságának, következetes erkölcsiségének érvényesítését, képességeinek osztályosságát várta és remélte volna. Ezek az ő fájó, de optimizmusát meg nem törő csalódásai szólaltak meg legutóbbi könyvében (*Világhódító kereszténység*) is. Nomádnak a közéleti vonatkozások mellett személyileg is oka van meghatott tisztelgésre emelni író tollát annak a napilapnak hasábjain, amely lényegében Bangha páter küzdelmeinek folytatója marad akkor, mikor az 1918 szörnyű őszén és 1919 még szörnyűbb tavaszán és nyarán fogant közös keresztény nemzeti ellenforradalmiság nevében folytatja *a keresztény magyarság szellemi honvédelmét*. Áldás Bangha Béla emlékére, aki már odaát ostromolja Isten trónusát a magyar megújulásért s akinek neve egybeforrott a magyar szellemtörténet nagyjaiéval.

A NEMZETEK BARÁTSÁGÁRÓL

(Magyar Nemzet. 194-0. július 13)

Tekintetes Szerkesztőség,

azt hiszem: velem együtt sokan olvasták tetszéssel *Teleki* Pál miniszterelnök tegnap esti beszédének nem egy kitételét olyanok, akik velem együtt nem fémjelzett kormánypártiak, de azért (talán így is írhatnám: *éppen* azért) fenntartás és hátsó gondolat nélkül tudnak helyeselni a kormányelnöknek, valahányszor a minden *pártszempont felett álló* igazság és nemzeti érdek szóval meg kijelentéseiben. Azt mondta egyebek közt a miniszterelnök: »*Barátaink azt akarják -, hogy magyarok maradjunk.*«

A világ legtermészetesebb dolga, ami ebben a mondatban foglaltatik — legfőlleg csak azoknak lehet feltűnő, akik szeretnek pápábbak lenni a pápánál, fasisztábbak a Palazzo Veneziaánál, nemzetiszocialistábbak a Braunes Hausnál. Az emberi egyének és nemzetek viszonya közt sok tekintetben lehet és van különbség — de mihelyt barátságról van szó, akkor annak lényege és alaptétele egyének és nemzetek közt egyaránt az egymás sajátos jellegének, személyi vagy nemzeti egyéniségének, jellemének kölcsönös tisztelete, elismerése. Nem lehet barátom az, aki barátság örvével ki akarna (ha tudna) vetkőztetni *egyéni* alkatomból. Nem lennének barátai a magyar nemzetnek sem a fasiszta Olaszország, sem a Harmadik Birodalom *ha azt akarnák, hogy szűnjünk meg magyarok maradni*, a magyar élettérben az ezeréves magyarság történelmi hivatását a magyarság szellemié, lelki alkata szerint teljesíteni. Nemcsak rossz pszichológusok, hanem rossz történelemfilozófusok is azok, akik éppen erős nemzetégyéniségekről nem tudják elgondolni, hogy azok bizonyos érdekközösségen túl nem akarnák és nem tudnák respektálni más nemzetégyéniségeknek az övéktől elütő sajátosságait, megbocsáthatatlan bűnnek egyáltalán nem tekintenék ép-

pen egy baráti nemzet részéről, ha az éppúgy a maga legsajátabb lelki alkata szerint akarna üdvözülni, akárcsak ők maguk.

E. R. *Jaensch*, a marburgi lélekbúvár és bölcsező, a legkitűnőbb német tudósok egyike 1931-ben megjelent könyvében (*Vorfragen der Wirklichkeit s philosophie*) Európa akkori jobboldali mozgalmával foglalkozva — mégpedig a legteljesebb rokonszeny, megértés hangján — egyfelől óv attól, hogy bizonyos politikai pártok bekövetkezett vagy várható sikereit egyesegyedül ama pártok programjának vagy szervezkedésének tulajdonítsuk, megfélekedve arról a szellemi háttérről, amelyben egyáltalán lehetővé váltak, másfelől attól, hogy akármelyik ilyen mozgalom sikere alapján *minden nemzetre érvényes és alkalmai* gyógy recepteket lássunk annak pártpolitikai programjában és módszerében. Végül pedig azt írja könyvének 214. oldalán:

»Az egyes ember kezdetben csak a családi ház gyermeke, de aztán egyre nagyobb közösségekbe növekszik bele. Jeanne D'Arc előtt bizonyosan nem volt még francia nemzet és talán 1870 előtt még német nemzet sem volt, legalább mai meghatározottságában. A közösségek köre, amelyekhez tartozónak érezzük magunkat, abban a mértékben növekszik, *mennél tágabb emberi körökkel lépünk viszonylatba*. Nem lehet belátni, miért ne alkotnának valamikor a polgárosult nemzetek, *sajátosságuk teljes megőrzésével*, egy magasabbrendű közösséget, amelynek *minden egyes tagja tiszteli a másikat*, éppúgy, ahogyan nép társak közt szokás, vagy legalább is lenni kellene.«

Akik valóban, mert szellemiségében is (és nemcsak területi elrendezésében) *új* Európa kialakítására törekszenek, a nagy német tudós fejtegetése értelmében gondolkodnak és viselkednek. Ezért volt természetes, amit Teleki Pál tegnap este a két baráti nemzetre nézve megállapított, s mert ez a megállapítás a mi felfogásunkat és törekvéseinket igazolja, természetes az örömünk is azon, hogy elhangzott.

A KÉT OKTÓBERRŐL

(Magyar Nemzet 1940. októberében)

Tekintetes Szerkesztőség.

amikor 1940 október hatodikán Magyarország szabad területein a gyászlobogók és mindenütt, ahol igaz magyarok élnek, a szívek láthatatlan gyászfátylai azért feketébbek, mert ama komor októberi hajnali órák kilencvenegyedik évfordulóján a nemzet nem zárandokolhat el abba a városba, amelyet Kossuth Lajos aposztrofált torinói száműzetésében: »*Arad a magyar Golgota*«, akkor lehetetlen kitérni az elől, hogy a büszke gyász októberének emlékezete mellé odaállítsuk a piruló szégyenkezés októberét is. 1849 októbere a *gyászosan szent* emlékezése, 1918 októbere a *gyászosan szégyenletes*, de tanulságos emlékezési. 1849 októbere szent örökséget hagyott a magyarságra és ha 1918 októbere a maga elkerülhetetlen következéseivel megcsúfolta és Trianon poklára vetette a Tizenhármak városát sokadmagával, akkor 1910 október hatodikán mellverdeső és javulásígérő szégyenkezéssel igyekezzünk magunkba idegzeni mind a két október parancsoló leckéjét.

Ami 1849 október hatodikának méltó emlékezetéből minden történelmi forgandóság változatai közepette is változatlanul sugárzik felénk, az *mindenekelőtt a férfias helytállás, a halálmegvetően, életáldozóan bátor férfihűség a vallott és átérezett eszmékhez és elvekhez* akkor is, amikor amaz eszmék és elvek ügye *elbukott*, azoknak meg nem tagadása a győztes túlerő előtt s ha egyszer választani kell hűség és halál között, akkor szembrebbetés nélkül választani a hűségnek bitófán vagy golyóhalál által való megpecsételését.

Feledhetetlen bizonyosság 1849 október hatodika amellet a szentistváni gondolat mellett is, amely a Tizenhármak származási adatainak ismeretében olyan verhetetlen erővel nyilatko-

zik meg minden kétkedéssel vagy tagadással szemben. A Tizenhármak közül hét nem volt törzsökösen magyar származású; és Haynau módot, alkalmat adott nekik ahhoz, hogy szabadulásuk, megkegyelmeztetésük érdekében, mai szóval szólva, *dissimiláljanak*, de egyetlen egy sem tagadta meg közülük — élete mentességére sem — azt a hazát, amelynek szabadságáért, függetlenségéért fegyvert fogtak, fegyvert éppúgy, mint a pirossapkás honvédek közt a legtörzsökösebbek. Az erőszak nélkül való, tehát igazi asszimilálás tényének, a történelmi magyarságba való lelki beolvadás. mindenkori lehetőségének legbeszédesebb tanúságtételei közül való. minden vértelen elméiére és gonosz sugallatra rácsfolva, 1819 október hatodika. A férfiatlanság, a politikai szélkakasság, a pirulni nem tudó egyéni konjunktúravadászat nem egy esetének láttára annál fölemelőbb a Tizenhármak halálos hűségének idézése és annál parancsolóbb kötelesség annak az új nemzedékbe és az egész-közéletbe való beleedzése.

A magyarság történelmi hivatásának, jogosultságának, a magyar lélek szinte páratlan beolvasztóképességének fel-felütköző megnemértés közepette *ünnepi cáfolat* bizonyos hamis tanításokra, erős tilalomfa bizonyos törekvések útjában a Tizenhármak származási adatainak ismerete. És ha divat ma »hősi erkölcsöt« emlegetni: igaz magyar az aradi kazamaták halálmegvetően hű egykori lakóitól valóban tanulhat hősi erkölcsöt.

A másik októberről beszélni fájó, nyomasztó, mert szégyenletes — különösen a kortársnak, aki akkor hiába mondta a maga Kasszandra-jóslatait. De éppen a mai Németország egyik szellemi előkészítője írta, *hogy »nem vezett el az a nép, amely vereségének tanulságait megérti.«* Ha 1918 októbrizmusa a tények belső logikájával vezetett ahhoz a Trianonhoz, amely rablásra vetette a Tizenhármak addig szabad városát is és hozzá a 18 és 49 szaválása közepette: ez azért történhetett és törént, mert egy mindenre elszánt politikai társaság, amely az érzelmek gyújtogatásálig pokolian értett, de a nemzet létérdekei iráni a nemzeti lét legdöböntőbb óráiban süket és vak volt, *idegen csillagokban leste a megváltást* miközben a kárhozatot idézte fel és a maga látszathatalmáért mindent kockára dobott félig törtetésből, félig tudatlanságból, nem talált kellő időben és módon ellensúlyra, gátló akadályra a nemzeti társadalom nagy többsége és azok részéről, akikre a nemzettel való sáfarkodás bízott.

Az aradi Tizenhármak néma, kihűlt ajkának szellemi parancsszava az is, hogy *ez a nemzet ne, engedjen soha többé felszínre semmiféle színezetű oktoberizmust* a belső nemzetomlasztás» lelki lefegyverzés, társadalmi szétagolás, tömegizgatás, a szenvedélyek féktelen dinamizmusa alakjában akármelyiket válassza is egyébként a maga hónapjának. Mert a mostani időkben legalább száz esztendőre eldőlhet a magyarság sorsa, jusson eszünkbe: 1849 októberének és a magyar jövőnek azzal tartozunk elsősoron, hogy *ne engedjük feltámadni semminő változatban sem 1918 októberét.*

KOSSUTH LAJOS CSIZMÁJÁRÓL

(Magyar Nemzet, 1940. október 11)

Tekintetes Szerkesztőségi

véletlenül megütötte dobhártyámat egy ismeretlen nemzettestvérnek az a kijelentése, hogy *Nomád* csak köztöködségből, egyéb érvek híján tréfálkozik a »vezérlő akarat« programjának nyelvezete körül, mert hiszen az nem is fontos, elvégre Szálasi Ferenc nem írónak született, esetleg szónoknak sem, a *fő az, hogy »vezérnek született.«* Mindenesetre jólesik, hogy szerény leveleimről még politikai ellenfelek is beszélgetnek pár órával megjelenésük után, de ez csak külön arra ösztökél, hogy ismeretlen bírálómnak ezennel megüzenjem, hogy egyfelől *nekem a legkeserűbb* tréfálkoznom akkor, mikor olyan férfiút látok nemzetvezérségre vállalkozni, aki éppen nem Pázmány Péter, Jókai, Mikszáth, Gárdonyi, Tömörkény vagy Herczeg Ferenc magyarságával szól a nemzethez (pedig az utóbbi három író nem is volt törzsökös magyar származású), másfelől, hogy a »született« táltosságnak a népmesében is megvannak bizonyos *ismertetőjelei*, amelyek híján hiába igényli valaki a táltosságot. A »program« szerzője és vezéri vállalója csakugyan nem kertelt annak megvallása körül, hogy ő igenis olyan hatalmat igényel magának Magyarország fölött, *amilyen Benito Mussolini Itália, Adolf Hitler a Drittes Reich fölött gyakorol*. Ez kivételesen közérthető nyilatkozat volt tőle, elismerem. Azonban ugyanolyan nyíltan, közérthetően azt kell felelnem rá:, hogy: *rendben van*, de akkor neki szakasztott olyan képességekkel kell Jelenkeznie, mint *amilyenekről Mussolini olasz, Hitler némely vonatkozásokban bizonyosságot tett és tesz*. Hát el tudja képzelni bármelyik értelmes nemzettestvér azt, hogy akár Mussolini, akár Hitler még csak valamirevaló olasz vagy német agitátorrá is válhatott volna hazájában, ha a maga anyanyelvének *nem mű-*

vésze, hanem kontárja lett volna elindulási idején — ha bármelyikük nem hogy jobban, hanem rosszabbul tudott volna hazája nyelvén szólni és írni, mint az értelmes átlagpolgár — ha idegen idiómával gyötörte volna hallgatóságának nyelvérzékét? Ami pedig ebben a tekintetben áll az olasz vagy német népre, áll legalább is olyan mértékben a »szózatoss« magyar népre, amely sok mindent megbocsát politikusnak szép, tetszelős. sugallatos magyar szónoklatáért. Arról aztán nem is szólok részletesebben, hogy egy mindenki másnál nagyobbak lenni akaró »nacionalista«-től külön el lehet várni a nemzet nyelvének tökéletes elsajátítását, a nemzeti nyelv szellemének beidegzését.

Vannak azonban egyéb érveim is. Egy magyar Mussolini, egy magyar Hitler nem jelölné az ezeréves magyarság határait a Kárpátokat s a Dunát, ami ellen alulírott akkor is állást foglalna, ha nem nevelkedett volna Tüladunán, hanem ezt csak a földrajzból vagy az újságokból ismerné. Egy magyar Mussolini, egy magyar Hitler nejm vállalná s hozzá még mint elkerülhetetlen kényszerűséget *parasztállamnak* azt a Magyarországot, amelynek páratlan paraszttársadalmán kívül kitűnő iparossága, kereskedői rétege és értelmisége is van, s amelynek megújítására komoly értelmiség és komoly gazdátársadalom egyaránt azt látja legfontosabbnak, hogy a falu és a tanya gyermekeinek egy része gátolatlanul juthasson át bármelyik társadalmi osztályba, még a legmagasabba is.

Íme: rövid magyarázata annak a követelésnek, hogy aki magyar Mussolininak és egyben magyar Hitlernek akarja magát elismertetni és pedig nem erőszakkal, hanem közmegegyezéssel, annak roham-sisakja ne csak *körül* hanem *belül* is legyen olyan, mint az olasz vagy a német nép vezéréé, kezdve a nemzet nyelvének tökéletes elsajátításán és folytatva a nemzeti önrendelkezésnek, öntudatnak és nem a nemzeti hatodrendűség érzésének erősítésén. Akárhány falusi gyermek magának igényelte már öregapja csizmáját, de orra is bukott az első lépésnél. Nem olyan régen pedig egész Magyarország véresen elzuhant *alapjában azért, mert a lakkcipős Károlyi Mihály mindenáron magának igényelte Kossuth Lajos mérföldlépő csizmáját, de véznának bizonyult hozzá.* Csínján tehát azokkal a nemzetvezéri igényekkel, amelyek még a nemzet nyelvének kellő ismerete erejéig sem tudják igazolni magukat.

EPILÓGUS EGY ESZMEGYAKORLATHOZ

(*Magyar Nemzet, 1940. Október 12.*)

Tekintetes Szerkesztőség,

igazán nem akarok heteken át nyargalni és könnyű bravúrokat bemutatni egy szellemi Rozinánké hátán. De éppen mert végképp el akarok búcsúzni a vezérlő akarat programbeszédétől mint témától, meg kell mondanom egyet-mást két sokkal örvendesebb, lélekiemelőbb, reménygerjesztőbb ténnyel: *Pál* Gábor erdélyi képviselő parlamenti beszédével és *Kopac* Károly kolozsvári munkásnak a Magyar Nemzet mai számában megjelent levelével kapcsolatosan.

A Házban azt mondta valaki elragadtatásában *Pál* Gábor szónoki remeklése közben: *Æz magyar beszéd!* Nos, az a beszéd, amely az *Andrássy-úti* székházban virágok és mozgalmi tapsok közepette elhangzott: nem volt magyar beszéd« sem szellemében, sem fogalmazásában. Nem volt magyar szellemű, mert a *hősies életfelfogásnál: szikrája sem volt benne:* egyebet sem tett, mint az állítólagos adottságokba való szótlán belenyugvást, feltétlen beleilleszkedést, a lemondó alkalmazkodás állítólag nemzeti evangéliumát hirdette. Holott a múlt század liberális korszakának darvinizmusa már állattani és növényteni vonatkozásokban is rég megbukott az alkalmazkodás egyedül üdvözítő tanával, az emberiség kultúrtörténete kiáltó cáfolat a külső körülmények egyeduralmára, a szónok által szerényen önmagához hasonlított Mussolini és Hitler személye és mozgalma pedig harsogó tagadása a *passzív* életfelfogásnak éppen a »vive periculosamente« jegyében — és a magyar nemzet, mint olyan, már régen nem volna» *ha nem lettek volna hősei és vértanúi.* Úgy látszik: a szónok csak hazafelé elégedetlen, lázongó — egyébként nem. Nem volt ez »magyar beszéd- fogaim azázásában sem, hiszen a köznevetség máris áttestálta némely sza-

vait és mondatait a magyar *anekdotakincs* legmulatságosabb fejezeteinek. De nem volt magyar főképp azért mert nem volt világos, szabatos, pedig állítólag az egyszerű nép tömegekhez intéződött elsősorban. Utóbbi jellegzetessége miatt nemcsak nemzeti, hanem *értelmi* és *etikai* tekintetben is kénytelenek vagyunk pálcát törni fölötte.

Ha ugyanis nem beszél valaki világosan, annak két oka lehet. Vagy az, hogy *nem tud*, mert nincsenek világos gondolatai és ez értelmi hiba. Vagy pedig *tudna, de nem akar*, meri valamit palástol, valamivel nem akar meg nyíltan kiállni, és ez etikai hiba. Mert hiánya annak az őszinteségnek, amely az iskolázatlan, tehát hiszékenyebb tömeg iránt százszorosan kötelező

Annak, hogy a »vezérlő akarat« zavarosan beszélt és hogy beszédét az elfogulatlan bíráló így kénytelen megítélni: ő maga az oka. Az, hogy országgyűlési képviselők az ő vezérsége alá hajtják még esetleg »eszmevédelmileg« megbúbolt fejüket is, hogy zöldinges fiatal emberek és zöldblúzos nyilashölgyek ezt a beszédet elragadtatással fogadták: az ő dolguk. De a nemzeti társadalom túlnyomó része félig nevetve, félig bosszankodva vette tudomásul, hogy a nemzetmegváltásra önként jelentkezell! férfiú több mint kétesztendei magányában *csak ezt és így tudta kielmélnedni vezéri üzenetül nemzete számára* — és a vezér jelöltet megmérvén, olyan könnyűnek találta, hogy napirendre tért fölöttet. Ellenben a magyar génius szugallatát ismerte fő! még ugyanezen hetem annak a székely képviselőnek parlamenti beszédében, aki semmiféle vezéri ambícióval nem terheli magái és nemzetét, még a képviselői behívást sem úgy harcolta ki magának, de aki székely vérei nevében szólva, *mindnyájunk* nevében és mindnyájunk szívéből szólt világosan, egyszerűen, de épp azért márványba kínálkozó mondatokkal.

Igen, Pál Gábor beszédében elemi erővel nyilatkozott meg az ezeréves magyarság lelke, amely nem eszel ki a Jászi Oszkárrok »Keleti Svájc«-a helyébe »Kárpát-Duna Nagy Hazát«, hanem rendületlenül kitart *az Örök Magyarország, az Aeterno Hungária mellett* mint ahogy huszonegy esztendőn át nem nyugodott bele Biharban és Erdélyben a román megszállás »adottságáéba, hanem minden poklok közepette is megállt az ezeréves magyar haza mellett és ma is a világ legtermészetesebb dolgának tartja inkább vállalni a mindegyeszig való elpusztulást, *mintsem mégegyeszer idegen »adottságok« köié kerülni,*

De nem veheti zokon Pál Gábor (éppen azért, mert ő az, akij, ha megvallom: ma reggel még az ő beszédénél is jobban megkapott Kopac Károly kolozsvári munkás rövid, de mégis föl-emelő levele ezeken a hasábokon.

Hol van ettől az egyszerű, iskolázatlan, de viszont mozgalmilag sem elferdített fejű magyar munkástól, az ő egyenes magyarságától, őszinte kultúrszomjúságától akár a körülvirágozott vezérlő akarat, akár tábora? Hol vannak az ő romlatlan ítélőképességétől némely, szakmájukban talán helytálló, *de közdolgozókban eszmei és elvi vonatkozásokban hihetetlenül negyedművelti* minden politikai divathullámnak, mondvacsinált nagyságnak szédülten meghódoló kabátos urak és illatos hölgyek, — vagy az ő férfias nyíltságától *a jobb tudomásuk ellenére is* minden konjunktúra felé más-más vasat tűzőntartó »iskolázott« emberek! Hát nem mondja meg »odaát« sem a feje, sem a szíve senkinek (ha ugyan a Kopac Károlyok betűi és szavai át tudnak hatolni a »pártfegyelem« kínai falán), hogy e nemzet megújhodását és vele a dolgozó magyarság anyagi és szellemi föl-emelkedését csak az a lélek hozhatja meg, amely a Pál Gáborokban, a Kopac Károly okban lángol és *semmi más?* Nem tudom. De azt tudom, hogy Pál Gábor beszédét és Kopac Károlyi levelét elolvasni lelki gyönyörűség, gazdagodás, -nemzeti hitben és tudatban való megerősödés volt a valóban nemzeti közvéleménynek. Ezzel a megnyugtató epilógussal búcsúzok a hétfői eszme gyakorlatától.

NOMÁD CONTRA KODOLÁNYI

1. EGY BÍRÓI ÜGYRŐL

(*Magyar Nemzet, 1941. július 17*)

Tekintetes Szerkesztőség,

a Nemzeti Újság keddi számában *Kállay* Miklós, a kitűnő író és költő, nekem vagy harminc esztendő óta kedves és tisztelt barátom, a műkedvelőkről általában, majd arról a kétségtelenül rosszabbik fajtájukról cikkezik, amelyet voltaképpen *kontárnak* kellene neveznünk. Fejtegetéseit e tekintetben csak helyeselni tudom. Cikke végén azonban rátér egy írói ügyre, amely nemrég foglalkoztatta a bíróságot s amelyet minden napilap ismertetett. Az ügyben még nincs jogerős ítélet, így hát nem tenném szóvá a magam részéről. Ha már azonban *Kállay* Miklós nevek említése ugyan, de a nyilvánosság előtt állást foglalt benne, szembehelyezkedve a bírói ítélettel, akkor kénytelen vagyok a magam (és mint gondolom: még sokak) véleményét röviden kifejteni, tisztára *elvi* okokból, tiszteletiei és szeretettel ellene mondva az övének.

Nincs okom a személyeskedésre, hiszen az az író, akiről szó van, nekem soha nem vétett, nagy írói tehetségét mindig elismertem, annál szívesebben, mert megboldogult édesapjával, egy rendkívül rokonszenves, igazi úri magyar emberrel tíz esztendőn keresztül csaknem minden délben együtt söröztem a budai Zöldfa-vendéglőben. Ez persze éppúgy nem határozza meg elvi állásfoglalásomat, mint ahogy nem beolvasná az sem, ha *személyileg*, — mint Budapesten mondják — rosszban volnék akár *Kállay* Miklóssal, akár az illető íróval. Nekem mindenképp az volna és az is a felfogásom, hogy ha egy író, aki még hozzá nem is kezdő tehát nem menthető még az érvényesülésért való harc sok mindent enyhítő körülményével sem, egy névtelen kezdő színdarabjához mint lektor jutott és

bár a téma feldolgozását színszerűtlennek, talán irodalmilag is gyengének, de magát a téma vázát jónak találja, nem illik ezt a vázát mint *a maga legsajátabb szellemi tulajdonát* szerepeltetnie, felhasználnia és egy harmadik felvonással megfejelve mint legsajátabb művét bocsátania a kritika és a közönség elé akár színpadon, akár megfilmesítve. Ha nem is volna erre írott törvény, *akkor* sem illenék.

Szerintem ilyen esetben az írónak az lenne a dolga, hogy vagy vegye maga mellé *társszerzőnek* az ismeretlen fiatalembert, vagy tüntesse fel a színlapon, hogy az ő kézírata, terve nyomán írta a darabot, kellőképpen megosztva vele erkölcsi babért és anyagi hasznot egyaránt, ha ez utóbbit az illető igényli. Már csak azért is, mert egy kiváló, jónevű író nem teheti ki magát annak a vádnak, hogy miközben a tízparancsolat *ötödik* tilalmának megszegői ellen agitál, ő maga a *hetedik* parancsot nem respektálja kellő szigorral, Vagy van ugyanis szellemi tulajdon, vagy nincs. Ha van, azt minden írónak *tisztelnie* és a törvénynek védenie kell. A dolog egyáltalán nincs elintézve azzal, hogy Kállay Miklós tisztelt barátom egyszerűen dilettánsnak nevezi az általam sem ismert kezdőt. Egyfelől aligha lehet egészen dilettáns az, akinek kétfelvonásnyi művét egy jeles író kisajátításra érdemesíti, másfelől valakit mint dilettánst lenéznjj, de szellemi tulajdonát lényegében eltulajdonítani *nem volna tiszta játszma, nem volna fair play*. Ha Kállay Miklós úgy véli, hogy érvényben lévő törvényünk inkább a műkedvelőt védi, mintsem a vérbeli írot, akkor ne feledje el: a vérbeli író könnyen megóvhatja magát az efféle hátránytól azzal, hogy *nem ad alkalmat ilyen pörre és ilyen ítéletre*. Nemcsak a kutyabőrre írt nemesség kötelez, hanem az írói tehetség is.

Hangsúlyozni kívánom, hogy én az egész ügyről csak annyit tudok, amennyit a nem jogerős ítélet indokolásából a mai lapokban olvashattam. *Mindenkire és minden adható esetre* vonatkoztatom azonban azt a felfogásomat, hogy kezdő szerzők útját szabad legkevésebbé megnehezíteni és a megállapítható szellemi tulajdont akkor is respektálni kell, ha *csakugyan* műkedvelőé, dilettánsé. Ennek megállapítása semmit sem változtat az illető író egyéb művei és így legsajátabb tehetsége, valamint Kállay Miklós iránt érzett nagyrabecsülésem.

2. NOMÁD LEVELE, MINT VÁLASZ

(*Magyar Nemzet, 1941. július 23*)

Tekintetes Szerkesztőség,

engedje meg, hogy a Magyar Nemzet hasábjain válaszoljak arra a levélre, amelyet a lap múlt szerdai számában megjelent Nomád-levél miatt Kodolányi János író hozzám intézett. Válaszom a következő:

1. Ha Kodolányi János »Földindulás« című darabjának szerzősége körül mindent rendbenlévőnek tudnak, nem hoztam intézett volna sajtóperrel fenyegetődző sorokat, hanem a Magyar Nemzet felelős szerkesztőjétől követelte volna törvényadta jogon *helyreigazító nyilatkozat* közzétételét a sajtótörvény vonatkozó szakasza alapján, kellő módon megjelölve: mi az, ami cikkemben valótlan és mi az általa bizonyítható valóság.

2. Nyilvánosan is köszönetet mondok Kodolányi Jánosnak azért a váratlan előzékenységéért, hogy levelében felhívta figyelmet egy újságcikkre, amely *egy másik* budapesti napilap július 6-i számában jelent meg, ugyancsak az ellene indított plágium-perről. E cikkből ugyanis nemcsak azt tudtam meg, hogy az az Erdős László, akivel szemben ő bírósági megállapítás szerint »a jó erkölcsökbe ütköző« módon járt el, nem valami kezdő és dilettáns ifjú, hanem azonos azzal a főorvossal, akinek az egyke ellen írt színdarabját már 15 esztendővel ezelőtt Vass József akkori népjóléti miniszter intézkedésére *a Nemzeti Színház java művészei országszerte előadták*. Meg tudtam belőle azt is, hogy valamikor maga Kodolányi követelte egy hetilapban ugyanezen Erdős László ugyanezen, de a szerző által közben átdolgozott színdarabjának előadását *a darab drámai erejére és mélységes erkölcsi tartalmára hivatkozva*, mint amely motívumok egyenesen kötelességévé teszik a színháznak a da-

rab színrehozatalát. Egyben azt is meg tudtam a cikkből, hogy Németh Antal, a Nemzeti Színház igazgatója a plágium per során tett szakértői vallomásában kijelentette: Kodolányi darabjának *első két felvonása tulajdonképpen Erdős húrom felvonásának összefoglalásai* harmadik felvonása viszont erősen emlékeztet *Bibó Lajos »Eszter« c. színdarabjának egyik képére.*

3. Ha Kodolányi János jónak látja engem bíróság elé állítani, nekem van legkevesebb kifogásom az ellen, hogy ez az ő ügye *mégegyszer* minél alaposabban tárgyalassék a büntetőbíróság fóruma előtt. Nincs okom azt hinni, hogy ez a tárgyalás rám nézve fog erkölcsi földindulást, égszakadást jelenteni. Egyet már is mondhatok: ha ő becsületében sértve érzi magát, azt a becsületet irodalomerkölcsi vonatkozásban *nem én tépáztam meg* hanem saját maga. Ha hitelrontást vél felefedezni cikkemben, all right: saját drámaírói hitele ellen ő vétett legjobban, nem is szólva *erkölcsprédikátori* hiteléről, amelyet szintén ő maga játszott el. Azt, hogy hamis tanúságot tettem — e cikkemmel ellene, mint felebarátom ellen, a független magyar bíróság fogja eldönteni az általa m bejelentendő tanúk vallomásainak mérlegelése alapján. Ami pedig baráti érzéseim gúnyos emlégetését illeti: nem én tehetek arról, hogy ebben az ügyben ő maga bizonyult *önmaga legrosszabb barátjának.* Ő ugyanis az *írói önbecsülés* ellen is vétett.

VÁLASZ MURAKÖZY GYULÁNAK

(*Magyar Nemzet, 1941. augusztus 6*)

Tekintetes Szerkesztőség!

A magyar reformátusság egyik világi és egyházi előkelősége felhívta figyelmemet a *Református Élet* című hetilap augusztus 2-i számára amelyben (*M. Gy.*) jelzéssel nyilvánvalóan a lap felelős szerkesztője, *Muraközy Gyula*, hosszabb cikkben gázol bele egy szindarab szerzőjének védelmében az *egész magyar sajtó* becsületébe. A kellő helyen és módon való válaszadás jogának, sőt szerintem kötelességének érvényesítését egyfelől az *Országos Magyar Sajtókamarára*, másfelől a napilapok közigazdasági rovatvezetőinek egyetemére bízom. A magam részéről az alábbiakban válaszolok.

1. *Muraközy Gyula* a többi közt ezeket írja: Egy *Lendvai* nevű »Nomád« újságíró, akinek szépirodalmi munkájában nagyon kétes a maradandó aranytartalom, egészen csúnya módon kiáltja oda *Kodolányinak*: »ne lopj.« »Rajta hát, rajta, *témátlan riporterek*, a sajtónevű üzleti vállalkozás éhes kis munkásai, húzzátok a horgot, végre hal akadt rajta, *sáros is lehet a víz tőle és hátha lehet, pecsenyét sütni belőle...*« Nekem módom volna erre azzal felelni, hogy »egy *Muraközy* nevű keresztény Igehirdető, akinek szónoklataiban igen kétes az aranytartalom« satöbbi. Nem teszem. Ellenkezőleg. Megvallom, hogy mint olyasvalaki, aki írásaimban és beszédeimben évtizedek óta nemzetérdeknek hirdetem a magyar katolicizmusnak és a magyar protestantizmusnak hitágazati tételeken túl való összefogását, mindig élvezettel hallgatom *Muraközy Gyula* prédikációit, ha ehhez időm van. Ami szépirodalmi alkotásaim értékét illeti, készséggel koncedálom *Muraközy Gyula* jogát ahhoz, hogy kevésre becsülte őket, annál is inkább, mert megelégszem *Prohászka Ottkóar*, *Gárdonyi Géza*, *Tormay Cécile*, *Pintér Jenő*, vitéz *Bo-*

dor Aladár és mások elismerésének írott bizonyítékaival s mert igazán nem az éri kezdeményezésemre történt, hogy éppen a református Gyökössy Endre javasolta annak idején a Petőfi társaságba való felvételemet, bár szándéka nem érvényesült. Nem illik üzletieséget emlegetnie egy lapnak, amely a maga előállítási és fenntartási költségeit *kiveti és behajtja egyházi adóban*, szinte *vallási* kötelességévé téve támogatását minden magyar protestánsnak.

2. Nem tudom, miért protestáns ügy *a cipőben protestantizált* Kodolányi János védelme a tudomásom szerint *születetlen református* Erdős Lászlóval szemben, akit egyébként személyesen ma sem ismerek. Nem tudom, keresztény papi kötelesség-e az a félreérthetetlen inszINUÁCIÓ, mintha mindenki, akinek Kodolányi eljárása ellen kifogása van, az *egyke* mellett foglalna állást. Nem tudom, mit szólna Muraközy nagytiszteletű úr, ha a magamfajta »éhes kis« riporter valaha is olyan gyanúsító áitalánosítással írt volna néhány református lelkész esetleges etikai fogyatékosága miatt minden magyar református papról, mint ahogyan ő ír a magyar újságírók, sajátosan a közgazdasági rovatvezetők etikájáról.

3. Mélységesen csodálkozok azon, hogy ez a cikk megjelenhetett olyan lapban, amelynek homlokát a pártatlanságáról és nagy műveltségéről ismert Ravasz László neve ékesíti. Egyébként ismétlem: *a magam személyének támadása legkevésbé bánt* hiszen hála Istennek, eddig is egészséggel kibírtam néhány százat különböző fajú és felekezetű tollforgató részéről s a nagytiszteletű úrnak ezért az írásáért sem *nekem* kell szégyenkeznem, esetleg igen kellemetlen következményeket vállalnom.

4. A MINDENTUDÓ HÜVELYKUJJRÓL

Tekintetes Szerkesztősége

olyan helyen, ahol egyébként, a szentek tisztelete nem dívik, nem-rég valósággal *szenttéavatási kísérlet* történt Kodolányi János író személyére vonatkozóan, mint aki regényeivel »a magyar középkor *igazi* Juliánus barátja lett, ezt a roppant véglelek: mélységek és magasságok között húzódó történelmi tájat *igazi* felfedezőként járta be »és mutatta meg«, továbbá »gazdagabbá tette *a magyarság szellemi kincstárát.*«

Ezeknek a rajongó kijelentéseknek, sajnos, súlyosan ellentmondanak azok a megállapítások, amelyeket az Úr 1941. évének folyamán nyelvészeti és néprajzi tudományunk egyik méltó büszkesége, *Mészöly* Gedeon, ezelőtt a szegedi, most a kolozsvári egyetem tanára, akadémiai tag volt kénytelen tenni tudományos lelkiismeretének sugallatára Kodolányi »Juliánus barát«-jának állítólagos *ómagyar* nyelvezetével, továbbá az író ugyancsak állítólagos *finn és orosz* nyelvtudásával kapcsolatosan. (Már újedig a születetten kálvinista professzort igazán nem lehet gyanúsítani feketemájú klerikalizmussal.)

A *Nép és Nyelv*, a szegedi Alföldkutatók és a kolozsvári néprajz és nyelvészetkedvelők közérdekű, mindig igen tartalmas liavi folyóirata 1941 februári számában *Régieskedhetnémség* címmel tizenhárom oldalra terjedő tanulmány jelent meg *Mészöly* professzortól. A tanulmány rendkívül élvezetes és tanulságosan világítja meg a tudós és az író különbségét *ujjtani* tekintetben. A különbség ugyanis az, hogy *Mészölynek kisujja. ban van*«, nemcsak a mai, hanem a kinyomozhatóan legrégebb magyar nyelvnek és sok idegen nyelvnek ismerete, Kodolányi pedig nagyrészt (talán bizonyos infantilizmussal) *hüvelykujjából szopta* »Juliánus barát«-jának állítólag korhű nyelvezetét. Ezt a nyelvezetet, mint *Mészöly* pontról-pontra kimutatja, mindennek lehet nevezni, *csak korhűnek* nem. Zúri-zavart elegye-

belegye részint az igazi, de már végképp elavult, részint az elferdített és félreértett ómagyar szavaknak, a XIII. századbeli szereplők ajkára adott nyelvújításkorabeli Helmečy, Kazinczy és Bajza József gyártott, szavaknak és az afféle aszfaltillatosán »modern« kitételeknek, aminő a »bedöglött«, továbbá némely ma is bántó germanizmusoknak.

Ha mindehhez még hozzávesszük, hogy az ómagyar nyelvben az *ük* (*ik*) szó mindig nőnemű őst jelentett, Kodolányi regényében pedig hímnemű vonatkozásban is előfordul, tehát »öregatyánk« helyett azt az élettani képtelenséget jelenti, hogy »öreganya-atyánk«, akkor megérthetjük Mészöly következő megállapításait:

»Kodolányi Jánosban is az a hiba, hogy a régi nyelv és ané nyelv kellő ismerete nélkül szépirodalmi műveinek stílusát rontja el nyelvi szeplőkkel. Ő nem csupán nyelvtörténeti fejtegetéseiben botladozik, ő szépírónak is vét a szép stílus ellen.« »Neki úgy látszik régibb zamatú *a maga ujjúból újonnan szopott furcsaság.*« »Talán sok is a csonkamagyarországi jóból, hogy Kodolányi ősmagyar szövegében igen is hangoskodnak a »Teutonok tetves népe«, »Teutonok topa népe«, »Teutonok hitvány népe«, némöt gyziszó«, stb. ómagyar stílusvirágok. Effélet olvastomban igen csodálkozom, hogy a szernő teutonok nyelvi ártalmától, a *modern qermanizmusoktól miért nem védelmezi meg Kodolányi az ő derék, nem középosztálybeli magyarjait.*« »Éppen regényírónak ítélnék el Kodolányit azért az erőnek erejével való régieskedhetném nyelvért, amelyben *ízléstelenül* özszekever, bár valóságos, de ma már furcsaság ómagyar szavakkal soha nem is volt álrégiességeket és nyelvújítási gyártmányokat és újszerű germanizmusokat és pesti aszfalton díszlő stílusvirágokat.«

Nem tudjuk, hol van mindebben a magyarság szellemi kincstárának gazdagítása? De azt joggal gyaníthatjuk, hogy aki nyelvészeti *ilyen* felfedezéseket tett a középkor végleges tájain^ annak történelemszemlélete is aligha fedi mindenben a XIII. század valóságait. Ha a valóban igazi Juliánus barát csak *ennyi* lelkiismeretességgel lett volna megáldva, aligha érdemelné meg a Halászbástyán álló szobrát. De hát térjünk át időszerűbb kérdésekre.

Napjainkban a finn és az orosz nyelv egyaránt időszerű; már pedig Kodolányi erre a két nyelvre *nézve* is igénybevette mindentudó hüvelykujját s belőle szopott tudományát merészen

és fölényesen nekidöfte két magyar tudós mell vértetének. A *finn* nyelvből Mészöly Gedeonnak adott oktatást Kodolányi azzal a siralmas eredménnyel, hogy a tudós professzor ráolvasta a *Nép és Nyelv* 1941 áprilisi számában *Kodolányi olyat mond, ami nincs* című megsemmisítően elmés cikke során azt, Hogy egyszerűen nincs tisztában a finn nyelv elemeivel és a finn isämme (atyánk) szónak olyan isämme többszámát fedezi fel vagy találja kii, *amelyről a finn nyelv a mai napig nem tud*. Ami pedig Kodolányi orosz nyelvtudását illeti, azzal való kérdésének *Knieszsa* István, a nagy magyar szlavista szegte nyakát néhány mondattal (*Nép és Nyelv* 1941 május), kimutatva, hogy Kodolányi csodálatos következetességgel kemény jelnek nézi azt, ami az orosz írásban lágy jel, viszont lágy jelnek tekinti a kemény jelet, tehát nem is tud rendesen olvasni oroszul, mégis orosz olvasmányjaiból akar »érvelni« nagy tudású ellenfeleivel szemben.

Talán szabad most már e nyelvészeti kérdések alapján bizonyos *irodalomerkölcsi* kérdéseket is felvetnünk. Tehát: 1. Milyen lehet a *legbelső énje, erkölcsi alkata* annak az írónak, aki nem áll tájékozatlan, ellenőrzésre képtelen olvasói elé XIII. századbeli nyelvezetül előkóklerkodni egy mindenképp hamis zagyvalékot s nyugodtan vállalja koponyájára a tájékozatlan rajongók babérjait úgy is, mint pártatlan nyelvtudó is, úgy is, mint a magyar középkor első, igazi felfedezője? 2. Hol lehet a határa az olyan írói *önbálványozásnak*, aki európai tekintélyre jutott magyar tudósokkal is tornára mer szállni idegen nyelvek dolgában, e nyelvek elemi ismerete nélkül? 3. Okvetlenül el kell-e hinni az ilyen etikájú íróról azt, hogy máról holnapra *a lelkiismeretesség klasszikusává* emelkedik egy színdarab megírásánál és nem történhetne meg vele az a fatális tévedés, hogy sietségében *másvalaki hüvelykujjából szopja művének némely részleteit?*

5. NOMÁD LEVELE, MINT ZÁRSZÓ,

(*Magyar Nemzet, 1941. szeptember 4*)

Tekintetes Szerkesztő Úr,

nem rajtam múlt, hogy az úgynevezett Kodolányi-ügy kiszélesedett, hanem magán az író és egynémely rajongóin, valamint a védelmében *másféleképp* érdekelteken. A rajongókkal természetesen nehéz a bűvös logika hangján beszélni, lévén a rajongás édestestvére a szerelemnek. Mind a kettő az érzelmeknek azt a túltengését jelenti, amelyen az intellektus nyelve nem igen fog — legfeljebb későn, a kiábrándulás megtörténtje vol érvényesül. Más motívumok is közrejátszottak: tévesen értelmezett *politikai* és *felekezeti* érdekek, de nálunk az ilyesmi is jórészt az érzelmi síkra tartozik. Innen az igazi magyar egységnek annyi veszedelme.

Jómagam zárószónak szánom ezt az írásomat; ha ugyan mások nem kényszerítenek ismét megszólalásra. Foglalkoznom kell két levéllel, amelyek a Magyar Nemzet szerkesztőségéhez érkeztek, továbbá két újságcikkkel is. Az egyik levélben Szíjj Gábor úr megkísérli ugyanazt, amit a debreceni *Tiszántúl* című napilap augusztus 31-i száma; ellentétet, szellemi összeférhetlenséget konstruálni köztem és harminc esztendőn át volt igaz, tántoríthatatlan barátom. Petii ő Sándor közt s rajtam keresztül lapunk alapítója és »mostani szelleme« közt. Nem tudom, mennyiben egyezik a mindkettőjük által hangoztatott kegyeleltei és a mindkettőjük által produkált lovagias színezetű tisztelgéssel az a tény, hogy perbeszólítanak egy nagynevű halottat, aki — nagyon is sajna! — földi vitákhoz többé már nem szólhat akit tehát szellemi örökségének kényes őrizőivéi és egyik legjobb barátjával szembefordítani akarni *igen önkényesi igen sajtáságos* igyekezet

De ha már így vagyunk: szívem nehéz, mint mindig, mi-

kor Pethő Sándor döbbenetes elhanyaglása elémsötétedik, de válaszom könnyű. Egyfelől a levélírónak és az újságnak tudnia kellene azt, amit e lap felelős szerkesztője teljes joggal mondott el augusztus huszonötödikén Pethő Sándor sírjánál: a Magyar Nemzet szerkesztősége maradt, ami volt, *szabad emberek munkaközössége*, amelynek a véleményszabadság lehető tisztelőjét nemcsak kifelé hangoztatott követelménye, hanem amelyben belül, a szerkesztőség falai közt mindenkor élő valóság is, reppen mint a megboldogultról ránkmaradt örökség egyik legszentebb része. Ha tehát vélekedésem Kodolányi Jánosról és Juliánuszáról nem egyezik Pethő Sándornak 1939-ben kifejtett véleményével, ez ma bizonyára még akkor sem lenne akadály a vélemény megnyilvánulásának, ha feledhetetlen barátom még itt ülhetne, mindnyájunk örömére, a főszerkesztői székben. Mindenesetre szebb tisztelete lett volna Pethő Sándor értékének, magyar szellemi közszolgálatának, ha ezek a most váratlanul támadt tisztelgők nem most hajítanának poszt-humusz mérgezett virágokat sírjára bizonyos taktikai célok reménytelen alátámasztására, hanem életében magasztallak volna sanda gyanúsítások terjesztése helyett. *A halott Pethővel támadni lapja és barátai ellen: kilátástalan, de jellemző.*

Másfelől ezek az urak valóban nem tudhatják azt, amit mi tudunk: hogy Pethő Sándor 1939 után kifejezetten *kiábrándult Kodolányi Jánosból*. Harmadfelől pedig igazam legnyomósabb bizonyosságának tekinthetem azt, hogy nyelvészeti és ezzel irodalomerkölcsi tekintetben a Mészöly Gedeon által verlietetlenül leálcázott nyelvészeti kóklerkedés még a történetírónak mesteri, de nyelvtudósságot nem is ambicionáló Pethő Sándort is megteveszthette. De hát sem Szíjj Gábor úr, sem a *Tiszántúl* nem azokra a kérdésekre felelnek, amelyeket augusztus 27-én megjelent levelemben paraszti egyszerűséggel felvettem az előterjesztett adatok alapján. Miiért is tennék? A rajongóknak nem erősségük a világosság.

Így aztán megértem a másik, női kézből származó levél bájos elcsodálkozását is, amely nem érti: mit változtat Kodolányi nagyságán az, hogy nem tud ómagyarul, finnül vagy oroszul? Ez így szépen hangzik, de *nem erről volt szó*. Alulírott sem tud ómagyarul, finnül, oroszul és ezért nem is röstelkedik. Röstelkednie csak azért kellene, ha írásaiban hamis írói babérok igényével ómagyarkodni kezdene vagy neki merne támadni tizenhárom próbás nyelvtudósoknak azzal az ábrázattal, hogy ő

az igazi tudós s aztán kiderülne, hogy híjával van még elemi ismereteknek is. Ha a tiszteletreméltó levélíró hölgy véletlenül leányiskolái tanárnő volna, nem tudom: el volna-e ragadtatva olyan tanítványától, aki az ő tantárgyából ismételten szekundára felelne, mégis *tudományos vitákba bocsátkozna vele* és városzerte elhirdetné, hogy azt a tantárgyat pedig jobban érti, mint a tanárnője., aki csak irigységből ad neki négyeseket? Nem tudom: nem volna-e le ilyetén viselkedéséből olvan következtetéseket e növendék jellemére nézve, amelyek egyáltalán nem jogosíthatják fel őt arra, hogy *vezérig prófétai, váteszi* szerepet igényeljen az iskolában és azon kívül?

Ami bizonyos politikai vagy felekezeti motívumokkal való meggyanúsítatásomat illeti, mosolyognom kell rajtuk a *Wie der Schelm ist so denkt er* szövegű német közmondás jegyében. Amikor politikailag egymástól annyira eltérő újságok, mint egy nacionalista, egy szélsőjobboldali, egy polgári-liebráisi és egy szociáldemokrata napilap egyaránt kellemetlenkednek ugyanazon egy írónak, akkor nem lehet szó *egyoldalú* pártpolitikáról. Legfeljebb arról, hogy az író személyiségének ismeretében meg-egyeznek, *talán együttöltött idők tapasztalatai nyomán*. Egyébként pedig sejtlemem sincs arról, hol is tartózkodik e pillanatban politikailag Kodolányi János? Ott-e, ahol a liberalizmus végső fénykorában, mikor is liberális emlékün duzzadt nagyra és mondjuk a *cseh megszállás idején* egy felvidéki magyarnyelvű lapban egyáltalán nem olyan hangon szólott hozzá a területi integritásért imádkozó Szent Imre-évhez, ahogyan egy tüzesen magyar, tehát nemzeti érdekből még volt egyházát sem bántó íróhoz illett volna — vagy ott, ahol most nagyátkot mondanak mindenre és *mindenkire*, amit a liberalizmus cselekedett és *akit* a liberalizmus még nem is olyan régen dédélgetett? De hát ez a kérdés eredetileg nem is érdekelt.

Sem politikai, sem felekezeti célok nem vezettek soha ebben az ügyben. De ha már a felekezeti csóvát behajították (lásd *Református Élet* és *Tiszántúl*), mindenekelőtt nem érteim: miért és hogyan volna felekezeti érdek valakinek minden viselt dolgát fedezni még olyan kiváló reformátusokkal szemben is, amilyenek a Mészöly Gedeonok? Ugyancsak kérdem tisztelettel, mióta keresztény vonás egyáltalán az, ha valaki *nem éppen szerényen megteszi magát üldözött Jézus Krisztusnak*: akire némelyek »Feszítsd meg!«-et kiáltanak bizonyos »harminc ezüst pénzek« fejében? Már pedig *Sipos Károly* úrnak a Tiszántúl augusztus

24-i számában megjelent cikke szerint Kodolányi ezt tette a Magyar Élet egyik legutóbbi számának hasábjain »Feszítsd meg!«, című írásában, amelynek alantas hangú önimádattól és gyanúsításoktól fuldokló cinkké Sipos Károly úr szerint nyilván illik a Názáreti emlegetéséhez és kisajátításához, szerintem nem. Különösen akkor nem., ha valakinek éle le annyira ellentétes Jézuséval, mint a kisajátítóé.

Tudtommal ugyanis a Názáreti »engedelmeskedik vala; szüleinek, s nem azt telte, hogy ifjúkorában is, férfikorában is súlyosan vétkezett évek hosszú során át *a negyedik parancs ellen, a legelemibb fiúi tisztelet ellen*. A Názáreti tetteleg is korbácsolta a mammonizmust, de nem azt tette, hogy többszáz pengőnyi *felvett* összeget letagadott, s mikor *sajátkezűleg aláírt* nyugtáját felmutatták, kiragadta az újságkiadó kezéből, le *akarja nyelni*, alig tudta ebben megakadályozni a kiadó, akinek igaza volt és és aki nem volt hajlandó *telhetetlen jogosulatlan pénzigényeket* kielégíteni. A Názáreti még önmagát sem engedte »jó«-nak nevezni, nemhogy önmagát megtette volna egyedül kiválasztott nemzetnagyságnak — isteni küldetés nélkül. A Názáreti tudomásom szerint nem kényelmes balatoni villába, mint jogos magántulajdonba üldöztette bele magát,, hanem a kereszthalálba — nem a balatoni fővenyűrdő kellemes óráit játszotta meg goltai gyötördésnek tájékozatlan rajongók felé és nem abban excellait, mint keresztény virtusban, hogy a magyar *kereszt* szó hibásan erőszakolt származtatásával megbukott a magyar szlavisták előtt.

Nem vonom kétségbe senki jogát ahhoz, hogy mindezek mellett is a maga »kiválasztott«-jáért lelkesedjék és ezüstpénzen bérelt Júdásnak, gonosz Kajafának gyanítsa, mégolyan tisztesszegénységben és tőle telhető lélekszolgálatban eltöltött élet után azt is, aki *annál jobban körmére néz mindenkinek, minél hangosabban prófétának hirdeti magát valaki*. Viszont mindaddig, amíg a tollat ki nem ütök kezemből, minden prófétai és vértanúi, vagy éppen szenttéavalási igény nélkül végzem munkámat legjobb tudásom és meggyőződéseim szerint az igazság érdekében, amelynek szolgálata a leálcázottak vagy a kiábrándulásig még el nem jutottak minden háborgása közepette is *a lelkiismeret mennyei nyugalmát* jelenti.

LEVÉL LÖLKÖS ISTVÁNHOZ

(*Magyar Nemzet, 1912. április 9.*)

Igen tisztelt Uram,

engedje meg hogy ismeretlenben is szívből köszöntsem a *Magyar Nemzet* szerdai számában megjelent írásáért, amely *A kritika nehézségei* cím alatt igen komoly igazságokat mond oda mindazoknak, akiket illet. Egyben engedje meg, hogy újabb adalékkal egészítsem ki tartalmaz cikkét ámbár az erre egyáltalán nem szorul rá. hiszen eléggé beszél önmagáért.

Vagy három héttel ezelőtt egy derék, tudtommal hamisítatlanul »népi« származású takarítónő a kályhába hajított egy könyvet. Magát az autodafét már nem tudtam megakadályozni így hát legalább megkérdeztem: miért bánt ilyen csúful azzal a könyvvel? Az egyszerű asszony erre kijelentette, hogy azt a könyvet ő elolvasta és tartalmát olyan »köpcdelem -nek találta, amelyet nem vihet haza szegényes lakásába, nehogy valahogyan elolvassa *az ő tisztességesen nevelt iskoláslánya, aki-ből nem akar »rossz nőt nevelni.«* A könyv egyébként harminc filléres öles füzet — de hát neki nem telik drága könyvekre, aki viszont szeret, csakhogy mikor megvette a körúton, nem gondolta, hogy ilyen szennyért dobta ki a pénzéi.

— No és ki írta azt a füzetet? — kérdeztem.

Válaszul egy tekintélyes »író« nevezett meg s erre nem akartam hinni még az én viharedzett, akusztikailag ép füleimnek sem. De érthető kíváncsiságból megszereztem a »*Cigánylány csókja*« című füzetet (megjelent a Napsugár Irodalmi Könyvkiadó Vállalat kiadásában, felelős kiadó: dr. Achim András, 7433.42, Hungária Nyomda Rt., Budapest, felelős: vitéz Bánó Lehel igazgató). A füzet, amelynek minden jogát, még a filmesítését is fenntartja a kiadóvállalat, 64 oldal terjedelmű, de már első húsz-huszzonegy oldala is bőségesen meggyőzött arról, hogy a derék takarítónő megsemmisítő kritikája és fizikailag is meg-

semmisítő cselekedete tökéletesen érthető. Az egész novella végigolvasása után csak annyit tehetek hozzá ehhez, hogy ez az; írásmű nemcsak *erkölcsileg*, hanem *irodalmilag* is szégyenletes nyomdatermék, ami — akármit mondanak is az egykori »baloldali« destrukció mai szellemi örökösei, miközben persze folyton erkölcsi szólamokat hangoztatnak! — rendszerint együtt jár.

Tekintettel arra, hogy a mi újságpapírunk éppúgy nem tűr el akármit, mint ama »népi« és egyáltalán nem »romlott középosztálybeli« dolgos anyáé, nem szolgálhatok idézéssel. Elég, ha összefoglalóan elmondom azt, amit sajtóper esetén bőségesen bizonyíthatok: ennek a hatvannégy nyomtatott oldalnak *túlnyomó része a sátoroscigányok ismert szekszuális promiskuitásának. egy fiatal cigánylány válogatatlan szeretkezéseinek a rég megbukott verizmus vaskosságával való papírraturkálása*, megspékelve olyan kitételekkel, amelyeket nem lehet egyébnek minősíteni, mint egyoldalú társadalmi izgatásnak — a szegény szárandó, mindenünnen csak üldözött, pedig *dolgozni vágyó, de hát még a zsugori parasztok által is üldözött* s így kénytelen-kelletlen rablásra szoruló sátoroscigányoknak.

Ami az első, a túltengő motívumot illeti: nem tudom, miért volna egy állítólag tekintélyes, hozzá »népi« írónak legsürgösebb ambíciója vén cigány asszonyok, asszony csereberélő vén vagy fiatal cigányférfiak, cigánylányok és parasztlegények nemiségének nemcsak folytonos fotografálása, hanem valóságos felmagasztosítása az írói tehetség eszközeivel? Ismétlem: merőben irodalmi szempontból sem tudok ebben — s még hozzá 1942-ben, annyi esztendővel a kisebb-nagyobb Zolák fénykora után! — *valami felemelőt, tiszteletreméltót, zseniálisat, úttörőt* felfedezni. De ha mégúgy mellőzném is bármikor máskor az erkölcsi és velük a nemzeti szempontokat, ezúttal nem tehetem meg azért nem, mert hiszen ezek a harminc filléres füzetek azzal az igényiyyel indultak és indulnak újtjukra, hogy *kiszorítsák az utóbbi időben annyira és méltán kifogásolt ponyvatermékeket*, hogy végre igazi írók népnevelő és léleknemesítő művei kerüljenek minél olcsóbb áron minél nagyobb tömegekhez — és mert ennek a füzetnek szerzője maga is állandóan erkölcsi *kritikát* gyakorol, egy új (persze: »népi«) Magyarország meg teremtésének sürgető szükségességét prédikálja rajongóival egyetemben.

Ilyenformán tehát meg kell kérdezni: az-e a legsürgösebb *nemzetnevelői, népművelői, erkölcs nemesítői* feladat, hogy mi

nél nagyobb tömegeket minél pontosabban beavassunk a sátoros cigányok és duhaj parasztleányek szerelmi intimitásaiba, és olyan írásműveket adjunk a nép kezébe, amelyet egészséges érzékkel elutasít még egy egyszerű takarítónő is? De kérdezhetek mást is. Azt, hogy miféle *nemzeti érdek* követeli — eltekintve az egyoldalú beállítás ténybeli hamisságától, — a házáért most is vérző nemzeti hadsereg és a kitűnő magyar csendőrség illetén szerepeltetését és megítélését:

»*A puska az uraké. Azok vadásznak vele, lövik az Isten vadjait. »Valamennyien érzik a csalást. Az életükre nehezedő sorsot. Még a rajkók is. Látják, hogy rablásból áll a világ. Rabolni kell. Nem szólnak, csak csikorgatják a fogukat s törik a fejüket, hogyan lehetne felgyújtani az egész falut. Hiszen, ha nem lenne csendőr! De a csendőr őrzi azt, ami a gazdagoké.*« (60. o.)

Mit gondolnak némely egetverő és sérthetetlen »népi« lángelmék: hogyan fogják ezeket a hamis tanításokat *alkalomadtán* érvényesíteni a kritikátlan tucatulvasók, esetleg az író balatonparti villája ellen is? S mit gondolnak, miféle szolgálatot tesznek a »népi politiká«-nak az efféle kitételek:

»Na, jó helyre gyűltünk, az Isten verje meg, gyűjtsa föl az ilyen falut. Csupa gazdag, zsugori paraszt, olyiknak még tizenöt-húsz hold földje is van. — Mind azt mondják, hogy akárok-e fát vágni, meg az erdőre járni, mert valami napszámot adhatnának, kevés a napszamos ezen a vidéken. Rosseb egye meg őket a munkájukkal. Megszakadhatunk bele mindnyájan, osztán löktek érte valamit. Cigány munkája, mondják, ürülj neki cigány, köszönd meg, hogy élsz.« (31. o.) — »Miért teremtett az Isten gazdag embert? A gazdagokat mind agyon kellene verni. A cigányt csak üldözik. Ha dolgozni akar, alig fizetnek neki valamit: cigány. Ha éhes, vetnek neki valamit s fát vágatnak érte három nap. Letelepedni nem hagyják. Kirendelik hajtónak. Ha pénzzel fizet: lopta. Ha nem fizet: lop. Fel kellene gyújtani az egész falut. S nézni, hogy jajgatnak a gazdagok kínjukban.« (23—24. o.) — »Hogyan szerezzenek pénzt, hogyan legyen tisztelt ember a cigány, ha mindenki megrövidíti és kirúgjá?« (63. o.)

Már most igen tisztelt Uram, bizonyára kíváncsi a cigányvédő, a cigányságnak semmi hibáját nem tudó, de minden cselekedetét megértő, nemi förtelmeiket propagáló, kivételes tehetőség becses nevére is. S itt van az én egészen tárgyilagos kri-

tikám »nehézsége«. Ha megnevezem a füzet szerzőjét, ki vagyok téve annak, hogy nekem támad *Muraközy* tiszteletes úr a »Református Élet«-ben, másvalaki a debreceni »népi« napilapban, ismét más a *Magyar Élet* vagy a *Fiatalok* hasábjain, újfent leszedve rólam a netán még megmaradt keresztvizet az ő legsajátabb háziszentjük, az ő »népi« és újabban már »magyarmentő« nemzetapostoluk nevében, kitagadnak a magyarságból s legalábbis »enyhe klerikalizmus-sal« vádolnak azért, mert nekik engedem át az ismertetett remekmű hódoló elismerését, megkoszorúzását, magam pedig *a tisztas takarítónő kritikájához csatlakozok*. Így hát megérte igen tisztelt Uram, hogy végképp nem nevezem meg a »Cigánylány csókja« szerződét és trubadúrját — hiszen a rejtvényfejtésben talán Ön sem egészen járatlan.

NOMÁD LEVELE, MINT UTÓHANG

(*Magyar Nemzet, 1914. április 10.*)

Tekintetes Szerkesztőség,

legutóbbi levelemből két helyien kimaradt egy-egy fontos szó, de gondolom: olvasóim maguktól is kiegészítették a mondatot ott is, ahol a mi újságpapírunk és a derék takarítónő, a dolgok édesanya azonos *erkölcsi érzékéről* írtam. — ott is, ahol az állítólag mindenki által csak üldözött, megrövidített, pedig alapjában hófehéren ártatlan falusi cigányoknak *védelmében* elkövetett társadalmi izgatást emlegettem. Legjobban sajnálom természetesen annak az idézetnek kimaradását, amellyel azt akartam bizonyítani, hogy ama bizonyos szent és sérthetetlen »népi« író nemcsak a csendőrséget, hanem a katonaságot is úgy állítja be, mint amelynek egész hivatása »az urak« védelmezése a szegény jó cigányokkal szemben...

Egyébként szerdán olvastam egyik budapesti déli lapban egy Tiszapüspökiről íródott levelet, amely *Mégegyszer a cigánykérdés* cím alatt a következőket tartalmazza:

»Országos viszonylatban megközelítőleg sem tudom megállapítani, *mennyi ennek a henye népnek a száma*, de azt hiszem, ha a kormányhatalom munkatáborba tömörítené össze a foglalkozás nélküli cigányférfiakat, megdöbbentő nagy emberanyag kerülne össze. Községem 2400 lelket számlál, ebből 83 a cigány. Csak erről a 83 cigányról ítélve, valóságos *szégyenfolt a nemzetre nézve*, hogy ilyen fiai is, vannak a művelt magyar hazának.

Életerős, munkabíró férfiak egész éven át semmit sem tesznek, csak henyélnek, teljesen foglalkozás nélkül élnek, *inkább éheznek és fáznak, de munkára mégsem mennek*. Hogy éhen ne haljanak, asszonyaikat és a gyerekeket házról házra járatják koldulni, majdnem mezítelenül lézengenek az utcákon a kis cigánygyerekek és nők, míg otthon a putrikban *kártyázva várja*

a cigány férfihad a nők és gyerekek által kéregetett némi falatot. Ez nemcsak az én falumban van így, hanem szerte az országban. Sokat hallok és olvasom, hogy hazánk területén egyetlen munkáskéznek sem szabad tétlenül heverni és éppen napjainkban van ráutalva legjobban a nemzet, hogy minden munkabíró férfierő ki legyen használva. Ezért hívom fel az illetékesek figyelmét erre a kérdésre.«

Nem hinném, hogy az ország egyéb érdekelt községiiben más lenne a mindennapi tapasztalat a vándorcigányokról, akiket tudvalevőleg semmiféle áldozattal, vesződéssel sem sikerül iartósan letelepíteni, munkához szoktatni, a magyar civilizációba belenevelni, kivéve nagyon ritka egyes eseteket. Annál érthetlenebb, hog^y egy némelyek szerint káprázatosan nagytehetségű, páratlan megfigyelőképességű író egyszerre mint minden jóra hajlamos, a letelepedés és a munka vágyától szinte szétrobbanó, de hát vármegye, katonaság, csendőrség, urak és parasztok által kíméletlenül üldözött, a koldulásba és rablásba egyenesen behajszolt népet rajzolja a tucatulvasók elé őket — *egyetlen szóval sem jelezve azt, hogy nem azonosítja magát a cigányok falugyjtogatást emlegető, mindenkit megvádoló szidalmával, egyoldalú társadalombölcseletével s félreismerne le tr len belső gyönyörrel tartva szemléltető tanfolyamot* ennek a népességnek állati promiszkuitásáról, udvarvégi és istállóbeli felrengéseiről, kocsmái csábtáncáról, és hasonló tömegnevelő jókról. El tudom képzelni: mekkora csemege lesz ez az írói alkotás hazánk bizonyos ellenségeinek, akik amúgy is állandóan *mint afféle cigány népséget emlegetik az ezeréves, nagymúltú és ma is nagyrahatott magyarságot.*

Ha mindehhez még hozzáteszem, hogy éppen ennek a szégyenletes írásműnek elkövetője fog május hetedikén — *református előkelőségekkel egy pódiumon!* — előadást tartani »A magyarságmentés útjá«-ról akkor bizonyára minden elfogulatlan olvasóm megérti azt a befejező kérdésemet: »Mi minden történhet meg manapság, mi minden szabad bizonyos férfiaknak csak azért, *mert jól megválasztott klikkben helyezkedtek el?!*«

LEVÉL A »MAGYAR TUDAT«RÓL.

(*Magyar Nemzet*, 1942. április 15.)

Tekintetes Szerkesztőség,

egyik figyelmes olvasóm, aki természetesen szinte játszva kitalálta, hogy a tömegízlés nemesítésére kiadott *Cigánylány csókja* című pornográfia szerzője csakis Kodolányi János lehet, megküldte nekem a budapesti *új Nemzedék* 1930. augusztus 31.-én megjelent számát. Abban van egy tudósítás, amelynek kéthasábos címei így hangzanak: »*Felháborítóan gyalázkodó cikket írt egy baloldali újságíró cseh zsoldban álló lapba a Szent Imre-ünnepségekről*« — »*Mit ér az ünnep, ha magyar*« írja Kodolányi János a pozsonyi *A Nap*-ban.« A tudósítás elején ezeket olvassuk:

»Az ország egész lakossága felekezeti és egyéb különbségre való tekintet nélkül még hatása alatt van annak a magasztos ünnepnek, amelynek keretében nemcsak az ország, hanem *úgy szólván egész Európa hódolt Szent Imre hercegnek és Magyarország első szent királyának*. Az elszakított területek lakossága a trianoni határok mögé szorítva, nagyobb részben csak lélekben kapcsolódhatott az ünnepségekbe, amelyekre elküldötte követét a Szentatya is és amelynek fényét hat bíboros jelenléte emelte. Ebben az ünnepi hangulatban *akadt magyar újságíró, körüti lapok munkatársa* (körüti lapokon akkor a tudvalevőleg még telivér »liberális« Est-konzern lapjait értették! A szerk.), aki *a cseh kormány által szubvencionált és Magyarország területéről kitiltott* »*A Nap*« című pozsonyi lapban *ünneprontó és gyalázkodó hangú cikket írt*. A *Nap* augusztus 22-i számában Kodolányi János aláírásával »*Mit ér az ünnep ha magyar?*« címmel cikk jelent meg, amelynek olvasása közben ökölbe szorul az ember keze. A cikkíró cinikus, gúnyos hangon aposztrofál a Szent Imre ünnepségekkel kapcsolatban mindent, ami nekünk szent. A ha-zaárulással határos az a beállítás, ahogyan a cseh kormány

magyar nyelvű házilapjában a Szent Imre-évvél foglalkozik. Nem áll még az ellen is kifogást emelni hogy az új kétpengősön Magyarország Véd asszonyának képe van és letagadhatatlan tendenciával összekeveri az *Árpád-házi Szent István és Szent Imre herceg megünneplését Ferenc József centenáriumával.*«

A tudósítás további részleteiből csak annyit közlök, hogy Kodolányi a cikkben *Magyarországot a vilácz legtragikomikusabb darabjának*, a Szent Imre-évet az ínséges nép kijátszására rendezett *cirkusznak* nevezte Benes akkori zsoldos lapjának hátsólapjain.

Mindezt pedig azért elevenítem fel, mert a debreceni »népi lap«, mely nemrég is lelkesen védelmezte Kodolányi szegyenletes fércművét, legutóbb mint a »magyar szellemi függetlenség« és a »magyar tudat« ihleteit apostolát vette oltalmába velünk szemben ennek *a Benesék felé farkcsóválás a magyarság felé gyalázkodó* cikknek elkövetőjét. Nem tudom elgondolni mégakkora fantáziával sem, hogy a lap védencét egyenesen a magyar tudatnak, önérzetnek, méltóságnak valamiféle túltengése vihette volna rá arra, hogy akkor, amikor a felvidéki magyarság hátán a »csehszlovák demokrácia« ölmoskorbácsa ugyancsak véres sebeket szakított, egyáltalán munkásságot vállaljon *egy Benesék által nyilván nem magyarbarát célokból pénzelt, a magyar kormány által nyilván nem ok nélkül kitiltott újságnál* s abban a Benesék részéről állandóan megrágalmazott magyarságot maga is denunciózza, pocskondiázza, kisebbitse. Még ha egyes dolgokra nézve ténybelileg igaza lett volna is, akkor sem tehetné volna meg ezt éppen a »magyar tudat« állítólagos apostola, ha a magyarság szeretete nagyobb lett volna benne *a politikai és vallási gyűlölködésnél, továbbá a bármilyen eredetű pénzek iránt való mohó szerelemnél.*

Ha ezt bizonyos budapesti és vidéki »népi« körökben nem értik, akkor ez csak szomorúan jellemző rájuk. De akkor ne is vindikálják önmaguknak *SL* magyar tudat hordozásának szabadalmát, tájékozatlan olvasóik előtt magyartalan érzelmek és szándékok gyanújába keverve olyan lapokat és közírókat, *ame-, lyek és akik soha meg nem csókölták Benesék kancsukáját*, soha csehszlovák pénzeket nem ambicionáltak a magyar szenvedések trianoni éveiben, mint ahogyan ma sem útszéli cigánylányok csókjában látják a magyar népiség szellemének múzsacsókját és nem akarják a kétpengősön a Patrona Hungariae

mindenképp tiszteletreméltó, mert ősmagyar hagyományokat is sugárzó képe helyett szívesebben látni mondjuk valamely »keményhúsú« és »tüzesszemű: cigánylányét. Mert, *mit ér a »magyár tudat«, ha anyagi okokból felfüggesztődik a kétfarkú cseh-szlovák oroszlán előtt és mit ér a nemzetprófétaság, ha Benesék pénzének, tehát magyar szenvedések vérdíjának illata lengi körül?*

(NOMÁD LEVELE, MINT VÁLASZ)

(*Magyar Nemzet, 1942. április 18.*)

Tekintetes

Szerkesztőség,

figyelmeztettek, hogy Kodolányi János a Magyarország április 15-i számában nyilatkozatot tett közzé ellenem. Engedje meg a tekintetes szerkesztőség, hogy a nyilatkozat némely kitételeire az alábbi szerény pontozatokban válaszoljak:

1. *Nem igaz*, hogy a nyilatkozó eddig csak azért nem vett magának elégtételt róla írott cikkeimért, mert tekintettel volt a Magyar Nemzet múltjára és a kapcsolatokra, amelyek valaha néhai Pethő Sándorhoz fűzték. Nem is lehet igaz, mert ő már 1941 nyarán hozzám intézett levelében a legszigorúbb hangon sajtópörrel fenyegetett meg, *minden tekintet nélkül* lapunk múltjára és azokra a kapcsolatokra, amelyek a belőle később balaposan kiábrándult Pethő Sándorhoz valamikor fűzték. Mikor e lap hasábjain a sajtóper elmaradását mint néma beismerést olvastam rá, eszébe sem jutott a most előrántott érzelmi momentumokra hivatkozni.

2. *Nem vonhatom kétségbe*, hogy a nyilatkozó megszüntette dolgozótársi viszonyát a cseh zsoldban állt pozsonyi napilapnál mihelyt az elferdítve közölte egyik kéziratát. *Addig* a személyes sérelemig azonban nem érezte összeférhetetlennek az ő mostanában emlegetett »magyar tudat«-ával, hogy csehbérenc lapnak dolgozzon egyik budapesti óliberális napilap szerkesztőségéből. Ugyan miért nem ferdítették el a pozsonyi lap szerkesztőségében soha semmiféle kéziratát alulírottnak vagy más intrazigens nemzeti gondolkozású, a területi integritásért harcoló közírónak? Nyilván azért, mert *nem is tehették volna*: a »magyar tudat«-ot már akkor hűségesen szolgáló közírók cseh zsoldban álló, Magyarországról kitiltott lapokhoz még akkor sem szegődtek el, mikor nem volt olyan kenyérkeresetük itthon, mint amilyen Kodolányinak volt Miklós Andor vállala-

tánál. Megállapítom, hogy az *Új Nemzedék* 1930. augusztus 31-i számában megjelent, általam idézett, hazaárulást emlegető cikk miatt Kodolányi *nem* indított sajtópert, még helyreigazító nyilatkozatot sem tétetett közzé a nevezett lapban, pedig ehhez igaza esetén módja lett volna.

3. *Nem állítottam, ma sem állítom*, hogy Kodolányi személyesen Benestől, a prágai Hradzsínban vett fel honoráriumot cikkeiért, de állítottam és fenntartom (mert a nyilatkozat maga is beismeri), hogy Kodolányi rendszeresen dolgozott a fentebb jellemzett pozsonyi lapnak. Ha Kodolányi ezúttal valóban bíróság elé állítana, örömet bizonyítanám, hogy teljes joggal emlegettem vele kapcsolatban a »magyar szenvedések vérdíját«, a »Benes-pénzeket.«

4. *Nem támadtam* Kodolányi írói hitelét, ellenben a lehelő legsúlyosabban megtámadta ő maga. Aki 1942-ben, 45 éves korában, nemzetprófétai és »magyarságmentési« szereplés közben, a ponyvairodalom kiszorításának örve alatt, a »népiség« és a »magyar tudat« jegyében a *Cigánylány csókja* című fércművet ötlötte világra és dobatta a tömegolvasók elé, az nem igényelhet különösebb írói jóhírnevét.

5. *Nem követhetem még egyelőre* Kodolányit abban, hogy gyengéd figyelmességével egyszerre két vezetékneven is emlegetsem, mint ő engem, de valamit megállapíthatok. Még pedig azt, hogy *a magyar helységnévtár Kodolányi mint helységnevet egy-, általán nem ismer, Lendvát azonban nem is egyet.* Nagyon örülnék, ha a nyilatkozó eligazítana arra nézve, melyik égtáj alól veszi a bátorságot ahhoz, hogy becsületes apám hazafiasan viselt német nevét állandóan engem kisebbitő szándékkal emlegetse, amellet a magyar nevem mellett, amelyet harminc éven át mindig hazafias, nemzethű, nem egy nagynevű magyar kiválóság és a magyar nép hatalmas tömegei által mindig elismert, sem *kommunista*, sem *„sehbarát*„ sem *pornográf* működéssel soha meg nem szeplősített munkássággal megszolgáltam, ezentúl is megszolgálók? Többek közt azzal is, hogy tőlem telhetőleg *leálcázom a hamis nemezeti profétákat.*

EGY NÉP VEZÉRŐL

(Magyar Nemzet. 1942. augusztus 3)

Tekintetes SzerkesztőségT

Aki csak 1870-es évek krónikáit forgatja, rábukkan többek között *Lazzaretti* Dávid alakjára és mozgalmára is. Hogy ki volt ez a *Lazzaretti*? Egy olaszországi falu, Arcidosso kapakasza-kerülője, aki egy szép napon elhatározta, hogy rátér a nép vezéri pályára, annál is inkább, mert komoly mesterségre ugyan nem» de *erre a pályára* határozottan hivatást érez magában. Mint ez már sokakkal megtörtént előtte is, „útána is.

Mit cselekedett tehát Dávidunk? Mindenekelőtt bizalmasan közölte néhány elszédíthető falujabelivel, hogy *személyes megbízatást kapott Istentől* Isten földi országának megteremtésére ehhez azonban szervezkedni kellene, mozgalmat kellene indítani, amihez viszont ebben a hívságos világban pénz is kell egyelőre, amíg ők le nem törik *a pénz átkos hatalmát*. A »sutgó propaganda« megtette hatását: a »beszervezett« hívek adakoztak.

1878 augusztusában aztán mozgalmi nagygyűlésre hívta össze az arcidossoi és környékbeli népeket. Három nap és három éj böjtölte és imádkoztatta őket, aztán megkezdte propaganda-tevékenységét. A tömeg számára *nyilvános*, bizalmas emberei (mondjuk mozgalmi szemlézői, protokollfőnökei és nagytanácsosai,) számára pedig *bizalmas* szónoklatokat tartott. Híveit különböző csoportokba osztotta be. Augusztus 17-én felhúzatta az arcidossoi toronyra a vezéri zászlót, amelyen ez a felírás díszelgett: »A Köztársaság és Isten Országá.« A Köztársaság, hogy ne mondjam, a Nagyhaza, természetesen Arcidossoi és könnyekét ielentette, mint ahol nyomban megvalósul Isten országa és *fenékgig tejföl lesz az élet, mihelyt Dávid vezér átveszi a hatalmat*.

Mindezek után Dávidunk egy külön e célra emelt hatalmas

kereszt tövében ünnepélyesen *hűséget és engedelmisséget esküd-
tetett* összegyűlt híveivel. Egyik hívő ugyan kétségét fejezte ki
az iránt, hogy az olasz kormány sokáig túrné a Mozgalmat, de
Lazzaretti letorkolta azzal, hogy nem kell félni, az Eszme,
azaz, hogy maga Isten velük van, őt magát is az vezette erre az
útra, ő tehát testileg sérthetetlen, öelötte minden földi hala-
lomnak előbb-utóbb meg kell hajolnia. Annyit azonban minden
szerénysége mellett is kijelentett, hogy saját kezeivel fogja el-
kapdosni a csendőrség puskagolyóit, általában: az ellenfél min-
den fegyverét hatálytalanná teszi, sőt *megsúghatja, hogy titkon
a csendőrség is velük tart*, a nagy győzelem napján maguk a
karabinierek fognak *díszőrséget állni mellette*. Egyben meg is
fenyegette ellenségeiket, ha nem is valami kiadós eszmevédelmi
orvtámadással, mindenestre »mennyei villámok«-kal, amelyek
okvetlenül le fognak sújtani a Mozgalom minden közellenségére.

Másnap csakugyan hatalmas nép tömeget vezetett át Monte-
labróból Arcidossóba. Arannyal átszőtt bíbor koronázási pa-
lástot viselt, fején tollbokkrétával díszített tiarát, hármaskoronát.
Jobbjában vezéri pálcát tartott. Bizalmasabb hívei is .fantasz-
tikus ruhában voltak, jelvényekkel díszítve és a vezéri himnuszt
harsogták, melynek refrénje az volt: »A köztársaság örökkön
él!« Sajna, ezúttal már a csendőrség csakugyan beavatkozott,
díszőrség helyett sortűzzel szolgált és a sérthetetlen Lazaretti
sokadmagával ott pusztult, de utolsó szava is rendületlenül
az volt: *Vinceremo! Győzünk!*

Később hivatalosan megállapították, hogy nem is annyira
lázadóval mint inkább elmebeteggel volt dolguk a hatóságoknak.
Hívei részint született forradalmárokból, részint hibbant elmé-
jüekből, részint tudatos haszonlesőkből toborzódtak. Mindez
részletesen olvasható Cesare *Lombroso* ama könyveiben, amelyek
a lángész és az örület állítólagos összefüggéseiről szólnak. A
lángész és az örület rokonságában ma már csak elmaradt em-
berek hisznek, de azt mindenki elhiheti Ben Akibának, hogy
kevés új dolog történik naprendszerünk központja alatt, bár
hozzátehetjük: semmi sem ismétlődik meg egészen azonos mó-
don ,ami azonban *a lényegen nem változtat*.

NOMÁD A LOVASNOMÁDOKRÓL

(Magyar Nemzet. 1942 november 26)

Tekintetes Szerkesztőség!

egyik zöldinges közíró cikkéhez szeretnék hozzászólni; amely az Imrédy—Pálffy—Szálasi-Hegységfront reggeli lapjának vasárnapi számában jeleni; meg »Lovasnomád romantika« címmel. Én ugyan csak afféle gyalogos, mert még hubaykálmani áramvonalas magánautóig sem jutott Nomád vagyok. De ha egyszer a cikkíró lovat adott alám, miért ne pattannék a hátára, mint olyan, aki lovassá tenni engedi magát, de lóvá tenni nem? Annál is inkább, mert a cikk azzal az igen derék felszólítással végződik, hogy »Szeressük az igazságot!« — amit ha némely zöldinges cikkírók is mindenkor megfogadnának a gyakorlati életbe, akkor nem kerülnének többé abba a helyzetbe, hogy például egy perben a elsőbíróságok pontosan az ellenkezőjét állapítsák meg és fogadják el annak, amit ők mint tanuk *eskü alatt* vallottak. Általában: ha zöldingeseket az igazság olthatatlanul lángoló szerelme jellemezné, akkor ebben a lángolásban már rég *elhamvadt volna az egész mozgalom* —, mint azt némely valóban igazmondó, mert leleplező cikkek és könyvek, főképpen pedig a mozgalom egész lelkisége, bizonyítják.

De hát térjünk át a mai magyarság lovasnomád őseire. *Bajcsy-Zsilinszky* Endre tisztelt barátomnak kétségtelenül nagy sikere volt azzal a képviselőházi felszólalásával, amely három kicsiny, nem indogermán nemzetről: a török, a finn és a magyar nemzet hősiességéről, európai hivatásáról szolt. Mindenesetre nagyobb, mint némely zöldinges képviselőknak azzal a dermedt némasággal, amellyel Bárdossy László miniszterelnöknek a magyar állam és nemzet függetlenségéről szóló hitvallását ugyanazon az *ülésen* fogadták. Ha az a siker, vagy ez a sikertelenség fáj a cikkírónak, sajnos: sebeire nem terem balzsam Gileádban.

De amikor arról elmélkedik egyesegyedül egy mai német szerző könyvére támaszkodva, hogy a Bulcsú vezérek portyázó lovas-nomád viselkedése egyszerűen harácsolás, kultúrarombolás volt s a mások kultúrájának letárolásában *egyenesen a zsidósággal azonos szellemiségre vallott*, amelynek Szent István vasökle vetett véget, egyszerűen csak néhány dolgot említek meg. Az egyik az, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endre nem *kultúrbölcseled* vonatkozásban beszélt, mikor felemlítette, hogy Bulcsú vezér pontosan ezernégy éve vezette »lóra motorizált« hadait a Duna-Tisza tájáról, lévén akkor a villámháború módja ez, hanem — *hadászati, katonai* vonatkozásban, a történelmi lényekhez, tehát az igazsághoz tartva magát. A másik az, hogy a cikkíró által hivatkozott illusztris német szerző iránt való minden tiszteletünk mellett is a német ember-földrajz (antropogeografia) nagymesterének Friedrich *Ratzel* tekintendő, akinek véleménye szerint a mongol népek az ősi árjakkal egy színvonalon állottak, a meghódított népeket nem irtották ki és »megvolt bennük az a tehetség, ami .szükségszerű feltétele annak., hogy egy nép politikai főhatalomra jusson: *a türelmes beolvasztás tehetsége*. Később jelentek meg a történelem színpadán és nomád életük *fejlettebb volt már-: mint a primitív árjáké*. Az árjak ökrösszekereken vándorló erdei emberek voltak, akik csak később kaptak lóra.«

De nem lehet ellentétet konstruálni Bulcsú vezér és Szent István magyarsága között sem, hiszen Szent István nem alkotott volna államot és az nem maradhatott volna fenn *a honfoglalóktól örökölt vitézség nélkül* — s ha Bulcsú vezér nép[©] csak afféle »horda« lett volna. Szent István sem tudott volna államalkotó képességeket verni beléjük még vasököllel sem, mert *azzal még senki ostobából lángészt, gonosztevőből szentet nem csinált*. Legkevésbé lehet szembehelyezni a szentistváni gondolkozással azt a képviselőt, aki említett beszédében is a szentistváni eszme mellett tört lándzsát.

Ami aztán akár az augsburgi csata emlegetését, akár azt a felszólítást illeti, hogy nézzük csak a mai helyzetet és ne bolygassuk sem a magyarság, sem más nemzetek ezer évvel ezelőtt viselt dolgait: én lennék a legboldogabb, ha csakis *mai* keletű tényeket kommentálhatnék, de azokat aztán kiadósan — amellet meg nem értem az ilyen intelmeket *az ősök kutatásának fanatikmaitól*. Úgy fest ez a leckéztetés, mint a zöldinges délutáni lap hétfői számának ama felhorkanása, hogy:

»Beteges, gyáva, alattomos dolog a napi politikába belekeverni régi ősöket.« Mikor ezt olyanok mondják, akiknek az ősök hánytorgatása csak akkor fáj, *amikor Pálffy Fidelel vagy Imrédy Béláról van szó*, de egyébként képviselői felszólalásaikban s újságcikkeikben jóformán egyebet sem hánytorgatnak, mint élők és holtak őseit, akkor maróthymeizleri kifejezéssel élve; »röhögnünk kell.« Annál is inkább, mert a magyarságnak nincs mit szégyellne azokon az ősökön, akiknek vitézsége ma a magyar honvédségben él, tehát nyugodtan szeretheti az igazságot és *nem szorul történelmi hamistanúzásra*.

A MAGYAR RADIKALIZMUSRÓL

(Magyar Nemzet. 1942. január 4)

Tekintetes Szerkesztőség,

abból az alkalomból, hogy a kifejezetten nemzeti gondolkozású polgárság és a szakszervezett munkásság között egyre nyilvánvalóbb a közeledés — a nemzeti gondolat javára, szeretném feleleveníteni a magyar szellemi élet egyik legérdekesebb, legtudósabb és legpuritánabb alakjának, Herman Ottónak emlékezetét. A magyar madártudomány egyszerű lakatoslegényből lett megalapítója, a legtisztábban és legízesebben magyar írói stílus német szülőktől származott mesteri művelője, akinek nemes alakját, szellem sugárzó homlokát megboldogult Pethő Sándorral együtt annyiszor megcsodáltam az első világháború előtt és alatt a Baross-kávéház irodalmi »balszélfogója« mellől, tudvalevően *élénken* részt vett a politikai életben is. Egyike volt ő a »magyar radikálisok«-nak, akik *a szociális haladást* sürgették a nemzeti gondolat minden sérelme nélkül.

Ő maga így fogalmazta meg a magyar radikálisok felfogását az akkor már erősen szervezkedő nemzetközi jellegű szociáldemokráciával szemben:

»A magyar nemzeti államot fel nem adjuk, *nemcsak magyar hazafiságból*, amely a nemzetközieséknél! gúny tárgya, hanem az *emberiség érdekéből* sem, mert a magyarság, mint államalkotó azon a helyen, ahol az államot megalkotta és azon túl menve, a *közszabadság* eszméinek fenntartója és védője; *az egyetlen mely a szabadságot másokra is kiterjeszti*, másokkal is megosztja és így az emberiség érdekében *hivatással bír.*«

Ugyancsak Herman Ottó írta »Szocializmus« című cikkében a nyolcvanas évek elején:

»Minden fennálló társadalmi intézménynek durva erőszakkal, kérlelhetetlen kegyetlenséggel való szétrombolása, nem gon-

dolva arra, hogy a romok fölé *a rombolók mit alkotnak majd*, az a szocialisztikus tanok egyik szélsőséget s a veszedelmek vésze, delme. mert *a gyűlöletből indul*, nemcsak, hanem *a fejlődési, a világrend e leg sarkalatosabb elvét* teljesen kizárja.

Kiölni a nemzetből a *nemzeti* jellegét, a családból a *családi* jelleget, az egyént *egy épi* sajátságaiból kivetkőztetni, *sémává alakítani az embert*, ez a szocialisztikus tanok másik szélsősége, szintén tagadása a fejlődésnek, a világrend legsarkalalóssabb elvének. Ez utóbbi szélsőségnek éle a tőke ellen tör; a talentumnak, az igyekezetnek a megélhetés szempontjából sem engedi át a fölényt. A magasabb képzettséget, a jobb igyekezetet a gyengébb számára *szolgául* kivárja s amidőn ezt teszi, kivetkőzteti az embert *mindabból, ami őt a puszta állításág fölé* emeli s ami legfőbb tényezője a haladásnak, *az emberiség neme-sebb irányban való fejlődésének*.

Én ezekkel nem kelek *minden* tőke védelmére, mert itt különböztetni kell. *A szédelgés összehordta tőke vérlázító bűn*. Szerintem az egyedül elfogadható igazságos osztályozó egyedül csak a képesség a szó nemes értelmében.«

Azt hiszem, tekintetes szerkesztőség, ezeket a hatvan esztendővel ezelőtt papírra vetett gondolatokat a magyar hazának minden jószándékú, becsületes fia és leánya vállalhatja — ebben a hermanottói értelemben magyar radikálisok voltunk, vagyunk s nemcsak lehetünk, hanem *kell is lennünk*. Ha már most a szakszervezett munkásság a Hermann Ottó emlegette szélsőségektől el akar térni, a szellemi meggyőzés lehetőségét olyan antimarxistáknak is, aminő Szekfű Gyula, megadja, felkínálja s egy munkás a pártlapban már őszintén, becsülettel azt írja: »Á magyarság gondolata, küzdelme, úgy érezzük, *közös átélése mindannyiunknak*, tehát nem osztály- és nem újságírói *privilegium* és ezt hisszük mi munkások a nemzet fogalma alatt, — akkor ezen nem gáncoskodhat, nem fanyaloghat, emiatt nem gyanúsíthat és nem rágalmazhat senki, aki valóban a nemzeti gondolat apostola, nem pedig nagyon is önös érdekeket palástol nemzetiszínű frázisokkal. Ha a munkásságnak ezt a közeledését komoly magyar közírók nem utasítják vissza, hanem elfogadják annak a hivatásos papnak módjára, aki mindig örül, ha alkalma nyílik ahhoz, hogy szentül hitt vallásos meggyőződését ne csak azok számára hirdesse, akiket már egyáltalán nem kell megtérítenie, hanem *in partibus infidelium*. jószándékú hitetlenek vagy félig megtértek között is: akkor ők nem valami ször-

nyű politikai összeesküvésben török fejüket, ahogyan az összeesküvésre hajlamosak elképzelik, hanem *nemzeti kötelességet* teljesítenek.

Mindenesetre természetszerű, ha kényelmeskedő piperkőcök, az önös élet hedonistái — akiknek finnyássága *a kérges munkás, tenyér iránt* sokszor jóval nagyobb, mint a saját erkölcsi integritásuk iránt — a szakszervezett munkásságnak a nemzeti és egyéni szabadságeszme felé való közeledésén fanyalodnak s leg-sajátabb egyéni számításaik érdekében azok felé kacsintgatnak, akiknek mozgalma éppúgy nem a magyar szellem szüleménye, mintahogy nem az az ortodox marxizmus sem, de akik a nemzeti érzület elhanyagolása mellett *nem is egy egész társadalmi osztályi hanem csak önönmaguk és kiszolgálóik személyes egyeduralmára törekszenek*. Ismétlem azonban: ezzel a nemzet nagy többségének nem kell túlságosan törődnie — az ő becses rasszalásuk mellett is megelégedheliünk azzal a tudattal, hogy ha a becsületes polgárság és a becsületes munkásság egyesülése a nemzeti gondolat jegyében végleg megtörténik, a komoly »magyar radikalizmus« megvalósul, akkor «a Herman Ottó, a Prohászka Ottokár és minden eltávozott őszinte reformer magyarok szelleme örvendezni fog és *a feltámadt Bart ha Miklós sem írna többé »hazátlan bitangokéról*. Vagy ha írna, semmiesetre sem a nemzeti gondolathoz szabad belátása alapján megtérő szakszervezeti munkásságra értené.

EGY ÉS MÁS AZ ELMEÁLLAPOTRÓL

(*Magyar Nemzet, 1942. március 1.*)

Tekintetes Szerkesztőség,

aki akár a politikai túloldalon, akár legszorgalmasabb olvasóim közül azt várja, hogy Nomád most már igazán falrengető kacajjal fogja kimutatni magát mindazon, ami az úgynevezett Hűségháza és sajátosan *Szálasi* Ferenc körül történik, nagyon téved. Az ország mai viharzóan történelmi helyzetében a legfényesebb önigazolás mégolyan természetes öröménél is sokkal nagyobb a nemzeti gondolkozású közíróban *a mások helyett való szégyenkezés* mindazon, ..amit Északon harcoló fiaink és az éveken át szédített tömegek hála mögött ez a politikai komédia mégis csak mint magyar (vagy tán inkább: csak *magyarországi*) közéleti jelenséget feltár a maga utálkozó mivoltában — és a felelősség kellő porcióinak kimérésében semmiféle egyéni érzelmek vagy érdekek nem vezethetik.

Hét esztendővel ezelőtt nyugdíjaztatta magát egy őrnagy. Az ilyesmi évtizedeken át gyakran megesett, de soha nem lett belőle országos baj. Ebben az esetben azonban a nyugalmazott őrnagy úgy határozott, hogy nem Grácban vagy a budai Vérmező sétányán fog a déli napfényben sütkérezni, hanem az országos politikának »szenteli« magát. Az újdonsült politikus, aki előzőleg semmiféle különösebb, országosan figyelmet keltő képességről tanúságot nem tett, hamarosan elárulta röpirataival, szervezési módszereivel, egész viselkedésével, hogy történelmi hivatást, országmegváltói küldetést *érez* ugyan magában, de egész szellemi alkata *mélyen alatta van felhőtverő, egetverő önimádatának*. Nem is kellett állandóan körülötte lenni, közvetlen megfigyelés alatt tartani ahhoz, hogy értelmes ember hamarosan felismerje benne *a rögeszmés, de kellő korlátok közt egyáltalán nem veszedelmes politikai mániákust*, amilyen minden ország-

ban mindenkor is akad, de rendes körülmények közt nem lesz egyéb, mint élclapok figurája.

Ezek a közéleti figyelők nem is vetettek volna különösebb mértékben ügyet Szálasi Ferencre, ha ez a férfiú nem vált volna veszedelmessé a nemzetre nézve, *nem önmagával*, hanem azzal, hogy akik körülvették élclapfigura helyett *félistenné avatták*. Egyre többen akadtak éspedig nemcsak proletáreberek, hanem iskolavégzett, úgynevezett értelmiségi férfiak és nők is, akik esküvel vállalták őt Vezérlő Akaratnak maguk (s majdan a nemzet) fölött, rajonglak érte, szol gálalába álltak s az ő nevével ajkukon, mozgalmat és pártot termeteitek. Mind a kettőt a tájékozatlan jóhiszeműek, a nyíltan, szint vallani nem akaró forradalmi elemek, az értelmileg vagy erkölcsileg (esetleg mind a két tekintetben) sérültek, fogyatékosok felé *a leg féltelenebb felforgató propaganda* jellemezte, a politikai színpalak mögött pedig *a különféle bűncselekmények sorozatos megrendezésében vagy legalább is tervezésében* buzgólkodó hatalmi törtetés. Mikor pedig mindez már napnál világosabb lehetett mindenki számára, akkor Szálasi tábora nemhogy csökkent volna, hanem növekedett azokéval is, akik most kígyót-békát kiáltanak rá, bomlottagyú mániákusnak nevezik, általában olyan hangon írnak és beszélnek róla, *ahogyan mi kezdettől fogva politikai ellenfelei, soha nem tettük*.

Nos, mi a régi pártatlansággal, amely folyton csak az országos szempontokat tartotta szem előtt, megállapítjuk, hogy mindazért, ami az utóbbi években történt, *Szálasi Ferenccel sokkal, de sokkal felelősebbek tegnapi imádói és mai pocskondiázói* és hogy minden vádaskodásukkal csak a maguk fejéről gyűjtenek parazsat. Ha én nem veszem észre éveken át valakiről, hogy nem normális, „pedig viselkedéséből és a mások figyelemzetéseiből régen tudhatnám: akkor mindenképp velem van a nagyobb baj. Vagy *értelmileg*, mert tartósan be tudok dőlni egy mániákusnak, — vagy *erkölcsileg*, mert jobb tudomásom ellenére nemzetvezérré magasztalok valakit, akiről tudom, hogy nem annak való, de aki mellett *bőséges pecsenyesütésre* számíthatok legsajátabb érvényesülésem érdekében s aki ellen csak akkor fordulok, amikor az illető már nemcsak az ország rendjét, esetleg létét veszélyezteti... hanem a magam remélt pecsenyéi is, *amely nekem fontosabb a nemzetről*.

Ha én így cselekszek, akkor még csak a jóhiszeműség mentőkörülményre sem hivatkozhatok, amire a mániákus kétség-

telenül hivatkozhat. Ha én az általam is elfogadott *vezéri* elv alapján kifejezetten az ő személyére terjedően felesküdtem valakire, akkor tartanom kell ezt az esküt és nem kiabálhatok vezérem ellen, mihielyt az érvényesíti velem szemben *saját* eskümet, nem kiabálhatok a véleményszabadság sérelme címén. kivált, ha ugyanakkor magamnak feltétlen vezéri tekintélyi igényiek másokkal szemben. Viszont ha ahelyett, hogy kellő időben felismertem volna vállalt vezérem fogyatékoságait és erről a »beszervezett« tömegeket fel világosi toltam volna, *még megharmincszoroztam* híveinek táborát, akkor ezzel nem dicsekednem kellene, hanem hallgatnom és mindörökre be kellene látnom, hogy akik a magam és a tömegek számára így tudtam vezért kiszemelni, vállalni és vállaltatni, egyáltalán nem vagyok alkalmas a közéleti szereplésre, tehát egy kötelességem van: *a közéleti elnémulás*. Mindenképpen világos tehát, hogy ebben a háziperben — amely azonban az éveken át történtek miatt mégsem az — Hubay Kálmán és társai buktak nagyobbat s a zöld áfium pusztításaiban *őket nagyobb felelősség terheli*, mint Szálasi Ferencet, aki utóvégre végképp elhitte önmagáról, amit mások is elhittek neki és amiben Hubay Kálmánék esküvel is megerősítették.

Nincs miért változtatnunk Szálasi Ferencről kezdet óta vallott véleményünkön. De ha olyanok arrogálják most egyszerre az elmeorvos tekintélyét, akik *az elmebajossal évekig együtt dühöngtek, félisteni hivatását vele együtt kürtölték, helyettesbe tegi minőségben kiválóan utánozták*, akkor ezeknek *nincs* miért nemzetorvosi aranydiplomát követelniök maguknak... ilyen orvosi cselédkönyv alapján. Nem kell talán külön hangsúlyoznom, hogy ez azokra is vonatkozik, akik még *nemrégén egészségfrontba* léptek Szálasiival és a tőle elváltakal egyaránt, mert hatalmi igényeik szolgálatában *akkor még* egyaránt alkalmas, tehát kívánatos eszközembernek vélelmezték őket. Mindezeknek az uraknak *semmi* erkölcsi jogcímük nincs ahhoz, hogy ma követ veszenek Szálasi Ferencre. Mert nekik láthatólag csak egy fáj a legmélyebben: az, hogy Szálasi nem volt annyira bolond, amennyire ők tőle a maguk érdekében, *mint a maguk bolondjától* elvárták volna. Úgy fest a dolog, hogy ők éppen akkor állnak elő Szálasi elmeállapotával, amikor ez az ember végre sok mindentől — észretért, vagy kezd észretérni.

A MAGYARSÁG HIVATÁSÁRÓL

(Magyar Nemzet 1942. február 25)

Tekintetes Szerkesztőség,

íróasztalomra került a Bartha Miklós Társaság magyartörténeti szakosztályának legutóbb megjelent *Magyarság és Európa* című kiadványa. Nevezhetném felsőbbrendű Nomád-levélnék is azért, mert a lovasnomádság fogalmát tisztázza, annak a múltban volt nagy kultúrtörténeti jelentőségét méltatja és mert *általában* tudományos értékű igazolása 1939 november 26-án megjelent Nomád-levelemnek, amely egy zöldinges lap *egyik zavaros, ja nemzeti öntudatra sértő, történelmileg teljesen hamis vezér, cikkét* részesítette rövid, de bőségesen kiérdemelt megrovásban.

Ettől eltekintve is azonban örülök annak, hogy olyan helyen, ahol nem mindig vannak kellő megértéssel küzdelmeink iránt, pedig azok mindig a magyarság ama nagy *eurázsiai* hivatásának szolgálatában törjének, amelyet a kiadvány erőteljesen hangoztat, kemény szavakkal törnek lándzsát a közéletünkben szinte már elviselhetetlen *fogalmi zűrzavar* ellen. Az ilyesmi ugyanis (láttuk 1918-ban és 1919-ben) mindig egy ország szellemi organizmusának átmeneti betegségére vall és a legsúlyosabb politikai következményekkel járhat. Nemcsak arra az egy zöldinges vezércikkre vonatkozóan írom tehát alá, hogy »vétkes bünt követ el a imagyajr nép ellen, aki a napilap lehetőségeit kihasználva, *történelemellenesen mérget és hazugságot csepegtet a tömeglélekbe.*«.

Nem tudom azonban megérteni, hogyan lehet ugyanabból a szájból a »magyar jobboldal« gyűjtőnév alá foglalni olyan mozgalmat és közírást, amely rendszeresei!, fogantatásának leglogikusabb következményeként állandóan történelemellenes merget csepegtet a tömeglélekbe — és nem egyszer ugyanazon szájjal félremagyarázni, sőt meggyanúsítani lapot vagy személyt. És

aki (minden ma rendelkezésre álló eszközzel) a magyarság öntudatára, hivatására és megerősítésére halálosan veszedelmes fogalomzavarok és tömegmérgezések ellen harcol? Ha lovasnomád őseink gyalázása a »magyar jobboldal« kritériuma, akkor ebből a jobboldaliságból még a Bartha Miklós Társaság ellenére sem kérünk, azzal egy gyékényen nem árulhatunk^ mert ott olyasvalamit árulnak, ami nekünk mindennél szentebb. Hiszen maga a kiadvány is méltán írja, hogy a németeknél ma »egy Alarikot vagy Arminiust bántó cikk nem jelenhetne meg, nálunk pedig magukat »magyar«-nak nevező cikkírók írnak a magyar ősi múlt és kultúra ellen.« Ezekkel a cikkírókkal és vezércikkkel szembeszállni *magyar* kötelességünk, ilyen jobboldallal valamirevaló magyar nem rokonszenvezhet.

Azt, hogy a magyar nép eurázsiai nép, hogy »a magyarság az európai szellem kincseit nagy megértéssel válogató, de legmélyebb mélységeiben a keleti lélekformát *is* féltékenyen őrző nép, amely *mindkét kontinens értékeit birtokjog*« s a magyarság államalkotó és államfenntartó kritériuma eddig is az volt, hogy »az idegen népeket összefoglaló kultúrájának békés, építő szolgálatába tudta állítani«, ami »lehetővé tette a szentistváni államépítést, *a kis népek békés bekapcsolását a közös nemzetfogalomba, a Pax Hungarica*«-t és hogy ezen a jogon *egyenrangúságot* igényelhet az Új Európa felépítésében: ezer örömmel aláírjuk. Éppúgy, mint azt, hogy »a magyarság az *egyetlen* nép, amely Európa és Ázsia értékeit egyforma készséggel válogatja és olvasztja szintézisbe, a magyarság az *egyetlen* nép, amely ezt a szintézist valóban megalkotta; tehát Ázsia felé hajló, egyébként nagyérdemű és tisztaszándékú Karácsony Sándor és Joó Tibor egymással való szembekerülésével.

A kiadvány túlnyomó része tehát szívünk és eszünk szerint való — és ezen az sem változtat, hogy néha tudós férfiak is ellenmondanak tudományos tételeiknek a maguk személyes állásfoglalásánál., főképp ha ők is *érzelmi* fertőzés alá kerülnek vagy a rejtettebb rugókat jóhiszeműségükben nem ismerik.